Објављено у оквиру

Дана српског језика у Румунији 2017.

а поводом

190 година од првога годишта „Банатскога алманаха”

и

160 година од смрти

Димитрија П. Тирола

www.dbsr.ro

Фототипско издање
са примерка Библиотеке Матице српске
у Новом Саду,
сигнатура: РПСр I 20/1827.2

Савез Срба у Румунији

Посебна издања
Фототипска издања
Књига 2.

Димитрије П. Тирол
Банатскиј алманах за годину 1827.
Фототипско издање

Приредили
Стеван Бугарски и Дејан Попов

Допунске текстове дописао
Стеван Бугарски

За издавача: Огњан Крстић
Директор издавачке делатности: Горан Мракић
Уредник: Стеван Бугарски
Рецензенти: др Живко Милин
др Душан Попов
Компјутерски слог: Стеван Бугарски
Прелом: Дејан Попов

Издавачки саветник:
др Славомир Гвозденовић

Приређивачи и ССР
ISBN 978-606-8079-96-7

БАНАТСКІЙ АЛМАНАХЪ ЗА ГОДИНУ 1827.

Димитріемъ П. Тироломъ

саставлінъ.

Фототипско издање

Uniunea Sârbilor din România,Timişoara
Савез Срба у Румунији
Темишвар
2017

ДБСР
www.dbsr.ro

Ова се књига објављује уз финансијску помоћ Владе Румуније / Департман за међуетничке односе

Această carte este tipărită cu sprijinul financiar al Guvernului României / Departamentul pentru Relații Interetnice

Издавач и приређивачи захваљују
Библиотеци Матице српске,
за пружену помоћ, без које ово издање
не би било остварљиво.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUGARSKI, STEVAN

Banatskij almanah za godinu 1827 / Stevan Bugarski, Dejan Popov. - Timişoara : Uniunea Sârbilor din România, 2017

ISBN 978-606-8079-96-7

I. Popov, Dejan

050.9

Василије Ј. Исајловић

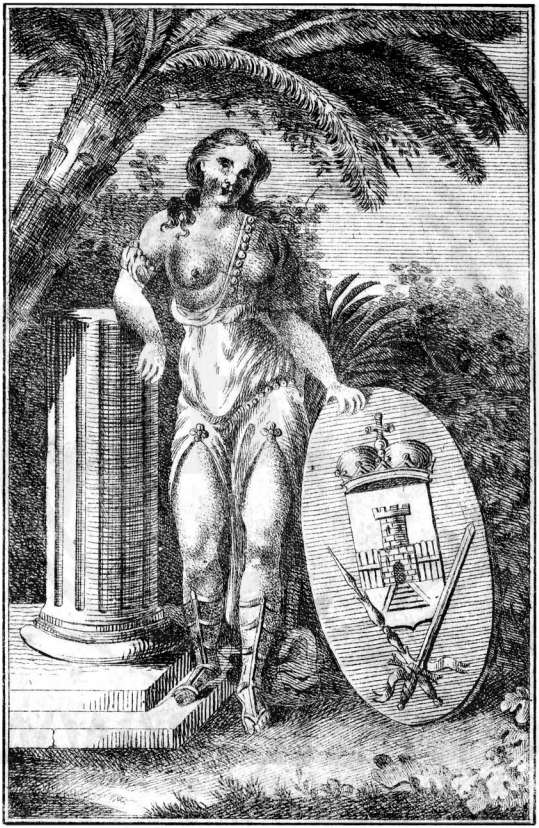

БАНАТСКІЙ АЛМАНАХЪ

ЗА ГОДИНУ

1827.

ДИМИТРІЕМЪ П. ТИРОЛОМЪ

саставлѣнъ.

Прва година.

У

ТЕМИШВАРУ.

ДБСР
www.dbsr.ro

Инв. бр. 35585

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ
У НОВОМ САДУ

www.dbsr.ro

КАЛЕНДАРЪ

ЗА

ГОДИНУ

1827.

Године паметодостойны приключенїя.

Отъ створеня свѣта по рачуну наше цркве има.. 7335

— — по рачуну Римске цркве. 6540

— — — — Чивутскоме 5587

Отъ Потопа 5093

Отъ Зиданя куле Вавилонске 4580

Отъ почетка старогъ Календара Римскимъ Царемъ Іулїемъ установленнога 1872

Отъ рождества ХРІСТОВА 1827

Отъ како се у Срему вїноградъ почео садити 1551

Отъ како су се Срблъи покрстили око 971
Отъ почетка Мадьарскогъ кралѣвства 826
Отъ како су се раздѣлиле цркве (источна и западня) 774
Отъ како се Кроацїа, Славонїа и Далмацїа съ Мадьарскомъ соединила 757
Отъ постатка града Беча 731
Отъ почетка Турскогъ царства 524
Отъ како е измышлѣна артїа 454
Отъ како е измышлѣнъ барутъ 446
Отъ како су Срблъи изгубили Царство на Косову (15. Іунїа 1389) 437
Отъ како су произнашли печатню .. . 387
Отъ како су Турцы узели Цариградъ и истребили Грчко Царство 374
Отъ како е Колумбъ нашао Америку.. 335
Отъ почетка Лутеранскогъ закона .. 310
Отъ како се у Европи дуванъ почео садити 235
Отъ како су Будимъ, кои 145 год. подъ игомъ Турскимъ стеняше, ослободили 141
Отъ како е Великій Петаръ дао Петербургъ сазидати 123

Отъ како су Темишваръ (кой 164 год. подъ игомъ Турскимъ стеняше) подъ Карломъ VI ослободили 110
Отъ како се нашъ Царь ФРАНЦЪ I. родїо 58
Отъ како е Пештанскїй Унїверсїтетъ установ 56
Отъ како е Србска и Влашка печатня уведена 55
Отъ основанїя Гїмназїе Карловачке (у Срему) Митрополитомъ Србскимъ и Архїепископомъ Карловачкимъ Г. Стеф. Стратимировиħемъ, Кулпїнскимъ завед. 35
Отъ како е нашъ Царь ФРАНЦЪ I на престолъ ступїо 34
Отъ како е нашъ Царь ФРАНЦЪ I. политехническїй Інстїтутъ у Бечу установїо 16

ПАСХАЛІЯ.

Ове е године кругъ сунца 27
— — — — мѣсеца 1
— — — Пасхално слово ..... Л

Ново лѣто починѣ у субботу.

Месоедьа има 7 недѣля и 2 дана, свега дана 41

Посне покладе быѣе 6-га Февруара.
Беле покладе 13-га Феьруара.
Четрдесетъ мученика быѣе у среду 4-те Недѣлѣ поста.
Воскресеніе пада 3-га Априла.
Вознесеніе Христово 12-га Маіа,
Духови, или сошествіе Св. Духа 22-га Маіа.
Недѣля свію свети и Петрове покладе 29. Маі
Петрова поста быѣе 5 недѣля и 2 дана, свега 30 дана.
Празникъ апостола Петра и Павла пада 29. Іуніа.
Постъ пресвете богородице трае отъ 1-га до 15-га Августа.
Постъ божиѣный трае отъ 15-га до 25-га Декемвра.

Знацы мѣсечны Четвртіій.

Новъ мѣсецъ има Знакъ ..... ☉
Прва Четврть ..... ☽
Пунъ мѣсецъ ..... ☻
Последня Четврть ..... ☾

На десной страни стои Римскій Календаръ.

ІАНУАРІЙ. има 31 данъ

С	1	Обрѣзаніе Господне	13	Іларіа
Н	2	Сілвестра Папе Р.	14	Фелікса.
П	3	Малахіа и Гордіа.	15	Мавра
В	4	Соборъ 70 апостола.	16	Іисуса име.
С	5	Ѳеопемпта и Ѳеоне	17	Антоніа.
Ч	6	Богоявленіе Господ.	18	Пріски дѣв:
П	7	Іоанна крестителя.	19	Фаб. и Себ.
С	8	Георгіа и Еміліана	20	Агнесе дѣв:
Н	9	Поліевкта мучени.	21	Вінценца.
П	10	Григоріа Епіс: Нис:	22	Заруч: М.
В	11	Ѳеодосіа преподобн.	23	Тімоѳеа.
С	12	Татіане мученице.	24	Обр. Павла.
Ч	13	Ерміла и Страт.	25	Фердінанд:
П	14	Савве Арх: Сербск:	26	Полікарпа.
С	15	Павла Ѳивейскога.	27	Іоан· Злат.
Н	16	Ап: Петра веригъ.	28	Карл: вел:
П	17	Антоніа великога.	29	Францішка.
В	18	Аѳанасіа и Кірілла.	30	Аделгунде,
С	19	Макаріа Егіптян:	31	Петра Нол:
Ч	20	Евтіміа великогъ.	1	Фев: Ігн· Е.
П	21	Максіма исповѣдн:	2	Срѣтеніе.
С	22	Тімоѳеа и Анастас.	3	Блазіа Епіс:
Н	23	Климента Епіс: Агк	4	Веронїке.
П	24	Преп: матере Ксеніе	5	Агаѳе.
В	25	Григоріа Богослова.	6	Дороѳеа.
С	26	Ксенофонта и друж:	7	Ромналда.
Ч	27	Іоанна Златоуст. м.	8	Іоанна Міл:
П	28	Ефрема Сіріна.	9	Аполоніа.
С	29	Преп. мч. Ігнатіа.	10	Схоласт.
Н	30	Велик. Іерарховъ.	11	Евфросіне.
П	31	Кіра и Іоанна	12	Татіане.

ФЕВРУАРІЙ има 28 дана.

В	1	Тріфона мученика	13	Катеріне.
С	2	**Стрѣтеніе Господ.**	14	Валентіа.
Ч	3	Сімеона Богопріим.	15	Фаустіна.
П	4	Ісідора Пілусіотска	16	Іуліане.
С	5	Агаѳіе мученице.	17	Сабіна Еп.
Н	6	Вукола Еп: Смірн:	18	Сімеон: Еп:
П	7	Парѳеніа Еп. Лампс:	19	Сосанне. ☾
В	8	Ѳеод. Страт: и Зах:	20	Елефѳеріа.
С	9	Нікифора мученика.	21	Елеоноре.
Ч	10	Харалампіа мучен.	22	Петр: Каѳ:
П	11	Власіа свещеномуч.	23	Лазара.
С	12	Мелетіа Патр. Ант	24	Матіа Ап:
Н	13	Мартініан. и Сім. С.	25	Вікторіна. ●
П	14	Авксентіа препод.	26	Валбурга.
В	15	Онисіма апостола.	27	Леандра.
С	16	Памфіла мученика.	28	Чист. сред.
Ч	17	Ѳеодора Тірона.	1	**Март.** Алб.
П	18	Лава Папе Римск.	2	Сімпліціа.
С	19	Архіпа апостола.	3	Кунегунде.
Н	20	Лава Епіск: Катан:	4	Казиміра.
П	21	Тімоѳеа преподоб.	5	Евсевіа. ☽
В	22	Обрѣтеніе мщ: Евг:	6	Фрідеріка.
С	23	Полікарп. Еп. Смір.	7	Ѳом. Аквін: †
Ч	24	Обр. гл. Іоанна крес:	8	Іоанна.
П	25	Тарасіа Патр: Конс:	9	Франціш: †
С	26	Порфіріа Епіс. Газ:	10	40 Мучен: †
Н	27	Прокопіа Декапол.	11	Херакліа.
П	28	Васіліа Спостника.	12	Григоріа.

МАРТЪ има 31 данъ.

В	1	Евдокіе преподобм.	13	Ернеста.	☽
С	2	Ѳеодота Еп. Кірін.	14	Маѳілде.	
Ч	3	Евтропіа мученика.	15	Христофор.	
П	4	Герасіма преподоб.	16	Еріберта.	
С	5	Конона мученика.	17	Гертруде.	
Н	6	Свят: 42 мученикъ	18	Александр:	
П	7	Священом: у Херс:	19	Іосифа.	
В	8	Ѳеофілакт: Еп: Нік:	20	Нікіте	☾
С	9	40 Мученика	21	Бенедікта.	
Ч	10	Кодрата и друг: нѣг	22	Отона Еп:	
П	11	Софронїа Патр:	23	Вікторіна	
С	12	Препод: Ѳеофана.	24	Гаврїил: А:	
Н	13	Прен: мщ: Нікифора.	25	Благовѣщ:	
П	14	Венедікта пропод.	26	Емануила.	
В	15	Агапїа мученика.	27	Руперта.	●
С	16	Савїна и Папе.	28	Гунтрама.	
Ч	17	Алексїа чел: Бож:	29	Мехтїлде.	
П	18	Кірїлл. Археп. Іерл:	30	Регула.	
С	19	Хрісанѳа и Дарїа	31	Балбїна.	
Н	20	У обители св: Саве.	1	Апрїл. Хуго.	
П	21	Іакова Епіскопа	2	Фран: Пад:	
В	22	Васілїа пресвїтера.	3	Рїхарда.	
С	23	Нікона преподоб:	4	Ісїдора.	☽
Ч	24	Артемїа еп: Ѳесс:	5	Вїнценцїа.	
П	25	Благовѣщен: Бце.	6	Целестїна.	
С	26	Собор: Арх: Гаврїила	7	Херманна.	
Н	27	Матроне матере	8	Дїонїсїа.	
П	28	Іларїона и Стеф: Чуд	9	Мар. Егі:	
В	29	Марка Еп. и Кірїлла	10	Іезекїиля.	
С	30	Іоанна Лѣствичника	11	Лава Папе.	
Ч	31	Іпатїа Епіс: Гаггр.	12	Іулїа Папе.	☾

АПРІЛІЙ има 30 дана.

П	1	Преп: Марїе Егїпт:	13	Іустїна.
С	2	Преп: Тїта Чудотв.	14	Тїбурцїа.
Н	3	Воскресенїе Хрїст:	15	Воскр. Хрїс.
П	4	Воскресн: понедѣл.	16	Воскр. пон.
В	5	Ѳеодула и Агаѳоп:	17	Рудолфа.
С	6	Евтїхїа Археп: Кпл.	18	Аполонїа ☾
Ч	7	Георгїа Еп Мелїтїн	19	Антон:
П	8	Апост: Иродїона.	20	Сулпїцїа.
С	9	Евпсїхїа мученика.	21	Анселма.
Н	10	Терент. муч. и друж.	22	Рафаила.
П	11	Антїпе Еп. Перг: А.	23	Адалберта.
В	12	Васїлїа Еп: Парїйс:	24	Георгїа вел:
С	13	Артемона Священм.	25	Марка Ев:
Ч	14	Мартїна Папе Рим:	26	Іезекїйля. ●
П	15	Арїст: Пуда и Троф:	27	Анастасїа.
С	16	Агапїе, Ірине и Хіо.	28	Вїталїс: М.
Н	17	Сїмеона Персїдска.	29	Петра М.
П	18	Іоанна учен. Гр. Дек	30	Екатерїне.
В	19	Іоанна Ветхопещер.	1	Маїй Ф. и І.
С	20	Преп: от: Ѳеодора.	2	Аѳанасїа.
Ч	21	Іаннуар. и Алексан.	3	Обрѣтен. †
П	22	Преп: Ѳеодора Сїке.	4	Флорїана ☽
С	23	Георгїа великомуч:	5	Готхард.
Н	24	Муч. Саве Страт.	6	Іоанна.
П	25	Евангелїста Марка	7	Станислав:
В	26	Свящм. Васїлїа Е. А.	8	Мїхаила.
С	27	Сїмеона срод: Госп:	9	Григорїа.
Ч	28	Іасона и Сосїпатра.	10	Іезекїиля.
П	29	Светы 9 мученика.	11	Беатрице. ☿
С	30	Іакова брата Іоанна.	12	Панкрацїа.

МАІЙ има 31 данъ.

П	1	Пророка Іеремїе.	13	Сервацїа.
П	2	Атанасїа Пат. Але:	14	Хрїстїана.
В	3	Тїмоѳеа и Мавре.	15	Софїе.
С	4	Прмчц: Пелагїе.	16	Іоанн: Неп:
Ч	5	Ирине мученице.	17	Убалда.
П	6	Іова многострадал:	18	Венантїна. ☾
С	7	Акакїа мученика.	19	Іво блаже.
Н	8	Іоан: Еванг: и Арсен:	20	Бернарда.
П	9	Исаїи и мщ: С. Нїкол	21	Констант:
В	10	Ап: Сїмона Зилота.	22	Елене.
С	11	Мокїа и Меѳод. Еп:	23	Дезїд: Еп:
Ч	12	Вознесенїе Хрїст:	24	Вознес: Хр:
П	13	Мученице Гликерїе.	25	Урбана ●
С	14	Мученика Ісїдора.	26	Фїлїп: Нер:
Н	15	Пахомїа великога.	27	Іоанна П.
П	16	Ѳеодора освященога	28	Германна.
В	17	Андроника Апост:	29	Максїма.
С	18	Ѳеодота мученика.	30	Фелїкса.
Ч	19	Свмч: Патрїк: Е.Пру	31	Петронїл:
П	20	Мученика Ѳалалеа.	1	Іунїй Ник:
С	21	Констант: и Елене.	2	Еразма. ☽
Н	22	Сошест: св: Духа	3	Духовы.
П	23	Духови: понедѣл	4	Духов: пон:
В	24	Сїмеона на дивнѣй:	5	Годхарда.
С	25	III Обр: глав: Пред:	6	Норберта. †
Ч	26	Карпа апостола.	7	Роберта.
П	27	Свмч: Ѳерапонта.	8	Медарда †
С	28	Нїкипе Еп: Халкид:	9	Прїм: и Ф. † ☾
Н	29	Муч: Ѳеодосїе дѣве.	10	Пресв: Тро.
П	30	Пр. Ісаак. обит. Дл	11	Варнав: А.
В	31	Ап: Ермїа и Ермеа.	12	Олїмпїа.

ІУНІЙ има 30 дана.

С	1	Іустіна муч: Філ:	13	Антон: Пад:
Ч	2	Нікифора Патр: Кп:	14	Братанчево. ☾
П	3	Лукіліана мучен.	15	Віта.
С	4	Митрофана Патр:	16	Францішка.
Н	5	Дороѳеа Еп: Тірска.	17	Райналда.
П	6	Висаріона Чудотвор	18	Марцеліна.
В	7	Ѳеодота Еп: Аггкир:	19	Гервасіа.
С	8	Ѳеодора Стратил:	20	Флорентін.
Ч	9	Кіріла Архіеп: Ал:	21	Алойзіа.
П	10	Тімоѳеа Еп: Пруска.	22	Ахатіа.
С	11	Варѳолом: и Варнав:	23	Сідоніа.
Н	12	Онуфріа великога.	24	Іоан: крест: ●
П	13	Мученице Акіліне.	25	Проспера.
В	14	Елісеа прор: и Меѳ:	26	Іерем: пр:
С	15	Амоса пр: и К. Лазар.	27	Ладислава.
Ч	16	Светога Тихона.	28	Лава Папе.
П	17	Мануила и Савела.	29	Петр: и Пав.
С	18	Леонтіа мученика.	30	Павла Гед:
Н	19	Іуде брата Господ:	1	Іулій Ѳеод:
П	20	Меѳодіа Епіс. Пат:	2	Посѣщ: Б. ☽
В	21	Іуліана муч: Тарс:	3	Корнеліа.
С	22	Евсевіа Еп: Самосад:	4	Удалріка.
Ч	23	Агріпіне мученице.	5	Доміціана.
П	24	Рождес: Іоанна Кр:	6	Исаї: Прор:
С	25	Февроніе мученице.	7	Естире.
Н	26	Преподобн: Давіда	8	Кіліана. ☽
П	27	Сампсона стран:	9	Лукреціа.
В	28	Кіра и Іоанна безср:	10	Венціаміна.
С	29	Ап: Петра и Павла.	11	Піа П. Рим:
Ч	30	Соборъ 12 Апостола	12	Хайнріка.

ІУЛІЙ има 31 данъ.

П	1	Косме и Даміана	13	Маргарео:
С	2	Положеніе ризе Бог:	14	Бонавент:
Н	3	Вакінта мученика.	15	РаздѢл: ап: ☾
П	4	Андреа Крит: Архіе:	16	Фавст: М.
В	5	Аѳанасіа Аѳонскога.	17	Алексіа.
С	6	Сісоа великога.	18	Арнолда.
Ч	7	Ѳоме у Мал:	19	Арсенія.
П	8	Прокопіа великомч:	20	Прор: Иліе.
С	9	Панкраціа Еп: Тавр:	21	Пр: Даниліил:
Н	10	45 муч: у Нікоп: Ар:	22	Мар: Магд:
П	11	Евфиміе мученице.	23	Ліворіа.
В	12	Прокла и Іларіа.	24	Хрістіне ●
С	13	Собор: арх: Гаврїила	25	Іакова ап:
Ч	14	Акіле апостола.	26	Анне.
П	15	Кіріка и Іуліте.	27	Пантелеімон:
С	16	Аѳиногена свмч:	28	Іноценціа.
Н	17	Маріне вел: мучце:	29	Марте.
П	18	Вакінта и Емиліана.	30	Абдона.
В	19	Макріне сестр: в: В:	31	Ігнатіа. ☽
С	20	**Пророка Иліе.**	1	**Август:** Ч: В:
Ч	21	Сімеона и Іоанна.	2	Порціунк:
П	22	Маріе Магдалене.	3	Стефана.
С	23	Трофіма и Ѳеофіла.	4	Домініка.
Н	24	Хрістіне мученице	5	Маріа Ши:
П	25	Успеніе св: Анне.	6	Преображ:
В	26	Ермолоа свщ: муч:	7	Каетан: До: ✓
С	27	Пантелеимон: вел:	8	Кіріака.
Ч	28	Прохора и Ніканора.	9	Романа.
П	29	Калініка мученика.	10	Лаврент.
С	30	Сіле и Ангел: Десп:	11	Сосане.
Н	31	Евдокіма праведна.	12	Кларе.

АВГУСТЪ има 31 данъ.

П	1	Происхож: Чести: †	13	Иполїта.
В	2	Мощи св: Стефана	14	Евсевїа. ☾
С	3	Ісаака и Фавста.	15	Успен. Бог.
Ч	4	7 отрока у Ефесу	16	Рохус: и Іс:
П	5	Евсїгнїа мученика	17	Лїберата.
С	6	Преображ: Хрїстов	18	Елене Цар:
Н	7	Домет: Пулхерїе Ц.	19	Лудовїка.
П	8	Емїлїана Еп: Кизич:	20	Стефан: Кр:
В	9	Матѳїа апостола.	21	Іоанне.
С	10	Лаврентїа архїдїак:	22	Тїмоѳеа. ●
Ч	11	Евпла муч: и дїак:	23	Фїлїпа.
П	12	Фотїа и Анїките.	24	Вартолом:
С	13	Максїма исповѢдн:	25	Лудовїка.
Н	14	Мїхеа пророка.	26	Самуила.
П	15	Успен: Богородице.	27	Іосифа.
В	16	Светога Убруса.	28	Августїна.
С	17	Мїрона мученика.	29	УсѢк: Іоан: ☽
Ч	18	Флора и Лавра муч:	30	Розе.
П	19	Андреа Стратил:	31	Раимунда.
С	20	Самуила пророка.	1	Септ: Егїд:
Н	21	Ѳадеа апостола.	2	Іодока.
П	22	Агаѳоника мученика	3	Мансвета.
В	23	Лупа мученика.	4	Розалїе.
С	24	Евтїха священмуч:	5	Вїктор: ☿
Ч	25	Варѳол: ап: и Тїта	6	Захарїе.
П	26	Адрїана и Наталїе	7	Регине.
С	27	Преподобн: Пїмена.	8	Рожд: Богр.
Н	28	Пр: Мойсеа Муріна.	9	Горгонїа.
П	29	УсѢн: Іоанна Крест:	10	Нїколаа:
В	30	Алексан: и Іоан: Па:	11	Емїлїе.
С	31	Чест: пояса Богород:	12	Товїе.

СЕПТЕМВРІЙ има 30 дана.

Ч	1	Сімеона и Марпе.	13	Маврікіа, ☾
П	2	Маманта мученика.	14	Воздвиж: †
С	3	Антіма и Ѳеоктіст:	15	Нікодима.
Н	4	Вавіле Еп: и Моисеа	16	Евфіміе
П	5	Захаріе пр: и Елісав:	17	Ламберта.
В	6	Евдоксіа мученика	18	Ѳоме ап:
С	7	Созонта мученика.	19	Констанц: †
Ч	8	Рождес: Богородице	20	Евстахіа.
П	9	Іоакіма и Анне.	21	Матѳеа ап: † ●
С	10	Минодоре и Митр:	22	Маврікіа †
П	11	Преподоб: Ѳеодоре.	23	Ѳекле.
П	12	Автонома свмч:	24	Герарда.
В	13	Корнилїа сотника.	25	Клеофе.
С	14	Воздвижен: Чесн: †	26	Кіпріана.
Ч	15	Ніките великомуч:	27	Косме.
П	16	Евфимїе великомуч:	28	Венцес: Кр: ☽
С	17	Софіе и Чеда нѣны.	29	Міхаила.
П	18	Евменіа Еп: Горт:	30	Іеронїма
П	19	Трофіма и Саввацїа.	1	Окт: Ремїг
В	20	Евстафіа великмуч:	2	Леодегард:
С	21	Кодрата апостола.	3	Кандїда.
Ч	22	Фоке и прор: Іоне.	4	Франц: Сер:
П	33	Зачатіе Іоанна крес:	5	Плацїда
С	24	Ѳекл: и Сім: Кр. Срб:	6	Бруна. ☽
Н	25	Препод: Евфросїніе.	7	Розїне.
П	26	Прест: Еванг: Іоан:	8	Брігїте.
В	27	Калїстрата муч:	9	Дїонїсїа.
С	28	Препод: Харїтона.	10	Фран: Бор:
Ч	29	Препод: Кїріака	11	Емїлїана.
П	30	Григоріа у Армен:	12	Максїмїл:

ОКТОВРІЙ има 31 данъ.

С	1	Покровъ Богородич:	13	Коломана. ☾
Н	2	Кіпріана и Іустіне.	14	Калїста.
П	3	Діонісіа Ареопаг:	15	Ѳерезїе.
В	4	Іероф. и Стеф: Щил:	16	Галла.
С	5	Харїтїне мученице.	17	Хедвїге.
Ч	6	Ѳоме апостола.	18	Лук: Еванг:
П	7	Сергїа и Вакха.	19	Фердїнанд:
С	8	Преподоб. Пелагїе.	20	Фелїціана. ●
Н	9	Іаков- ап: и Стеф: Д:	21	Уршуле.
П	10	Евлампїа мученика.	22	Кордуле.
В	11	Фїлїпа апостола.	23	Северїана.
С	12	Прова, Тараха муч:	24	Рафаила.
Ч	13	Карпа и Папїле.	25	Крїспїна.
П	14	Препод: Параскеве.	26	Димитрїа.
С	15	Евтїміа и Лукїана	27	Савїне. ☽
Н	16	Логгїна мученика	28	Сїм: и Іуд:
П	17	Осїе пророка.	29	Киновїа.
В	18	Евангелїста Луке.	30	Клаудїа.
С	19	Іоиля пророка.	31	Волфганг: †
Ч	20	Артемїа великмуч:	1	Ноем. Вс: С:
П	21	Іларїона преподоб:	2	Свїю душ.
С	22	Аверкїа Еп: Ієрар:	3	Хуберта. ☿
Н	23	Іакова брата Госп.	4	Карола Бор:
П	24	Ареѳе мученика.	5	Емерїка.
В	25	Маркїана и Мартїр:	6	Леонарда.
С	26	Димитрїа великом:	7	Енгелберт:
Ч	27	Нестора мученика.	8	Готфрїд:
П	28	Терентїа, Арсенїа А	9	Ѳеодора.
С	29	Анастасїе мученице.	10	Трїфона.
Н	30	Зинов: и Милут: Кр:	11	Март: Еп: ☾
П	31	Стахїа и Амплїа.	12	Емілїана.

НОЕМВРІЙ има 30 дана.

В	1	Косме и Даміана.	13	Станислав:
С	2	Акіндіна и Пигасіа.	14	Авраама.
Ч	3	Акепсіме и Іосифа	15	Леополда.
П	4	Прп: Іоанікіа Вел:	16	Едмунда.
С	5	Галактіона и Епіс:	17	Григоріа.
Н	6	Павла Архіеп: Кно:	18	Евгеніа.
П	7	33 Мучен: у Меліт:	19	Елісавете.
В	8	Міхаила Архістра.	20	Фелікса.
С	9	Онисифора и Порф:	21	Вход. Богор:
Ч	10	Ераста и Олімпа.	22	Цеціліе.
П	11	Мине, и Стеф: Деч:	23	Климента.
С	12	Іоанна милостивог:	24	Іоанна Зла:
Н	13	Іоанна Златоуста.	25	Екатеріне.
П	14	Філіпа ап: и Пок:	26	Конрада.
В	15	Гуріа, постЪ р. Хріс	27	Віргіліа.
С	16	Матѳеа Евангелст:	28	Состена.
Ч	17	Григоріа Епіскопа.	29	Сатурна.
П	18	Платона и Романа.	30	Андр: Апт:
С	19	Авдіа пророка.	1	Декем: Еліг:
Н	20	Григоріа Декапол:	2	Бабіане.
П	21	ВходЪ Богородице.	3	Франц: Кса:
В	22	Філимона апостола.	4	Варваре.
С	23	Амфілох: Еп: Іконіе	5	Савве.
Ч	24	Екатеріне великм:	6	Ніколаа.
П	25	Климента Папе Р:	7	Амвросіа.
С	26	Преподоб: Аліпіа.	8	Зача: Богор:
Н	27	Іакова Персянина.	9	Леокадіа.
П	28	Стефана Новога.	10	Іудіѳе.
В	29	Парамона мученика.	11	Дамаса.
С	30	Андрее првозвана.	12	Аделхаиде.

ДЕКЕМВРІЙ има 31 данъ.

Ч	1	Наума Пророка.	13	Луціе.
П	2	Аввакума и Уроша.	14	Нікасіа.
С	3	Софоніа пророка.	15	Валеріа.
Н	4	Варваре великомуч:	16	Албіна.
П	5	Саве освященога.	17	Лазара.
В	6	Свешога Ніколаа.	18	Граціана. ●
С	7	Амвросіа Епіс: Мед:	19	Немесіа. †
Ч	8	Преподоб: Патапіа.	20	Ѳеофіла.
П	9	Зачатіе Богородице	21	Ѳоме ап: †
С	10	Ермогена и Іоан: Д:	22	Зенона †
Н	11	Даніила Столпника	23	Вікторіе.
П	12	Спірідона Еп: Трім:	24	Адама и Еве.
В	13	Евстрат: и Авксен:	25	Рожд: Хріс: ☽
С	14	Ѳірса, Левкіа и Філ:	26	Стефана.
Ч	15	Елевѳеріа свещенм:	27	Іоан: Еванг:
П	16	Аггеа пророка.	28	Нев: млад:
С	17	Даніила пророка.	29	Ѳоме Епіс:
Н	18	Севаст: му: и Іудіѳ:	30	Давіда.
П	19	Бонифатіа мученика.	31	Сілвестра.
В	20	Ігнатіа Богоносца.	1	Ново лѣто.
С	21	Іуліане мученице.	2	Макаріа ☉
Ч	22	Анастасіе великом:	3	Геновеве.
П	23	10 мучен. у Кріти:	4	Тіта.
С	24	Евгеніе мученице.	5	Телесфора.
Н	25	Рождество Хрістово	6	III Краля:
П	26	Соборъ Богородице.	7	Валентіна.
В	27	Стефана Архідіак:	8	Северіна.
С	28	20 иляда мученика.	9	Іуліане.
Ч	29	14 иляда младенц:	10	Павла пус: ☾
П	30	Анісіе мученице	11	Ѳеодосіа.
С	31	Препод: Меланіе	12	Ернеста.

УВѢДОМЛЕНІЕ
О ГОДИНИ 1827.

Година 1827 есть проста, т. е. има 365 дана.

О царствуюћой Планети.

Ове године царствуе Планета Марсъ зовома, кою овымъ ♂ знакомъ у Астрономіи означаваю. Она е Планета весма свѣтла, као да бы огнемъ гореће Звѣзда была, и блиста чрезмѣрно. Она за две године свршуе теченіе свое. Природе е жарке и суве; и отстои отъ сунца 32 міліона миля; а отъ землѣ 642,966 миля. Попрешникъ или тако называемый Діаметръ нѣнъ есть 928 миля дугачакъ, и прелази у свакомъ секунду $2\frac{1}{2}$ миля. Путь теченія нѣногъ продужава се на 183,854,595 миля. При овой Планети примѣчава се нѣко свѣтлости премѣненіе. Чрезъ увеселителна стакла примѣчаваю се на ньой такодьеръ нѣка пятна (флеке).

Година, у коїой Марсъ царствуе, обичествуе быти выше сува, него влажна, и выше топла, него студена; и премда кадкада киша иде, то опетъ зато сува година быва, у коїой ражь богато успѣва, а пшеница среднѣ. Будуѣи да зимна времена поздно наступаю; тога ради съ есеными усевы да не спѣшимо. — Ове године быѣе трешаня и шлива весма мало, а ораа и жира нимало. Вїно ѣе быти врло добро.

О Зими.

Зима е настала 10. Декемврїа прошавше године 1826, кадъ е сунце ☉ ушло у знакъ небесный ладнога, или сѣвернога Козерога ♑ и постао данъ найкраѣїй, а ноѣь найдужа, и траяѣе до 9. Марта ове године. Ова ѣе годишня четврть быти изъ почетка ладна и весма снѣговита, а после до края са свимъ мегка и безснѣжна, но здраво вѣтровита.

О Пролеѣу или Весни.

Пролеѣе настае 9. Марта, кадъ сунце ☉ додье у знакъ небеснога Овна ♈ и првый

путъ се ове године изедначи данъ и ноћь. Пролеће ове године биће суво, сурово и ладно; тога ради да се састарамо, да небы овце по усѣвима пасле, а и по ливадама дуго на пашу не излазиле; иначе усѣви и ниве весма ће мало успѣти. Овога пролећа биће млого мраза и сурова воздуха; и едно и друго млогій ће вредъ и штету нанети, како што свакіи изъ искуства зна.

О Лету.

Лето настае 9. Іуніа, кадъ сунце ☉ додье у знакъ небеснога рака ♋ и буде данъ найдужіи, а ноћь найкраћа. Лето ово биће врло жарко, често ће сунце сува дрва у шумама запаљивати. Ноћи биће врло топле Рѣке, источницы и кладези ће се осушити.

О Есени.

Есенъ настае 11. Септемврїа, кадъ сунце ☉ додье у знакъ небесны теразїя ♎ и по другій путъ у овой години изедначи данъ и ноћь. Ова ће быти выше сува, него влажна. Віно ће быти врло добро и постояно, еръ до Божићнога поста едва ће снѣгъ на ньой такодьеръ нѣка пятна (флеке).

пасти, и премда ће се мѣсеца Октовріа кадкада смрзавати, то ће опетъ зато мѣсеца Ноемвріа понайвыше топло време быти.

О помраченію Сунца и мѣсеца.

Ове године быће Четыри помраченія: два сунца и толико мѣсеца. У Европи ће се само едно, и то найновіе помраченіе мѣсеца видити.

Прво помраченіе сунца быће 14. Априла, кое ће се моћи само у сѣверной Америки видити.

Друго помраченіе мѣсеца быће 29. Апріла у ютру, кадъ ће се сунце родити. У Европи се неће видити

Треће помраченіе сунца быће 20. Октовріа у вече, и видиће се по найвыше на тихомъ и леденомъ мору.

Четврто помраченіе мѣсеца быће 22. Октовріа у 4 сат: 45 мінута после подне, и видиће се готово у свой Европи.

О мѣнама мѣсеца.

Іануарій.

☽ Пунъ мѣсецъ указаће се 1-га у 7 сати, 69 мінута у ютру. Време суво и неладно.

☾ Послѣдня четврть сбыће се 8-га у 6 сати, 6 мїнута после подне. Погода времена као и досадъ.

● Новъ мѣсецъ быће 15-га у 11 сати, 6 мїнута у ютру. Време прїятно.

☽ Прва четврть указаће се 22-га у 10 сати, 23 мїнута после подне. Време као и досадъ.

○ Испуниће се мѣсецъ 30-га у 11 сати, 38 мїнута после подне. Снѣгъ и вѣтаръ съ великомъ зимомъ.

Февруарїй.

☾ Послѣдня четврть настае 7-га у 2 сат. 26 мїнута у ютру. Време ће врло ладно быти.

● Обновиће се мѣсецъ 13-га у 11 сати 32 мїнута после подне. Време као и досадъ врло ладно.

☽ Прва ће четврть настати 21-га у 7 сати 44 мїнута после подне. Даню ладно, а у вече ће се росно време указати.

Мартъ.

○ Пунъ мѣсецъ быће 1-га у 1 сатъ 26 мїнута после подне. Съ кишомъ и снѣгомъ измѣшано време.

☾ Послѣдня четврть настае 8-га у 9 сати 39 мїнута у ютру. Велика Зима.

● Новъ ће се мѣсецъ почети 15-га у 1 сатъ 17 мїнута у ютру. Време прошавше четврти.

☽ Прва ће се четврть указати 23-га у 3 сата 41 мїн: после подне. У ютру мразъ, а даню време лепо и весело.

○ Испуни ће се мѣсецъ 31-га у 10 сати 39 мїнута пре подне. Време врло мразовито.

Априлї й.

☾ Послѣдня четврть быће 6-га у 4 сата 28 мїнута после подне. Изъ почетка весма ладно, а после време лепо и весело.

● Новъ мѣсецъ настае 14-га у 4 сата 19 мїнута у ютру. Ове четврти быће мразовито и сурово време.

☽ Прва четврть починѣ 22-га у 8 сати 43 мїнута у ютру. Изъ почетка време прїятно, после грмлявина, а на краю сурово, мутно и ладно време.

○ Пунъ ће быти мѣсецъ 29-га у 9 сати 44 мїнута пре подне. Изъ почетка ће погода прошавше четврти попустити, после опетъ замрзнути и ноћу се ледити.

Маї й.

☾ Послѣдня ће четврть настати 6-га у 0 сати 17 мїнута после подне. Еднако ладно време.

● Новъ мѣсецъ настае 13-га у 7 сати 57 мїнута после подне. Као и досадъ ладно време.

☽ Прва ће се четврть указати 21-га у 10 сати 8 мїнута после подне. Съ почетка време лепо, и топло, а после ледъ и мразъ.

☺ Испуниће се мѣсецъ 28-га у 5 сати 39 мїнута после подне. Изъ почетка мразъ, после време мутно, а за тимъ опетъ мразъ.

Іунї й.

☾ Послѣдня четврть настае 4-га у 9 сати 44 мїнута пре подне. Време врло лепо и весело.

● Обновиће се мѣсецъ 12-га у 11 сати 21 мїнут: пре подне. Еднако лепо време.

☽ Прва четврть настае 20-га у 7 сати 22 мїн: у ютру. Ове четврти быће и ноћу и даню врло топло време, и готово свакїй данъ грмлявина и ледъ.

☺ Пунъ мѣсецъ быће 26-га у 11 сати 47 мїнута после подне. Изъ почетка лепо, после облачно и кишовито време.

Іулій.

☾ Послѣдня четврть настае 3-га у 9 сати 52 мїнута после подне. Лепо и топло време.

● Обновиће се мѣсецъ 13-га у 2 сата 0 мїн: после подне. Еднако кишовито.

☽ Прва четврть настае 19-га у 4 сата 14 мїнута после подне. Изъ почетка кишовито, а на краю магла.

○ Испуниће се мѣсецъ 26-га у 6 сати 56 мїнута у ютру. Лепо и топло време.

Августъ.

☾ Послѣдня четврть настае 2-га у 1 сат: 6 мїнута после подне. Време лепо и топло, а напослѣдакъ весма жарко.

● Обновиће се мѣсецъ 10-га у 3 сата 47 мїнута после подне. Готово цѣле четврти весма жарко време.

☽ Прва четврть настае 17-га у 10 сати 36 мїнута после подне. Еднако жарко време.

○ Пунъ мѣсецъ быће 24-га у 3 сата 55 мїнута после подне. Време врло лепо и весело.

Септемврїй.

☾ Послѣдня четврть починѣ 1-га у 6 сати 59 мїнута у ютру. Ове четврти време по нечему ће се изменути.

● Новъ мѣсецъ быће 9-га у 4 сата 47 мїнута у ютру. Ноћу ладно, а даню весма прїятно.

☽ Прва четврть указаћесе 16-га у 4 сата 28 мїнута у ютру. Съ почетка киша, а после врло лепо и угодно време.

○ Пунъ мѣсецъ быће 24-га у 3 сата 36 мїнута у ютру. Изъ почетка време ружно, а после мразъ.

Октоврїй.

☾ Послѣдня четврть настае 1-га у 2 сата 32 мїнута у ютру. Изъ почетка мразъ, по томъ лепо време.

● Обновиће се мѣсецъ 8-га у 5 сати 3 мїн. после подне. Изъ почетка лепо време, по томъ зима, а на краю опетъ благоугодно време.

☽ Прва четврть настае 15-га у 11 сати 8 мїнута пре подне. Изъ почетка лепо време, а после тога зима.

○ Пунъ ће быти мѣсецъ 22-га у 6 сати 31 мїн. после подне. Еднако ладно, а после подне свагда лепо време.

☾ Послѣдня четврть настае 30-га у 10 сати 15 мїн. после подне. Време мутно съ магломъ и кишомъ измѣшано.

Ноемврїй.

● Новъ мѣсецъ настае 7-га у 4 сата 36 мїн. после подне. Време ладно и мразовито.

☽ Прва ће се четврть указати 13-га у 7 сати 35 мїнута после подне. Изъ почетка ладно, а по томъ лепо време.

○ Пунъ мѣсецъ быће 21-га у 12 сати 6 мїн: после подне. Съ почетка студено, а после быће млого ладне кише и леда.

☾ Послѣдня настае четврть 30-га у 4 сата 36 мїн: после подне. Снѣгъ и вѣтаръ съ великомъ зимомъ.

Декемврїй.

● Обновиће се мѣсецъ 6-га у 3 сата 21 мїн. после подне. Съ почетка киша, по томъ велика зима.

☽ Прва четврть настае 13-га у 7 сати 5 мїн. у ютру. Зима све већа быва.

○ Испуниће се мѣсецъ 21-га у 8 сати 55 мїн. после подне. Време мутно и кишовито до края.

☾ Послѣдня четврть настае 29-га у 6 сати 43 мїн. у ютру. Време весма непостоянно; садъ лепо, после снѣгъ, киша и ледъ.

РОДОСЛОВІЕ
Садашньи Владѣтеля у Европи.

А. ЦАРСТВА.
1. АВСТРІА.
(Римо-Катол. вѣроисп.)

ФРАНЦЪ I. наслѣдственый Царь Австрїйскїй, Краль Мадьарскїй, Чешкїй и пр. и Архїдуксъ Австрїйскїй; родь. 31. Януара год: 1768, ступїо на престолъ свїю наслѣдствены Австрїйски Држава 18. Февруара 1793 год:

КАРОЛІНА АВГУСТА, кѣи блаженопочившега Максїмїлїана, Краля Баварскогъ; ордена звѣзднога крста Врховна Покровителица; родь 8. Февр. 1792 год: ступила у бракъ съ Н. В. Царемъ 29. Октов: 1816. Четврта супруга Царева.

Дѣца Н. В. Цара и Краля.

Сва отъ другога брака съ *Маріомъ Терезіомъ*, блаженопокойномъ. И то:

МАРІА ЛУЙЗА, Царица Француска, садашня Херцогиня Пармійска и Піаченска; родь: 12. Декемвра 1791.

ФЕРДИНАНДЪ КАРОЛЪ ЛЕОПОЛДЪ ЮСИФЪ, Наслѣдникъ Царства, златнога Руна и Ордена Цара Леополда великога крста Кавалеръ и пр: родь. 7. Априла 1793 год.

ЛЕОПОЛДІНА КАРОЛІНА, родь. 10. Януар. 1797. За Бразилїанскимъ Царемъ.

МАРІА КЛЕМЕНТІНА, родь: 18. Февруара 1798. За Сицилїанскимъ Кралѣвићемъ.

КАРОЛІНА ФЕРДИНАНДА, родь: 27. Марта 1801. За Саксонскимъ Кралѣвићемъ Фридрихомъ Августомъ.

ФРАНЦЪ КАРОЛЪ ЮСИФЪ, златнога руна и Ордена св: Духа Кр: Францускогъ, и св. Хуберта Кр: Баварскогъ; св: Фердинанда Кр: Сицилїанскогъ, и заслуга Ордена великогъ Крста Кавалеръ, Обрштеръ и пр: родь. 25. Ноем: 1802.

МАРІА АННА ФРАНЦІСКА ТЕРЕЗІА, родь: 27. Маїа 1804 год.

Браћа Н. В. Цара.

Фердинандъ Іосифъ, Великій Кнезъ Тошканскій, Кнезъ Франконскій и пр: златнога руна, великога Крста св: Стефана Кр: Мадьарскогъ Кавалеръ, и Гросмайстеръ Ордена Вырцбургскога св: Іосифа, Ц. К. Фелдмаршалъ и пр: родь: 24. Апріла 1769.

Каролъ Лудовикъ, златнога Руна и великогъ крста военога Ордена Терезійногъ и великогъ орла почести Легіона Кавалеръ; Губернаторъ и Кралѣв: Чехскогъ Генералъ-Капетанъ, Ц. К. Генералъ Фелдмаршал, и пр: родь: 24, Августа 1771.

Іосифъ Антоній, златнога Руна, и великогъ крста Кр. Мадьарскогъ Св. Стефана Ордена Кавалеръ; Мадьарскогъ Кралѣвства Палатинъ и пр: родь: 27. Апріла 1776.

Антоній Викторъ, Хохъ и Дайчмайстеръ, златнога Руна Кавалеръ, Ц. К. Фелдцайгмайстеръ и пр: родь: 31. Юліа 1779.

Іоаннъ Ваптістъ, златнога Руна и великогъ крста военога Терезійногъ и Австрійскогъ Цара Леополда Ордена Кавалеръ, Генералъ Діректоръ Женій и пр: родь: 8. Януара 1782.

Райнеръ Іосифъ, златногъ Руна и великогъ креста Австрїйскогъ Царя Леополда Ордена Кавалеръ, Намѣстникъ Венецїанско-Ломбардїйскогъ Кралѣвства и пр. родь: 12. Септем: 1783.

Лудовикъ Іосифъ, златногъ Руна Кавалеръ, Ц. К. Генералъ Фелдмаршалъ-Лайтнантъ, Дїректоръ Граница и пр. родь: 3. Декем: 1784.

Рудолфъ Іоаннъ Іосифъ, Архїепїскопъ Олмычкїй и Кардиналъ, родь: 6. Януара 1788.

Сестра Н. В. Царя.

Марїа Терезїа, звѣздокрстногъ Ордена Дама; за Кнезомъ Саксонскимъ Антон: Теодоромъ, родь: 2. Януара 1764.

Сродство Н. В. Царя.

Марїа Терезїа, за Кралѣмъ Сардинскимъ, родь: 20. Октов: 1773.

Марїа Леополдїна Анна, удова Курфырштки́ня Пфалска, родь: 28. Новемвра 1776 год.

ФранцЪ ІосифЪ КаролЪ, златногЪ Руна КавалерЪ, Ц. К. ГенералЪ коник: и пр: родь: 24. Септем: 1771 год:

ФердинандЪ КаролЪ ІосифЪ, КавалерЪ златногЪ Руна и Марїатерезїйногъ Ордена, КомандирендерЪ-ГенералЪ у Мадьарской и пр. родь: 12. Апрїла 1781.

МаксимилїанЪ ІосифЪ, КавалерЪ НемачкогЪ Ордена, Ц. К. ГенералЪ ФелдмаршалЪ-ЛайтнантЪ и пр: родь: 2. Юлїа 1782.

---

2. РОССІА.

(восточногЪ вѣроисп.)

Николай (ПавловиЂЪ) I. ИмператорЪ и СамодржацЪ Све Россїе, родь: 2. Юлїа 1796; ступїо на престолЪ 25. Ноемвра 1825 год.

АлександерЪ НиколаевиЂЪ, НаслЂдникЪ Царства, родь: 1818 год.

Мати Н. В. Императора.

Марїа Феодоровна, Господьа Мати и Императоровица.

Браћа Н. В. Императора.

Константїнъ Павловићъ, Цесаревићъ, великїй Кнезъ, родь: 28. Маїа 1779 год.

Михаїлъ Павловићъ, родь: 8. Февруара 1799.

Сестре Н. В. Императора.

Марїа Павловна, Херцогиня Ваймарска, родь: 1786 год.

Анна Павловна, садашня Кралѣвићка Нидерландска, родь: 1795 год.

3. ТУРСКА.

(Мухамеданскогъ закона)

Махмудъ II. Царь (Патиша) или Великїй Султанъ, родь: 8. Юлїа 1785, ступїо на престолъ 31. Юлїа 1808.

www.dbsr.ro

Б. КРАЛѢВСТВА.

1. Баварска.

(Римо-Катол. вѣроис.)

Лудовикъ Каролъ Августъ, Краль Баварскїй, родь: 25. Августа 1785, ступїо на престолъ 1. Октов: 1825 год.

Фридерика Вилхелмїна Каролїна, Господьа Мати и Кральица, родь: Кнегиня Баденска.

2. Вырштембержка.

(Лутеранскогъ закона)

Фридрихъ Вилхелмъ Каролъ, Краль Вырштембержкїй, родь: 15. Септемвр: 1781, ступїо на престолъ 18. Октов: 1816 год:

3. Данска.

(Лутеранск. зак.)

Фридрихъ VI. Краль Данскїй, родь: 16. Януара 1768, ступїо на престолъ їоште

год: 1784 Апрїла 2. кадЪ е заедно сЪ покойнымЪ Отцемъ Хрїстїаномъ VII. владати почео, вѢнчанЪ 18. Юлїа 1815 год.

Марїа Софїа, Кральица, родь. Кнегиня Хессенъ - Касселска.

4. Енглеска.

(Енглеско - Реформир. зак.)

Георгїй (ФридрихЪ АвгустЪ) IV. Краль Енглескїй и Хановерскїй, родь: 31. Юлїа 1762, ступїо на престолЪ 18. Януар: 1820 год.

5. Нидерландска.

(Реформиратогъ зак.)

ВилхелмЪ (ФридрихЪ) I. Краль Нидерландскїй, КнезЪ Оран: Нассавскїй, Великїй ХерцогЪ Луксенбургскїй, родь: 12. Августа 1772, ступїо на КралѢвскїй престолЪ 3. Марта 1815 год.

6. Португалска.

(Римо - Катол. вѣроисп.)

Донна Марїа (да Глорїа.) II. Кральица Португалска и Алгарвїйска; ступила на престолЪ мѢсеца Апрїла 1826 год. влада подЪ Туторствомъ свое тетке Доне Марїе Елїсавете.

ПетарЪ I. Н. В. ОтацЪ и Царь Бразилїанскїй, родь: 30. Септемвр: 1798, ступїо на ЦарскїйпрестолЪ 13. Септем: 1822 год.

7. Прайска.

(Реформир. зак.)

ФридрихЪ ВилхелмЪ III. Краль Прайскїй, родь: 22. Юлїа 1770, ступїо на престолЪ 25. Октов: 1797 год.

8. Саксонска.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

ФридрихЪ АвгустЪ I. Краль Саксонскїй, родь: 10. Декемвр: 1750, ступїо на кралѣвскїй престолЪ 30. Ноемвр. 1806 год: дотле КурфырстЪ само бывши.

9. Сардинїа.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

КаролЪ (ФилипЪ ІосифЪ) I. Краль Сардинскїй, родь: 4. Апрїла 1765, ступїо на престолЪ 28. Февр: 1821 год.

10. Сицилїа.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

ФранцЪ I. Краль обе Сицилїе и ІнфантЪ Спанскїй, родь: 7. Августа 1777, ступїо на престолЪ 23. Декемвр: 1824 год:

11. Спанїа.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

ФердинандЪ VII. Краль Спанскїй, родь: 1. Октов: 1784, ступїо на престолЪ 20. Апрїла 1814, шестЪ година у Француской сЪ ОтцемЪ своимЪ КароломЪ IV. у робству пробавивши. Пре нѣга быо е КралѣмЪ ІосифЪ Бонопарте.

Супруга Кральица Кнегиня Саксонска.

12. Француска.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

КаролЪ (ФилипЪ) X. Краль Францускїй и Наварскїй, родь: 27. Септем: 1757 год: ступїо на престолЪ 4. Септемвра 1824.

13. Шведска и Норвежка.

(Лутеранскогъ зак.)

Каролъ Іоаннъ XIV. Краль Шведскій и Норвежкій, родь: 14. Януара 1764. За Кралѣвића избранъ 9. Августа 1810, и ступіо на престолъ 24. Януара 1818 год:

В. СУВЕРЕНИ *) КРАЛѢВСКОГА ЧИНА.

1. Баденска.

(Лутеранск. зак.)

Лудовикъ Вилхелмъ Августъ, Великій Херцогъ Баденскій, родь: 28. Януара 1763, ступіо на престолъ 26. Ноемвр: 1818 год.

2. Хессенъ-Касселъ.

(Реформ. закон.)

Вилхелмъ II. Курфырстъ, родь: 16. Юліа 1777, ступіо на престолъ 15. Февр: 1821 год:

---

*) Единодржавніи Государи.

3. Хессенъ-Дармштатъ.

(Лутер. зак.)

Лудовикъ X. Великій Херцогъ, родъ: 2. Юніа 1753. ступіо на Велико-Херцогскій престолъ 1. Августа 1806, дотле Ландграфъ само бывши.

4. Мекленбургъ-Шверинска.

(Лутер. зак.)

Павелъ Фридрихъ, Великій Херцогъ, родъ: 3. Септем: 1800, ступіо на престолъ 17. Ноемвр: 1819 год.

5. Мекленбургъ-Стрелицка.

(Лутер. зак.)

Георгій Фридрихъ Каролъ Іосифъ, Великій Херцогъ, родъ: 31. Юліа 1779, ступіо на престолъ 24. Октов: 1816 год:

6. Холштайнъ-Готорпъ-Олденбургъ

(Лутер. зак.)

Петаръ Фридрихъ Лудовикъ, Великій Херцогъ, родъ: 5. Януара 1755, ступіо на престолъ 20. Юніа 1823 год:

7. Саксон.-ВаймарЪ и АйзенахЪ.

(Лутер. зак.)

КаролЪ АвгустЪ, Великїй ХерцогЪ, родь: 24. Августа 1757; ступїо на престолЪ 22. Августа 1775, постао е СенїоромЪ Дома Саксон: Ернестинске линїе 14. Февруара 1815, и получїо Тїтулу Великога Херцога 21. Марта 1815, сЪ надписомЪ КралЪевскога Высочества.

Тошкана. ЕрцхерцогЪ ЛеополдЪ, Великїй ХерцогЪ Тошканскїй родь: 21. Септемвр: 1797, ступїо на престолЪ 6. Юнїа 1824 год:

Г. ХЕРЦОГСКИИ СУВЕРЕНИ

1. АнхалтЪ-Бернбургска.

(Реформ. зак.)

АлексїйФридрихЪ ХрїстїанЪ, ХерцогЪ, родь: 31. Маїа 1767, отЪ АвстрїйскогЪ Цара Франца I. за Херцога узвышенЪ 6. Апрїла 1806 год: дотле КнезЪ само бывши.

2. Анхалтъ-Десавска.

(Реформ. зак.)

Леополдъ Фридрихъ, Херцогъ, родь: 19. Септемвр: 1794, ступїо на престолъ 25. Юлїа 1817 год:

3. Анхалтъ-Кетенска.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

Фридрихъ Фердинандъ, Херцогъ, родь: 13. Юнїа 1769, ступїо на престолъ 7. Декемвр: 1818 год:

4. Брауншвайгъ-Волфенбрытелъ.

(Лутер. зак.)

Каролъ Фридрихъ Августъ Вилхелмъ, Херцогъ, родь: 18. Октов: 1804, ступїо на престолъ 4. Юнїа 1815; подъ Туторствомъ Краля Енглескога до године 1825 бывши.

5. Лука.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

Каролъ Лудовикъ, Херцогъ, родь: 20. Декемвр: 1799, ступїо на престолъ 1.

Марта 1824. пре тога Краль Етрурскїй бывши.

6. Нессава.

(Реферм. зак.)

Вилхелмъ Георгїй, Херцогъ, родь: 2. Юнїа 1792, ступїо на Херцогскїй престолъ 12. Марта 1816, дотле Кнезъ само бывши.

7. Саксон. Кобурска.

(Лутер. зак.)

Ернестъ Каролъ Лудовикъ Антонїй, Херцогъ, родь: 21. Декемвр: 1783, ступїо на престолъ 27. Ноемвр: 1806 год.

8. Саксон. Майнунгска.

(Лутер. зак.)

Бернхардъ (Ерихъ Фрайндъ) Херцогъ, родь: 5. Декемвр: 1800, ступїо на престолъ 12. Декемвр: 1803; подъ Туторствомъ свое Матере, Херцогинѣ Луизе Клеоноре.

9. Саксон. Хилдбургхассенска.

(Лутер. зак.)

Фридрихъ, Херцогъ, родь: 17. Апрїла 1763, ступїо на престолъ 10. Септемвр: 1780 год.

Д. ЛАНДГРАФНЫЙ СУВЕРЕНЪ.

Хессенъ-Хомбургъ.

(Реформ. зак.)

Фридрихъ Іосифъ Лудовикъ, Ландграфъ, родь: 18. Юлїа 1769, ступїо на престолъ 9. Февруара 1820 год:

Е. КНЕЗОВСКІИ СУВЕРЕНИ.

1. Хохенцолеръ-Хехингенъ.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

Фридрихъ Херманъ Оттто, Кнезъ, родь: 10. Юлїа 1776, ступїо на престолъ 21. Октов: 1810 год.

2. Хохенцолеръ – Сигмарингенъ.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

Антонїй Алоисъ Майнрадъ Францъ, Князъ, родь: 8. Юнїа 1762, ступїо на престолъ 14. Ноемвр: 1785 год.

3. Лихтенштайнъ.

(Римо-Катол. вѣроисп.)

Іоаннъ Неп. Іосифъ, Князъ, родь: 14. Юнїа 1760, ступїо на престолъ 12. Марта 1805 год.

4. Липпе-Демолдска.

(Реформ- зак.)

Павелъ Александеръ Леополдъ, Князъ, родь: 25. Октов: 1796, ступїо на престолъ 23. Марта 1802; подъ Туторствомъ свое Матере Кнегинѣ Паулїне Хрїстїне Вилхелмїне до године 1820 бывши.

5. Шауенбургска Липпа.

(Реформ. зак.)

Георгїй Вилхелмъ, Князъ, родь: 8. Декемвр: 1784, ступїо на князовскїй престолъ 1809 год.:

6. Райска.

(Лутер. зак.)

1. *Райска старїя линіа или Грайцска.*

Хайнрихъ XIX. Кнезъ, родъ: 17. Февр: 1790, ступїо на престолъ 17. Януара 1817 год:

2. *Райска младьа линїа.*

а) Райска Шлайцска.

Хайнрихъ LXII. Кнезъ, родъ: 19. Маїа 1785, ступїо на престолъ 5. Апрїла 1818 год:

б) Райска Лобенштайнъ-Еберсдорфска

Хайнрихъ LXXII. Кнезъ, родъ: 15. Марта 1797, ступїо на престолъ 28. Юнїа 1822 год:

7. Шварцбургъ-Рудолфштатъ.

(Лутер. зак.)

Фридрихъ Гынтеръ, Кнезъ, родъ: 28. Октов: 1793, ступїо на престолъ 16. Апрїла 1807 год.

8. Шварцбургъ-Сондерсхаузенъ.

(Лутер. зак.)

Гынтеръ Фридрихъ Каролъ, Кнезъ, и Сенїоръ Дома Шварцбурга, родъ: 23. Ноемвр: 1760, ступїо на престолъ 2. Октов: 1794 год:

9. Валдекъ.

(Лутер. зак.)

Георгїй Фридрихъ Хайнрихъ, Кнезъ, родъ: 8. Септемвр: 1789, ступїо на престолъ 28. Августа 1813 год:

Сербїа.

(Восточногъ вѣроисп.)

Милошъ Обреновиѣъ, Кнезъ и Господаръ отъ Сербїе; родъ: 1780 год.

Држава Римска.

Лео XII. Папа Римскїй, пре тога Анибалъ дела Генга, родъ: у Генги кодъ Шполета 21. Юлїа 1760, избранъ у Риму 16. Октов: 1823 год.

ВЫША ДУХОВНА ДОСТОИНСТВА ВОСТОЧНЕ ЦРКВЕ.

Архїепїскопъ и Митрополитъ.

Н. Превосходителство, Высокопреосвященѣйшїй, Высокодостонѣйшїй Г. Стефанъ Стратимировиѣъ Кулпинскїй, православный Архїепїскопъ Карловачкїй, и цѣлогъ у держава Ц: К: наодѣегъ се народа Сербскогъ и Влашкогъ Митрополитъ, Ордена Царе Австрїйскогъ Леополдовогъ великога крста Кавалеръ; Н: Ц: К: и А: Величества дѣйствителный тайный Савѣтникъ и ученногъ Гетинскога Дружства членъ.

ГГ. Епїсколи.

Епархїа *Арадска* удова.

Г. Исаїй Георгїевиѣъ Балашескулъ, православный Епїскопъ *Буковинскїй.*

Г. Василїи Мога, православный Епїскопъ *Ердельскїй.*

Епархїа *Темишварска* удова.

Г. Дїонїсїй Поповиѣъ, православный Епїскопъ *Будимскїй.*

Епархїа *Вршачка* удова.

Г. Гедеонъ Петровиѣъ, православный Епїскопъ *Бачкїй.*

Г. Іосифъ Путникъ, православный Епїскопъ *Пакрачкїй*, и цѣлога Генералата *Вараждинскога*, и Адмїнїстраторъ Епархїе *Арадске.*

Епархїа *Карлштадска* удова.

ГГ. Архїмандрити.

Г. Павелъ Кенгелацъ, Архїмандритъ Монастыра *Светога Георгїа*, у

Темишварской Епархїи, Докторъ Богословїе, Вармедье Темишварске *присѣдатель*, и Санктпетербургскога вольногъ общества любителя Русске словесности *Членъ Корреспондентъ*.

Г. Сїнесїй Радивоевиѣъ, Архїмандритъ мон: *Месиѣа* у Епархїи Вршачкой, малогъ крста Ордена Леополдова Кавалеръ, Консїсторїе и Вармедье Темишварске присѣдатель, и *Адмїнїстраторъ* Епархїе Вршачке.

Г. Лукїанъ Мушицкїй, Архїмандритъ мон: *Шишатовца* у Архїепїскопской Епархїи, Консїсторїе и Вармедье Сремске присѣдатель, и *Адмїнїстраторъ* Епархїе Карлштатске.

Г. Іосифъ Раячиѣь, Архїмандр: мон: *Гомиря* у Епархїи Карлштатской, Консїсторїе Епархїалне и Вармедье Загребачке присѣдатель.

Г. Димитрїй Крестиѣъ, Архїмандр: мон: *Крушедола* у Мїтрополїтской Епархїи, Консїсторїе и Вармедье Сремске присѣдатель.

Г. Мойсей Мануйловиѣъ, Архїмандр: мон: *Ходоша*, у Епархїи Арад-

ской, Консїсторїе Епархїалне и Вармедье Арадске, Темишварске и Чанадске присѣдатель.

Г. Стефанъ Станковиħъ, Архїмандр. мон: *Ораовице* у Епархїи Пакрачкой, Консїсторїе и Вармедье Загребачке и Вїровїтичке присѣдатель.

Г. Георгїй Хранисла́въ, Архїмандр. мон: *Раковца* у Мїтрополїтской Епархїи, Консїсторїалный присѣдатель, и Професоръ у Теологїческомъ заведенїю Карловачкомъ.

Г. Несторъ Іоанновиħъ, Архїмандр. мон: *Бездина* у Епархїи Темишварской, Консїсторїе и Сремске Вармедье присѣдатель.

Г. Моїсей Поповиħъ, Архїмандр. мон: *Язга* у Мїтрополїтской Епархїи, Консїсторїалный присѣдатель.

Г. Данїйлъ Чупиħъ, Архїмандр: мон: *Грабовца* у Будимской Епархїи, и Консїсторїе Епархїалне присѣдатель.

Г. Максїмъ Мануйловиħъ, Архїмандр: мон: *Холова* у Мїтрополїтской Епархїи, Консїсторїе, В. Варадске и Быхарске Вармедье присѣдатель.

Архїмандритство Монастыра: *Ковиля* и *Драгомирне* у Буковини удово стои.

НАЗНАЧЕНѢ ТРГОВА
ИЛИ ВАШАРА.

У Австрїи.

У *Бечу*, 1. Понедѣлника по Юбилати, трае 30 дана.
2. дана после сви светы, 30 дана.
О Маргарети, 14 дана.

У *Градцу*, у првой половини поста, 3 седмице.
О Егїди, 3 седмице.

У *Линцу*, 1. ПонедѣлникЪ по воскресенїю Рим: и 16. Августа. Свакїй по 3. седмице.

У Ческой.

У *Прагу*, у среди поста великогЪ. О свет: Венцеславу. Свакїй по 3. седмице.

У Моравской.

У *Брыну* (Брню) 1. ПонедѢлникЪ по пепелявой среди.

У ПонедѢлникЪ по брашанчеву. 3. Сепшемвра.

У ПонедѢлникЪ после Зачатїя Хрїстова. Свакїй по 3 седмице.

У Шлеской.

У *Тропави*, 1. Февр: трае 14 дана; — 1. Маїа, трае 8 дана; — 1. Августа, трае 14 дана; — 1. Ноемвр: трае 18 дана. — Свагда еданЪ данЪ пре марвеный вашарЪ.

У Мадьарской.

У *Пешти*, 19. Марта, 8. Юнїа, 29. Августа, и 16. Ноемвра.

У *Дебрецїну*, на 3 Краля, 24-га Апрїла, 15. Августа, и 9. Октовра.

У *Темишвару*, 19. Марта, 1. Юнїа, 29. Сепшемвра, и 15. Декемвра.

Примѣчанїе.

Вашари у Банату Звѣздицомъ (*) су назначени.

У *Араду*, у Недѣлю цвѣтну восточне цркве, о Петрову дну восточне цркве, и о Митрову дну восточне цркве.

У *Араньошъ-Мароту*, Бачке Вармедье 2. Февр: На велику среду, и 24. Апр.

У *Бай* Бачке Вармедье, 22. Юлїа, 21 Септем: и 6. Декемвр: Свагда еданъ данъ пре марвеный вашаръ быва.

У *Бачу*, у прву Неделю четридесетнице, т. е. великога поста, 1. Маїа, о Дуови, 15. Августа, и 19. Октовра.

У *Беодри*, 6. Маїа, 8. Септемвр: и 1. Ноемвра съ марвенымъ вашаромъ.

У *Бечею*, 3. Юлїа, и 18. Октовра.

* У *Бечкереку*, на вознесенїе, и 12. Окт.

* У *Билету* Торонталске Вармедье, 16. Марта, 15. Юнїа, и 10. Октовра.

У *Броду*, 10. Януара, 14. Апрїла, 10. Юлїа, и 8. Октовра.

У *Будиму*, 1. Марта, 27. Юнїа, 14. Септемвр: и 30. Ноемвра.

У *Вацу*, 25. Февруара, на еданъ данъ предъ цвѣти, 2. Юлїа, 16. Октовра, на неделю дана предъ рождествомъ Хрїстовымъ.

*У *Винги* (*Терезїополу*), на вознесенїе, и 6. Декемвра.

*У *Вршцу*, у недѣлю цвѣтну восточне цркве, и 28. Октовра.

У *Вилагошу*, у средо посте четридесетнице, о Гьурдьеву дну, о Преображенїю, и о Зачатїю Богородичнѣмъ восточне цркве.

У *Весприму*, 9. Януара, 12. Марта, 19. Августа, и 16. Декемвра.

У *Винковцы*, 22. Януара, и 22. Юлїа.

У *Вуковару*, 1. Маїа.

У *Гачу*, 25. Януара, на великїй понедѣлникъ, 15. Юлїа, 1. Септемвр: 25. Ноемвра, и 12. Декемвра.

У *Градишки Новой*, о Рождеству пресвете Богородице по нашему Календару, и 15. Октов.

У *Градишки Старой*, 20. Септемв.

У *Гьармату*, 2. Февр: у 4 ту Недѣлю четридесетнице, 1. Маїа, 20. Августа, и 29. Септемвр:

У *Гьули* Бикешке Вармедье, 25. Януара, у понедѣлникъ по 6-той недѣли после Воскресенія, 22. Юліа, и 8. Септемвр.

У *Гьуру*, у 2.гу Недѣлю четиридесетнице, у Среду по Благовѣщенію; у Среду предъ Брашанчево, 22. Юліа, 8. Септемвр: и 19. Ноемвр.

*У *Дети* Темишварске Вармедье, 6. Маіа, 2. Септемвр: и 31. Октовра.

У *Діаковару*, 25. Марта, 1. Маіа, 26. Юліа, 2. Септемвр: и 31. Октов:

У *Егри*, Хевешке Вармедье, 10. Януара, 12. Маіа, 7. Юліа, и 29. Септемвра.

У *Еперѣшу*, 27. Януара, у Недѣлю пресвете Тройце, 10. Августа, и 29. Ноемв.

У *Земуну*, 24. Февруара.

У *Землїну*, 2. Януара, 25. Февр: и 30. Ноемвр.

У *Ігригу*, 3. Февр: 24. Апрїла, 8. Септемвр: и 15. Ноемвр: Свагда еданъ данъ пре марвеный вашаръ.

У *Іллоку*, 13. Юніа, 2. Августа, и 25. Августа.

У *Каньижи*, 1. Маіа, и 19. Септемв.

У *Кашави*, 20. Януара, 1. Маіа, 27. Юніа, 1. Августа, 19. Ноемвр: предье 2 дана свагда марвеный вашаръ быва.

* У *Карансебешу*, 6. Маїа, и 10. Октовра.

У *Керестуру* Шопронске Вармедье, на обрѣтенїе креста, и о воздвиженїю креста Господня.

У *Кежмарку*, у 1-ву Недѣлю четири десетнице, у 1-ву Недѣлю по недѣли пресвете Тройце, 3. Маїа, 14. Септемвр: и 13. Декемвра.

У *Кечкемету*, 12. Марта, 10. Маїа, 10. Августа, 28. Септемвра, и 25. Ноемвра.

* У *Канижи*, о Рождеству пресвете Богородице по нашемъ Календару.

У *Ковину* близу Пеште, 25. Януара, 25. Апрїла, 15. Юнїа, и 5. Ноемвра.

У *Коморану*, 1. Маїа, 29. Юнїа, 4. Октовра, и 30. Ноемвра.

* У *Комлошу* Торонталске Вармедье, 5. Маїа, 15. Юнїа, и 1. Септемвра, а свагда на еданъ данъ пре марвеный вашаръ быва.

У *Кракови*, о Михолю дну.

У *Кремницу*, 4. Маїа, 2. Августа, и у Четвртакъ по Мїхолю дну.

У *Кули* Бачке Вармедье, 29. Апрїла, 24. Юнїа, 6. Августа, и 15. Октовра съ марвенымъ вашаромъ.

У *Кунъ Сентъ-Мартону*, 14. Февр: 22. Маїа, 22. Августа, и 11. Ноемвра.

У *Кунъ Сентъ-Міклошу*, 3. Февр. 16. Маїа, 22. Августа, и 19. Декемвра.

*У *Кутрицы*, 1. Маїа, и 16. Октов.

У *Левчи* у Ціпской, 1. Януара у 5-ту Недѣлю по Воскресенїю; 25. Юлїа, и 19. Октовра.

*У *Липови*, 1. Маїа, 31. Юлїа, 20. Августа, и 25. Ноемвра.

*У *Логошу*, 10. Февруара, 10. Маїа, 2. Юлїа. и 21. Октовра.

У *Макову* Чанадске Вармедье, у 5-ту Недѣлю четиридесетнице, 24. Юнїа, 19. Августа, и 19. Ноемвра.

У *Мішколцу* Боршодске Вармедье, 16. Февр: о Вознесенїю Господнѣмъ; 26. Августа, 18. Октов: и 16. Декемвра.

У *Митровицы*, у Недѣлю цвѣтну по нашемъ Календару, о вознесенїю Господнѣмъ такодье по нашемъ; о Петрову дну восточне цркве, и 20. Септемвра.

У *Мохачу*, 25. Февруара, 17. Апрїла, 24. Ноемвра. и 21. Декемвр.

У *Надь-Лаку* Чанадске Вармедье, 18. Апрїла, и 26. Септемвра.

У *Новомъ Селу* Бачке Вармедье, 25. Февр: у Недѣлю пресвете Тройце, 14. Септемвра, и 1. Ноемвра.

*У *Оравицы*, 3. Маїа, 14. Септемвр: и 25: Ноемвра.

У *Осеку*, 20· Януара, 24. Апрїла, и 30. Юлїа.

У *Острогоню*, 12. Марта, 35. Маїа, 10. Августа, и 1. Ноемвра.

*У *Панчеву*, о Петрову дну восточне цркве, и о Рождеству пресвете Богородице восточне цркве.

У *Петроварадину*, 22. Февруара, и о Петрову дну.

У *Печую*, 2. Февруара, о Дуови, 27. Августа, 25. Ноемвра, на 2 дана предье марвеный вашаръ.

*У *Перлезу*, 27. Юнїа, и 19. Ноемвр:

У *Пожеги*, 17. Януара; у Недѣлю цвѣтну. О Дуови, 23. Юнїа, 10. Августа, и 15. Октовра.

У *Раковцу*, о преображенїю восточне цркве, и 27. Септемвра.

*У *Режашу*, 24. Февруара, 24. Юнїа, и 1. Ноемвра съ марвенымъ, и седмичнымъ у сваку суботу вашарима.

У *Рима-Сомбати* (Großsteffelsdorf) у Хонтъ-Вармедьи, 6. Януара, 15. Маїа, 13. Юлїа, 29. Августа, и 21. Октовра.

У *Руми*, у Недѣлю цвѣтну восточне цркве; о Вознесенїю Господнѣмъ, 29. Юнїа, и 29. Септем:

У *Салонти* Быхарске Вармедье, у Недѣлю пресвете Тройце.

У *Сарвашу* Бикешке Вармедье, 24. Февр: 24. Юнїа, 29. Октовра, и 21. Декем:

У *Сегедину*, 14. Апрїла, 31. Юлїа, 29. Септемвр: и 30 Ноемвра,

У *Сентешу*, 24. Апрїла, 22. Юлїа, и 21. Септемвра.

У *Сентъ-Андреи* близу Будима, 5. Маїа, 1. Августа, и 20. Октовра, предье на еданъ данъ марвеный вашаръ.

У *Сенти*, 17. Августа, и 19. Ноемв:

У *Сомбору*, 21. Марта; о Вознесенїю Господнѣмъ восточне цркве. О Успенїю Богородичномъ восточне цркве и 25. Ноемвра по Римскомъ.

У *Столномъ-Београду*, у 1-ву Недѣлю четиридесетнице, 24. Юлїа, 24. Августа, и 26. Октовра. свагда у вторникъ.

У *Тати* Коморанске Вармедье, у 1-ву Недѣлю по Пасцы. У Недѣлю пресвете Тройце, 29. Августа, и 5. Ноемвра.

У *Темерину*, 25. Февр: 5. Маїа, 4. Септемвр: 22. Ноемвра. Предье на еданъ данъ марвеный вашаръ быва.

У *Токаю*, 25. Марта, 24. Юнїа, 25. Юлїа, 21. Септемвра, 26. Октовра, и 21. Декемвра.

У *Турскомъ-Бечею*, у Недѣлю цвѣтну, 7. Августа, и 3. Октовра.

У *Трнави*, 22. Януара, у 1-ву Недѣлю четиридесетнице, 24. Апрїла, 15. Юнїа, 25. Юлїа. У Недѣлю по Рождеству Богородичномъ, 20. Октовра, и 9. Декемвра.

*У *Фачету*, 17. Януара, 19. Февр: у Недѣлю цвѣтну восточне цркве. О вознесенїю Господнѣмъ восточне цркве. О Петрову дну восточне цркве. О успенїю Богородичномъ восточне цркве. О светомъ Димитрїю восточне цркве, и о Мїхолю дну восточне цркве.

У *Фїюми*, 15. Юнїа.

*У *Франьови*, о пророку Еремїи восточне цркве.

У *Футоку* Бачке Вармедье, 5. Апрїла, о Благовѣщенїю восточне цркве, 26. Маїа, о Дуовы восточне цркве, и о Митрову дну восточне цркве; на еданъ данъ предье марвеный вашаръ быва.

* У *Харцфелду* (Жомболю), 19. Марта, 29. Юнїа, и 8. Декемвра.

* У *Чакови*, 14. Януара; о Петрову дну Римск. 30. Марта, о Мїхолю дну восточне цркве, и 11. Ноемвра.

У *Чанаду*, 14. Февруара, 7. Маїа, 6. Октовра, и 11. Ноемвра.

* У *Чатаду*, 12. Марта, 1. Маїа, и 15. Октовра.

У *Шаренграду*, о вознесенїю Господнѣмъ, и 29. Юлїа.

У *Шамцу*, 29. Юнїа, и у Недѣлю по успенїю Богородичномъ.

У *Шїклошу*, у Недѣлю пресвете Тройце, и 20. Ноемвра.

У *Шишатовцу*, 8. Септемвра.

У *Шопроню*, у вторникъ 1-ве Седмице четиридесетнице, 1. Маїа, 13. Юлїа, 6. Августа, и 19. Ноемвра.

---

*

	Име Држава	Ареалъ у г.□ м.		Число жителя		Войнство		Финанціа	
		у Европи	Свега	у Европи	Свега	у мирно доба	у ратно доба	годишный приходъ у сребру	Државный дугъ у сребру
1	Австріа	12266	12266	29663000	29663000	271404	750404	130000000	450000000
2	Анхалтъ - Бернбургска .	16	16	38400	38400	370	740	450000	1000000
3	Анхалтъ - Десавска . .	16	16	56200	56200	529	1058	710000	300000
4	Анхалтъ - Кетенска . .	15	15	33500	33500	324	648	320000	1600000
5	Баденска	280	280	1091000	1091000	8240	20000	9185288	19036000
6	Баварска	1500	1500	3630800	3630800	44981	71200	34636445	107878116
7	Брауншвайгъ . . .	70	70	230400	230400	2096	4192	2000000	5409964
8	** Бременъ	3	3	48500	48500	385	770	400000	4000000
9	Велика Британіа . .	5554	182479	21396000	136313900	76795	229536	575969580	7941309100
10	Валдекъ	22	22	54000	54000	518	1036	400000	1200000
11	Вуртемберска . . .	357	357	1446000	1446000	5680	27910	8357046	19954318
12	Данска	2466	2688	1907800	1907800	38819	75000	10200000	100000000
13	* Іоніа (Острови) . .	47	47	227000	227000	2400	2400	1414000	—
14	* Краково	23	23	108000	108000	—	—	333120	25000
15	Курхессенска . . .	209	209	585100	585100	9359	11328	4500100	1945725
16	Лихтенштайнъ . . .	2	2	5800	5800	55	110	18000	—
17	Липпе - Демолдска . .	21	21	71200	71200	930	1860	490000	800000
18	Лука	20	20	143400	143400	800	800	720000	—
19	** Лыбекъ	6	6	40700	40700	406	812	400000	3000000
20	Мекленбургъ - Шверинска .	224	224	400000	400000	3580	7160	2300000	9000000
21	Мекленбургъ - Стрелицка .	36	36	75500	75500	717	1434	500000	500000
22	Модена	98	98	376400	376400	2080	2080	1500000	1000000
23	Нассава	90	90	320000	320000	3028	6056	1810000	5000000
24	Нидерландска . . .	1196	5476	5575500	12218800	43297	69472	49901894	528016954
25	Обе Сисиліе . . .	1987	1987	6991800	6991800	30000	50000	31483312	60000000
26	Олденбургъ . . .	124	124	240700	240700	2177	4354	1500000	—
27	Папина Држава . . .	812	812	2425400	2425400	9100	20000	10000000	250000000
28	Парма	104	104	437400	437400	1320	1320	1500000	5000000
29	Португалска . . .	1722	30524	3144200	4777100	29645	85565	20742000	135000000

	Име Држава	Ареалъ уг. □ м.		Число жителя		Войнство		Финанціа	
		у Европи	Свега	у Европи	Свега	у мирно доба	у ратно доба	годишный приходъ у сребру	Државный дугъ у сребру
30	Прайска	5015	5015	11318200	11318200	165000	524248	75000000	287101101
31	Райска старія Линіа	7	7	23000	23000	206	412	140000	800000
32	Райска младьа Линіа	21	21	53800	53800	538	1076	390000	
33	Россіа	75155	375174	47660500	59393500	600000	1039117	130000000	500000000
34	Саксонска	278	278	1386900	1386900	8736	24000	11000000	32330256
35	Саксон. Готска	55	55	193000	193000	2015	3714	1450000	3000000
36	Саксон. Хилдбургхасенска	11	11	32000	32000	297	594	187667	905820
37	Саксон. Кобурска	18	18	58100	58100	800	1600	600000	1500000
38	Саксон. Майнунгска	29	29	82700	82700	544	1088	380000	500000
39	Саксон. ВаймарЪ	67	67	205900	205900	2079	4020	1875000	6296000
40	Сардиніа	1339	1339	4176200	4176200	24060	42000	21852000	45000000
41	Спанска	8447	13555	11400000	14987700	46000	110000	66300009	576107655
42	* СанЪ-Марино	1	1	7000	7000	50	—	30000	—
43	Тошкана	395	395	1241900	1241900	3000	6000	5500000	45000000
44	Турска	9609	43654	9476000	24540000	150000	250000	25000000	80000000
45	Француска	10087	10744	30748700	31217200	160052	330000	353509848	1263222600
46	** ФранкфуртЪ на Майни	4	4	52200	52200	473	946	750000	3000000
47	** ХамбургЪ	7	7	134500	134500	1298	2596	1500000	13500000
48	ХановерЪ	695	695	1463700	1463700	12940	26108	11700000	30000000
49	Хессенска	185	185	681800	681800	12390	8421	4997092	11288154
50	ХессенЪ-ХомбургЪ	8	8	20400	20400	200	400	180000	500000
51	ХохенцолерЪ-ХехингенЪ	5	5	14900	14900	145	290	120000	200000
52	ХохенцолерЪ-СигмарингенЪ	18	18	38000	38000	370	740	300000	600000
53	Шауенбургска Липпа	10	10	25500	25500	240	480	215000	400000
54	Шварцбургскій-Рудолфштат	19	19	55300	55300	591	1182	325000	500000
55	Шварцбургскій-Сондерсхаусен	17	17	46500	46500	451	902	200000	80112
56	Шведска	13734	13737	3592000	3610000	45201	138569	16193437	43162031
57	* Швайцерска	696	696	1855300	1855300	—	33758	47461	—
	Сума	155221	705304	206772400	360918400	1806617	3999506	1606365590	12596568916

Примѣчаніе. ЕдномЪ звѣздицомЪ (*) назначене су Республіке; а двема звѣздицама (**) слободне союзне вароши.

Асїатическе Државе	Ареал у г.□м.	Число Народа	Войнство.
I. Независиме Државе.			
1 Афгханїстанъ .	16339	12620000	200000
2 Анамъ и. Тункїнъ	16699	23000000	150000
3 Бирма	14750	10000000	175000
4 Белуджска . . .	7072	2700000	60000
5 Японъ	12569	40600000	120000
6 Іеменъ и. бл. Аравїа	3240	3500000	60000
7 Іракъ или Персїа .	22104	11387000	254000
8 Маратанске Државе	1884	4000000	90000
9 Маскатa	3060	1200000	30000
10 Непалъ	2496	2500000	17300
11 Хина или Китай	252448	293350400	1000000
12 Сїамъ	3778	1200000	60000
13 Сїндъ	2482	1200000	36000
14 Сїксе Землѣ . .	3296	4000000	65000
15 Сулу или Іоло .	621	280000	5000
16 Бухарїа или Усбека	9500	1500000	60000
17 Вехабитске Землѣ	27700	5000000	200000
Сума	400039	418037400	2582300
II. Европей. поселенїя.			
1 Вост. Инд. Компанїа	45527	111699000	213444
2 Под' Брит. круномъ	978	830000	6200
3 Дани	4	25000	—
4 Французи . . .	20	96000	—
5 Ныдерландцы .	3769	6538300	—
6 Турска Асїа . .	21085	11064000	—
7 Русска Асїа . .	276020	11992000	—
8 Португези . . .	312	575900	—
9 Спанолцы . . .	2390	2647500	17719
Сума	350106	145467700	237363

Асїатическе Државе	Ареалу г. □ м.	Число Народа	Войнство.
III. Остатакъ Асїе.			
1 Арабистанъ . . .	12778	2300000	—
2 Туркестанъ . . .	23118	1800000	—
3 Западня Индїа .	5559	1485000	—
4 Сунда, вел. острови	18147	11639800	—
5 Сунда, мал. острови	1469	1895000	—
6 Малака	1507	924000	—
7 Магїндан. и. Мїнган	1113	956500	—
8 Филпїйскїи острови	3671	1896000	—
9 Преднѣ и Западнѣ Индїе Острови и Индїйскїй Океанъ .	1092	124000	—
Сума	68455	23020300	
Къ овом: Незав: Држа.	400039	418037400	2582300
Европейс. Поселенїя.	350106	145467700	237363
Сва Асїа	818599	586525400	2819663
Африканске Државе.			
I. Независиме Државе.			
1 Алгиръ	8975	2500000	16000
2 Ассанта	660	1000000	200000
3 Фессанъ	1926	200000	2000
4 Фунга	5400	900000	46000
5 Фуръ	6120	1500000	25000
6 Мароко	13712	14800000	36000
7 Триполъ	4687	1500000	3000
8 Тунисъ	3533	4500000	6000
9 Хабешъ и. Ависинїа	16200	4000000	90000
10 Борна	15000	2000000	50000
Сума	73213	32900000	474000

Африканске Државе	Ареал у г.□м.	Число Народа	Войнство.
II. Европей. Поселенія			
1 Британи	5694	254200	—
2 Дани	11	3000	—
3 Французи	142	100000	—
4 Турска Африка .	12960	4000000	40000
5 Португези . . .	28490	1057000	—
6 Спанолцы	163	227400	—
7 Имамцы изМоскате	59	20000	—
Сума	47520	5661600	40000
III. ОстатакЪ Африке.			
1 Барка и Либїйческе пустинѣ	12145	800000	—
2 Нубїа	4878	1100000	—
3 СуданЪ и. Нигрицїа	94526	16500000	—
4 Сенегамбїа . . .	28939	11939200	—
5 Гвїнеа	33519	8072000	—
6 Нижня Гвїнеа .	1000	4624000	—
7 Африк: двойне землѣ	172440	15000000	—
8 Восточна приморїя	34425	3713300	—
9 Мадагашкара и Коморскїи Острови .	9071	4120000	—
10 ТристанЪ д' Акунт	17	—	—
Сума	390961	65868500	—
К' овому: Незав: Држ:	73213	32900000	474000
Европейс: поселенія	47520	5661600	40000
Сва Африка	511693	104430100	514000

Американске Државе	Ареалу г.□м.	Число Народа	Войнство
I. Независиме Државе.			
1 Бразилїа	155612	4000000	—
2 Хїле	8437	1656300	—
3 Колумбїа	88199	3363700	—
4 Хайти	1385	700000	—
5 Мексико	72699	6868400	24000
6 Сред. Амер. (сл. с. Др)	15498	1485400	7000
7 Сѣвер. Аме. (сл. с. Др)	113802	10645600	9980
8 Перу	28329	1929300	—
9 Южна Америка . .	67814	2000000	—
Сума	531776	32648700	40980
II. Европей. Поселанїя			
1 Британи	120185	1971700	—
2 Дани	208	53700	—
3 Французи	496	272500	—
4 Ныдерландцы . .	505	90000	—
5 Русси	24000	50000	—
6 Шведи	3	18000	—
7 Спанолцы	2498	707700	—
Сума	147895	3163600	—
III. ОстатакЪ Амер.			
1 Патагонїа сЪ Фалкскимъ Островима	24019	149600	—
2 Внутреня Гвїана	4112	88600	—
3 Галапагосъ	209	—	—
4 Сѣверо-обратне земл.	96195	14600	—
5 Южно-обратне землѣ	12000	—	—
Сума	139536	252000	—
К' овом: Незав: Држав:	531776	32648700	—
Европейс. поселенїя	147895	3163600	—
Сва Америка	816207	38065100	—

Аустралїа	Ареал у г. □ м.	Число Народа	Войнство
I. Аустралїа . . .	135095	100000	—
II. Векїи Острови	17731	816000	—
III. Архїпелаг. Остр.	1903	1664000	—
IV. Британска поселен	4516	42000	—
V. Спанска поселенїя	57	5800	—
Сва Аустралїа	159303	2628000	—

Преглед цѣлога свѣта.

Части свѣта.	Ареал у г. □ м.	Число Народа.
I. Асїа	818599	586525400
II. Америка	816207	38065100
III. Африка	511693	104430100
IV. Аустралїа	159303	2628000
V. Европа	155221	206772400
Свега поверхности Землѣ	2461023	938421000

www.dbsr.ro

СПИСАКЪ ДРЖАВА
ПО ХАССЕЛУ.

I. Соразмѣрїе по Ареалу.

1	Россїа - - - - -	375174
2	Хина или Китай - -	252448
3	Велика Вританїа - -	182479
4	Бразилїа - - - -	135612
5	Америка сѣверна - - -	113802
6	Колумбїа - - - -	88199
7	Мексико - - - -	72699
8	Америка южна - - -	67814
9	Турска - - - -	43654
10	Португалска - - -	30574
11	Перу - - - - -	28329
12	Вехабитске Државе - -	27700
13	Іракъ или Персїа - -	22104
14	Анамъ или Тункинъ - -	16699
15	Афгханїстанъ - - -	16340
16	Хабешъ или Ависинїа - -	16200
17	Америка средня - - -	15498
18	Борна - - - -	15000
19	Бирма - - - -	14750
20	Шведска - - - -	13737
21	Мароко - - - -	13712
22	Спанска - - - -	13555

Соразмѣрїе по Ареалу.

23	Японь - - - -	12569
24	Австрїа - - - -	12266
25	Француска - - - -	10744
26	Бухарїа или Усбека - -	9500
27	АлгирЪ - - - -	8975
28	Хїле - - - - -	8437
29	Белуджска - - - -	7072
30	ФурЪ - - - - -	6120
31	Ныдерландска - - -	5476
32	Фунга - - - - -	5400
33	Прайска - - - -	5015
34	ТриполЪ - - - -	4687
35	СїамЪ - - - -	3778
36	ТунисЪ - - - -	3533
37	Сїксе ЗемлѢ - - -	3296
38	ІеменЪ или благополуч. Аравїа	3240
39	Данска - - - -	2689
40	НепалЪ - - - -	2496
41	СїндЪ - - - -	2482
42	Сицилїа - - - -	1987
43	ФессанЪ - - - -	1926
44	Маратанске Државе - -	1885
45	Баварска - - - -	1500
46	Хайти - - - - -	1380
47	Сардинїа - - - -	1339
48	Папина Држава - - -	812
49	ХановерЪ - - - -	695
50	Швайцерска - - -	686
51	Ассанта - - - -	660
52	Сулу или Іоло - - -	612
53	Тошкана - - - -	395

Соразмѣрїе по Ареалу.

54	Вырштембержка - - -	385
55	Баденска - - - -	280
56	Саксонска - - - -	279
57	МекленбургЪ-Шверинска -	224
58	Курхессенска - - -	209
59	Хессенска - - - -	185
60	ОлденбургЪ - - -	124
61	Парма - - - - -	104
62	Модена - - - -	99
63	Нассава - - - -	90
64	БрауншвайгЪ - - -	70
65	Саксон - ВаймарЪ - - -	67
66	Саксон : Готска - - -	55
67	Іонїа (Острови) - - -	47
68	МекленбургЪ-Стрелицка -	36
69	Саксон : Кобурска - -	29
70	Краково - - - -	24
71	ВалдекЪ - - - -	22
72	Райска младьа Линїа - -	21
73	Липпе - Демолдска - -	21
74	Лука - - - - -	19
75	Шварцбургскїй РудолфштатЪ	19
76	ХохенцолерЪ-СигмарингенЪ	18
77	Саксон : Майнунгска - -	18
78	Шварцбургскїй СондерсхаусенЪ	17
79	АнхалтЪ - Десавска - -	$16\frac{1}{5}$
80	АнхалтЪ - Бернбургска -	$15\frac{3}{4}$
81	АнхалтЪ - Кетенска - -	15
82	Саксон: Хилдбургхассенска -	11
83	Шауенбургска Липпа -	$9\frac{3}{4}$
84	ХессенЪ - ХомбургЪ - -	$7\frac{3}{4}$

Соразмѣрїе по Ареалу.

85	Хамбургъ - - - -	$7\frac{1}{10}$
86	Райска старїя Линїа -	$6\frac{3}{4}$
87	Лыбекъ - - - -	$5\frac{1}{2}$
88	Хохенцолеръ - Хехингенъ -	$5\frac{1}{10}$
89	Франкфуртъ на Майни -	$4\frac{1}{3}$
90	Бременъ - - - -	$3\frac{1}{5}$
91	Лихтенштайнъ - -	$2\frac{1}{2}$
92	Санъ Марино - - -	$1\frac{1}{10}$

II. Соразмѣрїе по числу Народа.

1	Хина (Китай) - - -	293350400
2	Велика Британїа - -	136313900
3	Россїа - - - - -	59373700
4	Япань - - - -	40600000
5	Француска - - - -	31217200
6	Австрїа - - - -	29633000
7	Турска - - - -	24540000
8	Анамъ (Тункїнъ) - -	23000000
9	Спанска - - - -	14987700
10	Мароко - - - -	14800000
11	Афгханїстанъ - - -	12628000
12	Нидерландска - - -	12218800
13	Иракъ (Персїа) - - -	11387000
14	Прайска - - - -	10318200
15	Америка сѣверна - -	10645600
16	Бирма - - - -	10000000
17	Сицилїа - - - -	6991800
18	Мексико - - - -	6468400
19	Вехабитске Землѣ - -	5000000
20	Португалска - - -	4777100
21	Тунисъ - - - -	4500000

Соразмѣрїе по числу Народа.

22	Сардинїа - - - -	4176200
23	Маратанске Државе - -	4000000
24	Сїксе Землѣ - - -	4000000
25	Хабешъ (Ависинїа) - -	4000000
26	Бразилїа - - - -	4000000
27	Баварска - - - -	3630800
28	Шведска - - - -	3610000
29	Іеменъ (благополуч. Аравїа)	3500000
30	Колумбїа - - - -	3363700
31	Белуджска - - - -	2700000
32	Непалъ - - - -	2500000
33	Алгиръ - - - -	2500000
34	Папина Држава - - -	2425400
35	Борна - - - -	2000000
36	Америка южна - - -	2000000
37	Данска - - - -	1989500
38	Перу - - - - -	1929300
39	Швайцерска - - -	1855300
40	Хїле - - - - -	1656300
41	Бухарїа (Усбека) - -	1500000
42	Фуръ - - - - -	1500000
43	Триполъ - - - -	1500000
44	Америка средня - - -	1485400
45	Саксонска - - - -	1463400
46	Вырштембержка - - -	1446000
47	Хановеръ - - - -	1386900
48	Тошкана - - - -	1246900
49	Маската - - - -	1200000
50	Сїамъ - - - -	1200000
51	Сїндъ - - - -	1200000
52	Баденска - - - -	1091000

Соразмѣрїе по числу Народа.

53	Ассанта - - - -	1000000
54	Фунга - - - -	900000
55	Хайти - - - -	700000
56	Хессенска - - - -	687800
57	Курхессенска - - -	585100
58	Парма - - - - -	437400
59	МекленбургЪ-Шверинска -	400000
60	Модена - - - -	376400
61	Нассава - - - -	320000
62	Сулу (Іоло) - - -	280000
63	ОлденбургЪ - - -	240700
64	БраунштвайгЪ - - -	230400
65	Іонїа (острови) - - -	227000
66	Саксон: ВаймарЪ - - -	205900
67	ФессанЪ - - - -	200000
68	Саксон: Гошска - - -	193000
69	Лука - - - -	143400
70	ХамбургЪ - - - -	134500
71	Краково - - - -	108000
72	Саксон: Кобурска - -	88700
73	МекленбургЪ- Стрелицка -	75500
74	Липпе Демолдска - -	71200
75	Саксон: Майнунгска - -	58100
76	АнхалтЪ-Десавска - -	56200
77	ШварцбургскїЙ - РудолфштатЪ	55300
78	ВалдекЪ - - - -	54000
79	Райска младьа Линїа - -	53800
80	ФранкфуртЪ на Майни -	52200
81	БременЪ - - - -	48500
82	ШварцбургскїЙ-СондерсхаусенЪ	46500
83	ЛыбекЪ - - - -	40700

Соразмѣрїе по числу Народа.

84	Анхалтъ-Бернбургска -	38200
85	Хохенцолеръ-Сигмарингенъ	38000
86	Анхалтъ-Кетенска - -	33500
87	Саксон: Хилдбургхассенска -	32000
88	Шауенбургска Липпа - -	25000
89	Райска старїя Линїа - -	23000
90	Хессенъ-Хомбургъ - -	20400
91	Хохенцолеръ-Хехингенъ -	14900
92	Санъ-Марино - - -	7000
93	Лихтенштайнъ - - -	5800

ДБСР
www.dbsr.ro

ПРЕГЛЕДЪ РАЗЛИЧНЫ НАРОДА НА ЗЕМЛЬИ *).

А. Кавкаске феле люди има 437147000.

а) *Кавкаскогъ порекла* 1118000.

1. Черкаса 194000. 2. Грузера или Гьурдьиана 537000. 3. Авхаса 88000. 4. Лесгира 314000. 5. Оссета 42000. 6. Миджегана 43000.

б) *Семитскогъ порекла* 54523000.

1. Арава и Мавра 42400000. 2. Бербера 2500000. 3. Хабешера 3500000. 4. Копта 80000. 5. Малтеза, кои говоре езыкомъ смѣшанымъ са ново-Грчкимъ, Талїанскимъ, Франц: аратк: 88000. 6. Евреа 3930000. 7. Маронита 104000. 8. Друзеа 70000. 9. Нозаира 40000. 10. Саббера у Персїи 12000. 11. Ермена 1799000.

в) *Хїндускогъ порекла* 133353000.

*) Vaterländischer Pilger год. 1825.

1. Хїндуса 114573000. α) Правы Хїндуса. β) Белуджана и Брахуза. γ) Гаррова и Касаира. δ) Цнгана (430000). ε) Денвара и Шаряша, ζ) Ассамеза, η) Кафера. 2. Персїана 11560000. 3. Афгана 5840000. 4. Кюрдана 1230000. 5. Лурена 150000.

г) *Татарскогъ порекла* 17095000.

1. Правы Татара 1479000. 2. Ногаира 155000. 3. Аймака и Хазара 750000. 4. Усбекана и Арала 2580000. 5. Туркомана 2620000. 6. Османа (Турака) 6750000. 7. Букара, Коба и прч: 1471000. 8. Хазара и Бурушана 200000. 9. Саяна 15000. 10. Киргиза 695000. 11. Каракалпака 110000. 12. Мешчеряка 37000. 13. Башкира 136000. 14. Кивїнзена 2500. 15 Теле-уша 1500. 16. Якуша 93000.

д) *Еллинскогъ порекла* 4834000.

е) *Арнаутскогъ порекла* 530000.

ж) *Славенскогъ порекла* 68777000.

1. Велики Русса 35029000. 2. Малы Русса и Рушена 11339000. 3. Поляка 8624000. 4. Литванаца 1600000. 5. Летена и Кура 630000. 6. Сербаля 616000.*) 7. Словена и Мо-

*) ? — — По Магарашевићу 1238000. Види Сербск. Лѣт. Часть I. год. 1825.

раваца 4666000. 8. Венда, Кассуба 1370000. 9. Хорвата 1480000. 10. Морлака 299000. 11. Бугара 522000. 12. Црногораца 151000 *). 13. Вандала 41000. 14. Бошняка 250000. 15. Чеха 2160000.

3) *Германскогъ порекла* 60604800.

1) Немаца 33950000. 2. Холендера 1880000. 3. Енглеза 19718000. 4. Данеза 1131000. 5. Норменера 1026000. 6. Шведа 2637000. 7. Готшевера 44000. 8. Sette Atredeci Communi 65000.

и) *Латинскогъ порекла* 75829000.

1. Талїана 20507000. 2. Француза 27457000. 3. Спаньолаца 16060000. 4. Португеза 4070000. 5. Валлона 4563000. 6. Романа 42000. 7. Влаа 3130000.

ї) *Кимрическогъ порекла* 1661000.

1. Валезера 640900. 2. Манкеана 40100. 3. Брайзарда 980000.

к) *Каелскогъ порекла* 8200000.

1. Хохшкота 400000. 2. Ирена 7800000.

л) *Іберскогъ порелла* 623000.

1. Башкена 620000. 2. Кагота 3000.

---

*) ? — —

Б. Монголске феле люди има 388853700.

а) *Монголскогъ порекла* 16970000.

1. Правы Монгола 1080000. 2. Елетена, Буретена, Калмука 890000. 3. Монгола у Хїндостану 15000000.

б) *Мадьарскогъ порекла* 3950000.

1. Мадьара 3820000. 2. Язига и Кумана 130000.

в) *Тангутїскогъ порекла* 14400000.

1. Тибетана 10000000. 2. Ладака 1000000. 3. Бутїаса 1500000. 4. Невара у Непалю 1500000. 5. Сифана 400000.

г) *Хїнейскогъ порекла* 256200000.

1. Хїнеза 255000000. 2. Мяота 800000. 3. Лолоса 400000.

д) *Бирманскогъ порекла* 9650000.

1. Бирмана, 2. Пегуера или Талаина. 3. Танантаира. 4. Карїанна. 5. Иоя. 6. Колана. 7. Мѣтинда у Хини 150000.

е) *Сїамскогъ порекла* 1200000.

ж) Анамезїйскогъ порекла 23000000.

1. Анамеза 18800000. 2. Ласеза 1400000. 3. Комена 1000000. 4. Лактоера 650000. 5. Лоиза 650000. 6. Моава и Муанга 500000.

з) *Японскогъ порекла* 41100000.

1. Япана 40000000. 2. Аинуса 600000. 3. Лїкеоса 500000,

и) *Манджускогъ порекла* 41100000.

1. Манджуака или Нїуђана 2700000. 2. Кореана или Каола 15000000. 3. Тунгуза или Ламуша 250000. 4. Давра 120000. 5. Ђилака, Јупа, Кечена 250000.

ї) *Чудскогъ порекла* 2878000.

1. Финна 1370000. 2. Естена 480000. 3. Лива и Кревинна 3000. 4. Лапанна 17800. 5. Сїряна 30000. 6. Вогула 12000. 7. Пермира 32800. 8. Чуваша 370700. 9. Черемиза 187500. 10. Мордвина 91800. 11. Вотѣка 141100. 12. Обиски Остѣка 107100. 13. Тептѣра 114200.

к) *Камчадскогъ порекла* 9500.

1. Камчадала 3000. 2. Курила 1000. 3. Алеута 5500.

л) *Самоедскогъ порекла* 57000.

1. Самоеда 12500. 2. Товаца и Гароваца 300. 3. Коибала 1000. 4. Соѣтана 2500. 5. Маторена 500. 6. Тубїнцана 150. 7. Каймаша 400. 8, Карагасса 150. 9. Остѣка 38000. 10. Аринцана 500. 11. Котовцана 500. 12. Ассанеа 300. 13. Іурекана 200.

м) *Ескїмскогъ порекла* 119200.

1. Ескїмоа 38000. 2. Китегнена 3000. 3. Чугаѣена 5000. 4. Кенайцана 4000. 5. Конегана 8000. 6. Чукѣена 50000. 7. Карѣкана 8000. 8. Іукагира 3200.

В. Малайске феле люди има 32500000

а) *Малайскогъ порекла* 29800000.

1. Правы Малаяка. 2. Бадьаса. 3. Лампухуза. 4. Редьанга. 5. Даяка. 6. Макассаза. 7. Бугїзана. 8. Іаванеза. 9. Мадїнданеза. 10. Ілланоа. 11. Тагалена. 12. Пампангеза. 13. Замбала. 14. Пангасинана. 15: Ілока. 16. Биссаѣра. 17. Мале-Дивара. 18. Мадегаски Малаѣна.

б) *Сїнгатскогъ порекла* 800000.

в) *Аустралаца* — 1900000.

Г. Етїопске феле люди има 69633300

1. Негра у Африки и Америки 63983300. 2, Каффера 5200000. 3. Хотентота 500000. 4. Папуаса и Аустралски Негра 950000.

Д. Американске феле люди има 10287000.

1. Сѣверны Американаца 5130000. 2. Южны Американаца 5140000. 3. Караиба у Западной Індїи 15000. 4. Печереа у Огнѣземской 2000.

Рекапитулацїа.

I.	Кавкаса	437147000
II.	Монгола	388853700
III.	Малаяка	32500000
IV.	Етїопа	69633300
V.	Американаца	10287000
	Свега	938421000

www.dbsr.ro

ЛѢТОЧИСЛЕНЫЙ СПИСАКЪ

МАДЬАРСКИ КРАЛѢВА.

No.	Име Кралѣва	Почет Влад.	Кралѣв год	Кралѣв мѣс
1	Светый Стефанъ, првый Христіанскій Краль . .	1000	38	„
2	Петаръ Немацъ	1038	4	„
3	Аба	1041	3	„
4	Андрей I.	1045	15	„
5	Бела I.	1060	2	„
6	Соломонъ.	1063	11	„
7	Гейза.	1074	3	„
8	Светый Владиславъ	1077	18	„
9	Коломанъ.	1096	19	„
10	Стефанъ II.	1115	17	„
11	Бела (слепый) II.	1131	10	„
12	Гейза II.	1142	20	„
13	Стефанъ III.	1161	12	„
14	Владиславъ II.	1162	„	6

No.	Име Кралѣва	Почет. Влад.	Кралѣв год	Кралѣв мѣс
15	Стефанъ IV.	1163	„	5
16	Бела III.	1174	23	„
17	Емерикъ	1196	8	„
18	Владиславъ III.	1204	„	6
19	Андрей II.	1205	30	„
20	Бела IV.	1236	35	„
21	Стефанъ V.	1270	2	„
22	Владиславъ IV.	1272	8	„
23	Андрей III.	1290	11	„
24	Венцеславъ	1301	4	„
25	Оттто	1304	3	„
26	Каролъ Робертъ	1308	32	„
27	Лудовикъ I.	1342	40	„
28	Марїа	1382	2	„
29	Каролъ (малый) II.	1384	„	3
30	Сигмундъ	1387	51	„
31	Албертъ	1438	2	„
32	Владиславъ V.	1440	4	„
33	Владиславъ VI.	1452	5	„
34	Матей (Корвинъ)	1458	32	„
35	Владиславъ VII.	1490	26	„
36	Лудовикъ II.	1516	10	„
37	Іоаннъ Заполя	1526	14	„
38	Фердинандъ	1540	24	„
39	Максимилїанъ	1564	12	„
40	Рудолфъ	1576	36	„
41	Матей II.	1608	10	„

Nro:	Име Кралѣва.	Почеп. Влад.	Кралѣв год	Кралѣв мѣс
42	Фердинандъ II.	1618	19	„
43	Фердинандъ III.	1637	20	„
44	Фердинандъ IV.	1647	„	„
45	Леополдъ	1657	48	„
46	Іосифъ I.	1705	6	„
47	Каролъ VI...	1712	28	„
48	Маріа Терезіа..	1740	40	„
49	Іосифъ II.....	1780	10	„
50	Леополдъ II.	1790	2	„
51	Францъ I.	1792	—	—

www.dbsr.ro

ИСТОРИЧЕСКО
ОПИСАНІЕ БАНАТА ПО ГРИЗЕЛИНУ.

Банатъ Темишварскій занимао е у старо време велику часть знаменитогъ Дакійскогъ царства, коя се после Римскогъ завоеванія Риперіа или Дакіа Рипенска, т. е. набрежна звала изъ тогъ узрока, што су овой области брегови обе рѣке, Тисе са западнѣ и Дунава съ южне стране границу сочинявали.

Старіи Историцы и Землѣписцы повѣствую, да су Даки овамо изъ Асіе дошли, и съ Гетыма едногъ порекла были; а напротивъ Списатели новога времена потврдьаваю, да су они Сармати или Славени были *). Као смѣлый и отважный народъ

*) Зане о Гетахъ или Готахъ предсказанно, что Славенскія суть породы, о Сарматахъ же никто и несумнится, ниже имъ тою породу отрицаетъ. Раичь. Истор. Ч. I. Кнь. I. Гл. VII. §. 10.

воевали су они са сосѣди, особито съ Тавросцыти или Сцытотаври, кои су безъ сваке сумнѣ, као што Плиній доводи *), Тавринъ, садашный Београдъ у Сербіи, основали; и после су тога и съ Римляны, кои су Мисїу и Панонїу завоевали были, страшне ратове водили. Флорусъ примѣчава, да су се они свагда у зимно време, кадъ е Дунавъ съ ледомъ покрывенъ био, подбуньивали, и зато е морао Царь Августъ тако звана Пресїдїа или заштиштенїя уредити, т. е. послао е млогу войску у Сегесту, да бы у Срему наодѣла се поселенїя и границе отъ бунтовногъ непрїятеля чували. И да бы їй їоште веѣма зауздали, пошлѣ Царь Корнела Лентула **) и после нѣга Консула Вибїа, кои е ныовога Краля Котиса побїо, и на тай начинъ Дакїу Набрежну опетъ Римляномъ подвргнуо. Но опетъ натрагъ отступити принужденъ буде; еръ су се Даки на ново охрабрили, и устремливши се на нѣга у землю дубдѣ ушли, и ту

*) Plinius Nat. His. lib. 4. C. 26.

**) Horatius Ode VIII. ad Maecenatem: Mitte civiles super urbes curas, occidit Daci Cotisonis agmen.

отъ времена Тїберїусова до Домицїана непрестанно пребывали. Тацїтъ изражава їй као *невѣрный народъ*, будуѣи да су они опетъ противъ учинѣногъ уговора, особито у време Домицїана, подъ своимъ храбрымъ Поглаваромъ Дорперомъ опустошавати и плѣнити почели. Онъ е првипутъ побїо Консула Опїа Сабїна, предводителя Римскога Легїона, кои е Дунавъ чувао, и после нѣга и Корнела Фрушка, Префекта Цареве гарде, коме е Домицїанъ после пораженїя Сабїнова велику войску у помоѣь послао, да бы їй принудїо натрагъ вратити се. Медьу тымъ слѣдовало е и выше предпрїятїя, но найпосле се опетъ со тымъ сврши, да е Царь морао Поглавару Дорперу годишный Трїбутъ опредѣлити; и тако се съ нымъ помири и свою границу одржи.

Траянова храбрость и войническїй духъ отмасте честь Римскога имена. Онъ е године 854 после сазиданїя Рима, или 101 после Р. Хрїст. првипутъ противо Дакїе пошао, и свршїо е войну съ тымъ, да е Декевала, кои е Дорперу воспослѣдовао, побѣдїо, и до тога дотерао, да га е принудїо къ стопамъ своимъ припасти, и колико за

себе, толико и за поданике свое молити и завѣштати се, да ће му напредакъ Римскомъ царству покорнїи быти, и годишный Трїбутъ плаћати. Но Краль овай наскоро на свой завѣтъ заборави, и после две године принужденъ буде Траянъ съ веѣомъ силомъ у Дакїу уѣи, и съ тымъ послѣдну гордость тога народа угасити. У овоме походу дао е онъ у Мисїи чрезъ Архїтектора Аполодора Дамасцена онай славный и паметодостойный мостъ преко Дунава сазидати, отъ коега се и данашный данъ остатцы могу видити *). Кадъ е дакле Римска войска преко рѣке и планина прешла, додье у Сармицгетузу, престолный градъ Декевала, изъ коега е онъ веѣъ изишао быо. Они су овай градъ съ великомъ войскомъ укреплѣнъ нашли, но опетъ е зато Римско оружїе побѣдило, и овай се Краль, после кадъ су га побѣдили и у робство уватили, отровао и свой животъ са тымъ срамно окончао.

*) У Граф. Марсилѣвомъ дѣлу о Дунаву, налазу се изображенїя овы остатка, кои се могу близо Северинскогъ замка, у южной Валахїи и данасъ видити.

Тако се Дакїйско царство свршило. Кадъ е дакле побѣдитель зовоевану землю у Римске области раздѣлїо, то е онъ наскоро и нове вароши ту подигао и населїо. У Дакїи набрежной быле су знамените вароши ове: Черна, кою е Траянъ самъ населїо, и съ равнымъ правама Італїански градова обдарїо *) Марга, Арцїдура, Турисъ-Литерата (кула книжевна), Центумъ-путеа (сто бунара), гди се у Молдави и данасъ трагови Римскогъ брдостроенїя налазе. Берзовїа, їоште и садъ име едне рѣке (Брзаве!) у Банату, на коемъ е брегу безъ сумнѣ та варошъ онда лежала **); Ад-аквасъ, село кодъ Черне чрезъ Меадически илиджа доволно познато; Лицизинъ, Моризенъ и Тибискъ, кой е на рѣцы тогъ истогъ имена, гди се Моришъ у ню слива, лежао. Іоштъ се опоминяю Землѣписцы дру-

*) Csernensium colonia a Divo Trajano deducta, iuris Italici est. Apud Ulpianum I. 1. de centibus, et in Notitia Imperii.

**) На томъ истомъ мѣсту лежи данасъ едно Влашко село, кое се зове Жидовинъ, и люпобитный може у нѣму развалине тогъ, у оно време знаменитогъ Римскогъ града съ найвеѣимъ задовольствомъ видити.

ге некакве вароши Замбаре, о коїой нѣкїи потврдьаваю, да е после различногъ наименованїя данашный Темишваръ *).

Нїе се нимало чудити, како су се у овой части Дакїе, као и у прочима, толика мѣста населила; еръ е самъ Траянъ, после кадъ е Европїй **) млогочисленый народъ изъ свїю предѣла Римске области принео, толико вароши и села умложїо и землѣделїе распространїо. Но чрезъ тога опетъ нису се Даки тако умалили, и угнѣтени бывали, да се небы выше Римляни отъ ны бояти морали. Они су се на ново у време М. Антона заедно съ Маркоманыма и Гвиданыма почели бунити, и зато су Римляни войнство свое умложити и границе царства съ вѣномъ опасносѣу чувати морали. Такодьеръ и у Дакїи набрежной буде еданъ Префектъ поставлѣнъ, кои е Дунавскїй брегъ и Тису и Траянскїй мостъ надзиравао ***).

*) Ioan. Severini Panonia Vet. mon illustrata. L. 1. cap. 15. pag. 41.

**) Victa Dacia, ex toto orbe romano infinitas in eo copias hominum transtulerant, ad agros et urbes colendas. Eutrop. VIII. cap. 3.

***) У собранїю Римо-Дакїйски Надписа, кое е Іоаннъ Сївертъ 1773 године у Бе-

Истина да су предострожности ове внушрену буну утишали; ништа манѣ они су опетъ область ову отъ нечаянога нападенїя чували. — Іоште у време М. Антона Каракакула говорило се о Варварима, кои су око *црнога* мора и Меотическога езера чакъ до Кавкаски гора у Асїи обитавали; отъ туда су се ови Народи у време рата, кои су медьу собомъ имали, устремили и боля обиталишта себи тражили. Но Готи су се у то доба їоште вѣма разгласили бы-

---

чу издао, и у другимъ нѣкимъ древностима, налази се еданъ, изъ коега се види, да е ова служба некаквомъ П. Папирїу повѣрена была. Ево како гласи:

M. Papirio. M. F. Cor.
Praef. Coh. I. Pan.
In. Dacia Praef.
Ripae. Tibisci Danu.
Bii. Curatori. Pon.
Tis. Aug. In. Moesia
II. Viro Pop. Plebs.
Ulpia. Trajan.
Sar. Patr. H. M. P.

Marco Papirio Marci Filio Corneliano, Praefecto Cohortis primae Pannoniae in Dacia, Praefecto ripae Tibisci, Danubii, Curatori pontis Augusti in Moesia, Duumviro, Populus, Plebsque Ulpiae Traiana Sarmiz, Patrono, hoc Monumentum posuit.

ли. Ови су се веħъ изъ Асїе у Скандинавію простирали были, и зато подъ владенїемъ три Гордїана, обоега Филипа, Траяна Децїа и Херенна Хетрушка Месїа морали су се старати отъ Римскогъ завоеванїя задржати їи. А како е сила и величина царства све веħма ослаблявати почела, особито у време Хостїлїана, Требонїана, Волусїана, Емилїана, Валерїа и Галїана; то су се онда и ови тако веħъ приближили были, да су се на Дакїу устремлявати почели *). Слабїи Кнезови, кои су на престолъ ступали, и їошшъ толико малы Тирана, кои су се коекуда простирали и за првенство се ннатили, есу царство са сваке стране раздроблявали — све ово прнузроковало е, да су Варвари све веħма напаствовали; и было е до тога дошло, да бы су Дакїу и све проче сосħдне Римске области завладали были, да нїе у год, 268 после Р. Хрїст. Царь Клавдїй I. съ толикомъ военомъ силомъ, колико е онда скупити могао, предускорїо и растеравши їй са свимъ потукао.

Клавдїй чрезъ ову славпу побħду прозванъ буде Готическимъ. Но Готи су се

*) Festus in Braeviario.

опетъ наскоро отъ пораженія своегъ опоравили, и 275 године Цара Аурелїа, кои имъ е быо отвѣтъ слабъ противостати, принудили изъ Дакїе съ Латинскимъ Колонїама заедно съ Легїоныма и Гарнизоныма изъ тврдиня у внутреню Мисїу отступити; и да бы отъ нечаяногъ нападенія їоште безбѣдніи быо, то е онъ и онай знаменитый *мостъ* Августовъ срушити заповѣдїо. Доводи се, да се е овай Царь у Дакїи Набрежной отъ едне просте фамилїе родїо *).

Отъ ове несрѣтне Епохе видьаше се, да е сва Дакїа, слѣдователно и ова часть, о коїой мы садъ говоримо, садъ едномъ садъ другомъ Государу у руке подпадала; будучи да су Готи, кои су се онда подъ различнымъ именемъ Вышегота, Острогота, Гепїда и Вандала раздѣлили, и едно за другимъ на ову землю напаствовали. Царь Галерїй, кои е изряданъ войникъ быо, оскорблявао се весма, што нїе могао угнѣтено свое отечество избавити; еръ се и овай Кнезъ у Дакїи Набрежной родїо, и ту свой

*) Martius Polonus in Chron. ad ann. 263. Hic (**онъ говори о Аурелїу**) de via ripensi oriundus.

гробъ пашао *). Текъ садъ Константїнъ Великїй, после сраженїя кодъ Никополя, принудїо е Готе и Вандале Римскомъ царству покорити се **).

У овакимъ обстоятелствама побуне се и Уни, народъ Татарскога порекла, кои су у време владѣнїя Валенцїана 396 год. после Р. Хрїс. првый путъ у Европу дошли. Они су наскоро, кадъ су веѣъ у Дакїу дошли были, све ове опоменуте народе себи подчинили, и къ тому їоште преморавали їй, те су имъ у опустошаваню и разораваню участвовати морали. Овде нїе нужно напоменути, како су они подъ првымъ своимъ Предводительима у Панонїу дошли, и каквo су у петоме вѣку подъ предводительствомъ Атиле у Францїи, Немачкой и Илирїи пораженїе учинили, и цѣлой Европи стра

*) О Галерїу пише Аурелїй Викторъ у своїой Epitome vit. Caesa. fuit, licet inculta agrestique iustitia, satis laudabilis, pulcher corpore, eximius et felix bellator, ortus parentibus agrariis, pastor armentorum, unde cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia ripensi, ibique sepultus est: quem locum Romilianum etiam vocabulo Romulae matris adpellaret.

**) На тѣхъ и Константинъ Великїй полки своя отправилъ и побѣдилъ ихъ Л. Г. 327. Раичь. Ч. I. Кн. I. Гл. VII. §. 11.

и трепетъ задали. Овде треба то само упамтити: после кадъ е овай страшный Военачалникъ 454 год. у поглавитоме граду, кои е онъ съ оне стране Тисе близо Дакїе Набрежне сазидао, живота своегъ теченїе навршїо, и измедьу нѣговы сынова ради наслѣдїя раздоръ се породїо, кое Вышеготима, Остроготима и Гепидама прилику да, те се ига отресу, и свое землѣ, кое су претога притежавали, опетъ освое. Онда су се Вышеготи у Мисїи водворили, Остроготи пакъ у Панонїу отишли, а Гепиди се у Дакїи поселили. Истина да су после тога Уни выше пута суетно покушавали, да те землѣ опетъ завладаю, но будуѣи да су они расипани и расткрани были, зато су морали найпосле уступити, и на тай начинъ едни у малу Сцїтїу, а другїи у Тракїу се повуѣи, гди су после тогъ подъ именемъ Кутургура и Утургура познати и чувени постали.

Усредъ овогъ немира имала е Дакїа, особито ова часть, о коїой мы говоримо, ту срѣѣу, да е Хрїстїанска вѣра трудомъ Владике Никите уходъ нашла, кои се за-

то за Дакїйскогъ Апостола и слави *). У ово време пада обраштенїе у Хрїстїанску вѣру потомака Римски **), кои су у овомъ предѣлу заостали были; и отъ тогъ доба постала е приверженость ныова къ Грчкой Литургїи зато, будући да їй е Владика Теотонскїй тако ревностно у томъ придржао, да су га после по извѣстїю Соцомена

*) Hansizius T. I. Germanicae Sac. p. 54. Num. 1. ad ann. 397.

) Овїи Римскїи потомцы, кои су се у то доба ту покрстили, есу Праотцы данашны Романа или Влаа. Прво е ныово отечество и ова часть Набрежна, нити имъ ко порекло Римско отреки може; а што у Дисертацїи едной подъ заглавїемъ: Erweis, daß die Walachen nicht Römischer Abkunft sind, und dieß nicht aus ihrer Italienisch-Slavischen Sprache folgt vom k. Rath v* Halle 1823 стой: „да нит' „е име, нити смѣшаный езикъ, карак„терическїй знакъ порода и порекла, и „да нису ни Цынцари или Македоно„власи, ни Каравласи Римскогъ порекла." есть са свымъ неоснователно и безъ свакогъ разлога. Да су Власи Римскогъ порекла, потврдьава намъ и Загоравскїй Архїепїскопъ Василїй съ еднымъ своимъ писмомъ, што е онъ Римскомъ Папи Иннoценцїу III. год. 1204 послао, у коему вели, да су Власи отъ Римске крви. *)

*) Gesta Innocentii III. p. 31. n. 67. Haeredes descendentes a sanguine Romanorum etc.

des descendentes a sanguine Romanorum etc.

*) Уни, медьу коима се Христїанска Наука на истый начинъ распространила была, *Римскимъ Богомъ* називали.

Тако се четврто столѣтїе наврши, и подъ овакимъ премѣнама и двадесетъ и петъ година будуѣега вѣка протеку, коимъ су временомъ и Лонгобарди у овай предѣлъ дошли, и одатле скоро у Панонїу напали и Остроготе растерали. Наскоро за тымъ продру изъ Асїе їоште и другїи народи, кои садъ позориште у Панонїи и Дакїи са свымъ измене. Ови су были съ Унима еданъ родъ и изъ едногъ отечества, кои су се у почетку Геугени звали, а скоро за тымъ у Европи подъ именемъ Авара страшнїи постали. Они су дошли 533 год. отъ Истрїйскогъ наустїя, и брзо ступаюѣи на Панонїу ударили. Албонъ, кои е надъ Лонгобардима владао, а съ Гепидама незадоволянъ быо, употреби ову прилику, и силу овы пришелаца са своїомъ соедини. Са сваке стране силно напаствовани будуѣи морали су опетъ зато подъ ярамъ пасти, и Дакїа на тай начинъ по учинѣноме уговору Аварима подпадне.

*) Sózomenus L. VII. cap. 25.

Све ово привело се съ такимъ поспѣшенїемъ у окончанїе, да е о тому у Цариградъ, гди е тада подъ Іустїнїаномъ I. престолъ Римскога царства быо, извѣстїе пре дошло, нежели су они име Авара чули. Удивленїе буде їоштъ веће, кадъ су они 557 год. Посланика Римскомъ Цару послали, и нѣму у свакомъ предпрїятїю помоћь дати обеćавали, ако имъ буде закшеваный Трїбутъ плаćао.

Теофанъ повѣствуе, какво е ово посланичество са свои пратиоцы у царствуюћемъ граду вниманїе приузроковало *). Они съ ньима уговоръ заключе да на Уне, кои су се їоште око црнога мора задржавали, нападну; но они съ предпрїятїемъ овымъ веćу штету царству, нежели тимъ предѣлима, приузроковали есу. — Они додьу 561 год. противо Франка воевати; но Іустїнїанъ II. нектеде їй прїймити, и зато се они тако

*) Gens insolens atque incognita . . . . Constantinopolim advenerit . . . . ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formae homines, cuncta urbs effusa est. Comas siquidem a tergo longas admodum taeniis recinctas et implexas gestabant, reliquus habitus Hunnico simillimus conspiceretur. *In Chronographia ad ann. XXX. Justiniani Imperatoris.*

оскорбе, да су се съ Атиловымъ останцыма соединили, и потомъ сву Дакїу и Панонїу освоили.

На тай начинъ кадъ су они ове землѣ освоили, почели се ту утврдьивати, и границе обкопима *) обводити, по коимъ и у деветъ кругова те землѣ раздѣле. Такавъ е еданъ кругъ быо и у Дакїи набрежной, у предѣлу, кои се данасъ Банатъ Темишварскїй зове, и звали га Хомронскимъ, отъ имена еднога замка, кои е на левомъ брегу Дунава (гди е данасъ Нова Паланка) лежао; Овай су замакъ сазидали Авари, и быо е тако знаменитъ, да су отъ нѣга и савъ предѣлъ Аварскимъ кругомъ или обкопомъ звали.

---

*) Гризелини у IX писму: Es ist ganz unrichtig, wenn man ohne allen historischen Beweis, oder auch nur wahrscheinliche Vermuthung, sie für römische Arbeiten ausgeben will; da es doch im gegentheil nicht an Zeugnissen der Schriftsteller aus der mittleren Zeit fehlet, die klar genug darthun, daß diese Denkmäler barbarischen Ursprungs sind. Und so solte man sie nicht Römerschanzen, sondern nach dem Aventin, hunisch-abarische Linien, oder Landwehren heissen.

Како што су Авари ову землю преко две стотине година држали, тако су исто и ограниченїй предѣли отъ Асїатически народа завладани были. Понайвыше буду Славяни, кои су землѣ око Истра освоявали; а медьу овыма се и Сербльи и Бугари подразумѣваю, кои су се у Мисїу потомъ поселили, и землю у две части раздѣливши едну Сербїомъ а другу Бугарскомъ наименовали *). — Авари су све спремили и са собомъ узели, и после се подватили у време Цара Иракла, у союзу съ Персїаныма Цариградъ обсадити; а одма за тымъ и на саму Боярїу, кою е Великїй Каролъ притежавао, ударити дерзнули су. Овай Кнезъ додье имъ 790 год. насупротъ, и са свимъ їй побѣди. Нѣговъ сынъ Пипїнъ **), кои е Немачку войску предводїо, раззори имъ сва ныова укрѣплена мѣста, и здраво їй оплѣни. Останцыма овога народа опредѣли мѣсто у Панонїи; а заоставшїи задржавали се съ оне

*) Timon Imago antiquae Hungariae Lib. 11.

**) Eginhardus ibidem ad ann. 796. Pray Annales Avarum.

стране Тисе измедьу Мориша и Дунава, као што їй е Пипїнъ прогнане оставїо *).

Тако буде ова земля и сва Панонїа отъ Франконскогъ Хероя завладана, и да бы Аваре їоште вѣма зауздали, то су морали кодъ наустїя Тисе супротъ градъ Тителъ сазидати, кои се отъ тамо поставлѣногъ Гарнизона Франкавила именоваше **).

По смрти Великога Карола, 814 године владао е съ овыма предѣлима Смиреный Лудовикъ, а после нѣга 843 год. Немацъ Лудовикъ. Мало по мало увуку се ту и Моравляни са Моравцыма — Славянскїи народи — и зато после освоене ове землѣ све заедно око 884 год. *Великомъ Моравїомъ* назову. А оне области, кое су се подъ именемъ Каролїнга и Франкара звале, обрате се у Войводство Хомронско. Казалисмо вѣчъ, да е Хомронъ їоште у цвѣтуюће време Авара утврдьено мѣсто у области было, Осимъ овога замка было е око Дунава и выше градова, као: Панука, садашня

*) Pipinus autem Hunnis trans Tiziam fluvium fugatis. Eginhard. ibid. c. 13.

**) И данашный данъ могу се развалине тога града супротъ Титела преко Тисе видити.

Панчева; Кеве, садъ Ковинъ; Урсова, садъ Оршова; мало далѣ Северїнъ, замакъ, кои е по сказываню неки Историка отъ Александра Северїна сазиданъ, и стара Черна; Замбара звала се пре тога Бегей отъ мимотекуће рѣке Бегея; Моризенъ (Марошинъ?), будући да е кодъ Мориша лежао; Чанадъ отъ имена едногъ ратоборца, кои га е и притежавао; и негдашня слободна Римска варошъ Тибискъ или Сунадъ отъ имена едногъ Войводе, кои е отъ Мориша до Хомрона заповѣдао. У ово су исто готово време по свидѣтелству старогъ едногъ Историка Угри или Мадьари, народъ Унскога порекла, мало помало у ове предѣле нападали и отимали *).

Ово се догодило око 892 године; а некїи опетъ пришествїе овогъ народа числе после 896 год. Они су имали седамъ Войвода, и еданъ е отъ ны био Поглаваръ надъ свыма, отъ кога е законодаваућа сила и самъ народъ зависїо. Алмусъ е био, коме су прочїи Кнезови попеченїе ово единогласно повѣрили.

*) Annal. Hungarorum.

Некїи Списатели доводе, да су Угри, кадЪ су изЪ Асїе у Дакїу дошли, са Славенскима народыма ратовали, и найпосле се ту подЪ ВойводомЪ АрпадомЪ, кому е после смрти свога отца достоинство ово припало, и поселили.

Ево нешто изЪ безименитогЪ едногЪ Историка, кои е МадьарскогЪ Краля Беле бележникЪ быо *). По овомЪ Списателю послао е сыновацЪ СунадовЪ, „Г. Гладу, „кои е земльомЪ отЪ Мориша до замка Хом„рона владао, Арпадову войску подЪ пред„водителствомЪ ЗуардовымЪ, КудресовымЪ „и Бїотовымъ насупротЪ. Арпадови люди, „кадЪ су преко Тисе прешли и никаковый „отпорЪ нису нашли, да су у предЪлЪ Бе„гейскїй **) дошли, и за четрнаестЪ дана „све народе отЪ Мориша до Тамиша себи „подчинили, и сынове ныове повЪренїя ради „кЪ себи узели: да су се они изЪ песковитогЪ едногЪ предЪла, гди су свой станЪ „имали, кЪ послЪдной овой рЪцы повукли, „и ту на еданпутЪ Глада сЪ млогомЪ ко-

*) Historia Ducum Hungariae. Cap. XLIV.
**) СадЪ Темишварскїй.

„ницомъ и пешацыма опазили; но да су они „опетъ зато рѣку препливали, и непрїятеля побили; и после кадъ се овай у градъ „Кеве *) повукао, и у Пануки **) мало „одануо, да су се опетъ на нѣга устремили „и миръ учинити га принудили. По учинѣноме уговору, да су се после къ Урсови „***) обратили, и ту, еданъ месецъ дана „задржавши се, сынове ондашны жителя у „залогъ узели, и Арпаду їй послали, кои „е зато свое войнике весма похвалїо, и богато наградїо.“

Отъ овога времена почела се ова земля называти Капетанство Кунта, по имену едногъ Предводителя Мадьарскогъ народа, кои е ту съ доволномъ войскомъ заостао и у земльи заповѣдао. Но опетъ наименованїе ово престане наскоро. Подъ Гейзомъ, Арпадовымъ Наслѣдникомъ, раздѣле Мадьари удобности ради правленїя свое землѣ у выше области, кое су они Вармедьама наименовали: съ тымъ намѣренїемъ, да бы На-

*) Ковинъ.
**) Панчева.
***) Оршова.

чалницы по овыма Вармедьама, кадЪ бы нужно было, знатнїе жителЪ и поглавице одма сазвати, заповЪсть имЪ Поглавара своегЪ народа обявити, и, што бы безбЪдность н благосостоянїе изискивало, предуготовити могли.

ВербЪцы *), кои е списакЪ овы Вармедьа издао, показао е ныово число на едно шестдесетЪ и шестЪ, осимЪ Темишварске и Чанадске. Ако су дакле ове две Вармедье заедно сЪ овыма трима: сЪ КевешкомЪ, ХомронскомЪ и КрашовскомЪ, кое се кодЪ истогЪ Списателя подразумЪваю, отЪ Гейзе и поставлЪне быле, зато намЪ опетЪ тавна и бЪдна Исторїа тога времена о томЪ ништа неповЪствуе.

Толико е само извЪстно, да у самой области нїе никакво опредЪленно државно расположенїе было, и да су Началницы са свимЪ непоредачно управляли. Некїи Великаши, кои су Вароши и млога окрестна села притежавали, истезавали су независи-

*) Овде нека се Ъ као Мадьарско ö чита.

мость, и презрѣвши земальскій законъ у земльи страшніи Тирани постали есу. Да бы се злоупотребленію овомъ предѣлъ положіо, принужденъ буде Светый Стефанъ, Гейзовъ наслѣдникъ и првый Краль тога народа на Актома, кои се быо восиліо, и Чанадъ и савъ окрестный предѣлъ завладао, ударити. Смиреный овай Краль, кадъ га е у сраженію побѣдіо, постави ту по обѣту своме столицу Епіскопата, и предсказаноме юнаку и мученику е посвети.

(Продуженіе слѣдуе)

www.absr.ro

СТАТИСТИЧЕСКІЙ СПИСАКЪ БАНАТА.

А. По Липскому.

Банатъ (Темишварскій) има 3. Вармедье: *Темишварску*, *Торонталску* и *Крашовску*, и границу (крайну) у два мілітарска полка: *Немачко-Банатскій* и *Влахо-Илирическій*.

	Геог □м.	Число Народ.
I. Вармедья Темишварска. -	116	244073
II. Вармедья Торонталска -	132	206263
III. Вармедья Крашовска - -	109	188144
IV. Граница: Немачко-Банатскій и Влахо-Илирическій полкъ заедно - - - - -	182	175044
Свега	539	813524

Б. По распису отЪ 1822 год.

I. *Епархїа Чанадска* има 125 Цркви, 122 Парохїе, 162 Свештеника, 203999 Римо-Католика, 8797 Лутерана, 4577 Калвина, и 2269 Евреа.

II. *Епархїа Темишварска* има 314 Цркви, 531 Парохїя, 667 Свештеника, 170432 Сербаля, 254540 Влаа, 819 Грка, и 392 Македоно-Влаа.

III. *Епархїа Вршачка* има 273 Цркви, 411 Парохїя, 516 Свештеника 28959 Сербаля, 220297 Влаа.

Има дакле свега:

1. 712 (587 Восточн. и 125 Западн.) Цркви.
2. 1064 (942 Восточ. вѢр. и 122 Римо-Катол.) Парохїя.
3. 1345 (1183 Восточ. вѢр. и 162 Римо-Катол.) Свештеника.
4. 895131 жителя, и то:

а) Немаца, Мадьара и Тотова заедно - - -	203999
б) Сербаля - - - -	199391
в) Влаа - - - -	474837

г) Грка - - - -	869
д) Македоно-Влаа - -	392
е) Евреа - - - -	2269
	895131

Сматраюћи на Религїю.

1. Восточногъ вѣроисповѣданїя -	675489
2. Запад. вѣроисп. или Римо-Катол.	203999
3. Лутерана - - - -	8797
4. Калвина - - - - -	4577
5. Евреа - - - - -	2269
Свега	895131

www.dbsr.ro

НЕШТО ЗА МУЖЕСКІЙ ПОЛЪ *)

Несторъ е быо младъ и лепъ, и намѣри себи жену узети: отиѣи ѣу, рекне онъ, измедьу стотине девояка, кое се у нашему предѣлу наоде, мени едну жену избираши. У едномъ маломъ, но лепомъ селу быо е еданъ градьанинъ; тай е имао едну кѣерь, и воспитавао е ню хрїстїански и домашно. — Девойко! — казываше їой онъ почесто, оѣу, да еданпутъ мужа, кои ти е опредѣленъ, срѣнымъ учинишъ; то и я оѣу отъ свегъ срдца, отговори му *Амалїа*, и мой ѣе любезный родитель радость са мномъ имати.

Амалїа е была добра девойка, честность изображаваше се на нѣйзиномъ лицу, и нѣне велике умилне очи осведочавале су чрезъ нѣнъ невиный погледъ, да нѣно срдце преварити цебы могло.

*) Изъ Сербс. Нов. Чл. 36. год. 1821.

Несторъ учини съ *Амалїомъ* познанство, она му угождаваше, и у кратко време залюби се онъ истинито у ню. Добра прилика, браше, рекну му нѣгови прїятельи — непуштай ту девойку, она има новаца, — добро си погодїо — и шта я знамъ какве су будалаштине нашему *Нестору* блебетали, тако, како веѣъ обично быва, кадъ се люди жене, и докле годь будала има, кои текъ на новце гледаю.

Амалїа е была у кратко време *Несторова* млада; венчанѣ продье, и Несторъ отведе свою жену у градъ.

По истеченїю едне године нестаде жестокости любве нѣгове, непочитаваше онъ *Амалїу* выше; *Амалїа* предчувствоваше нештастїе свое, и тайна печаль мучила е душу нѣйзину.

Нїе быо ни еданъ данъ у години, у коемъ е *Несторъ* кодъ куѣе вечерао, дневно е морао са свои друговы у меану трчати, и пре 11 часова редко куѣи долазаше, — играше се и пїяше — и заборави свою честну *Амалїу*.

Има мужева у вароши, кои би умрети морали, ако небы су дневно у меану одили;

тамо троше они често десетъ пута толико, колико на свое домостроителство даю, после тога долазе срдити кући и погледаю сваку крайцару двадесеть пута, кою жена ко уживленїю држи, и своїой децы дати мора.

О! — Нїе ли то срамота за нашъ вѣкъ! Мужеви преимуштество духа и преимуштество душевне крѣпости да имаю; — а я наодимъ, да су ныови дуси далеко ружнїи отъ женски душа.

После едне године нїе видїо *Несторъ* на своїой жени ништа, само погрешке; — она му се чинила гнусна, проста — нїе была лепа, и быо е тако свирѣпъ, да е често честной *Амалїи* говорїо, да га она садъ са свимъ несрећна чини. — —

Сироте девойке! — Учите мужескїй познавати полъ: ваша добра срдца разсуждаваю полезно о нама; невѣруйте внѣшнѣмъ сїяню, мы варамо радо — говоримо девойкама ствари, кое мы заборавлямо, кадъ смо мужеви. — *Амалїа* нити е девойкомъ, нити удата, осимъ у очима нѣнога мужа, порока имала,

Вѣруйте ми, девойке, мужеви имаю микроскопне очи. Они држе слабость за

порокъ — и есу као звездоштецы, траже белегу у сунцу; а докле е траже, падаю сами у срамне яме — у оно место, гди злочестны жена има. — Има воистину їоште далеко выше злочестны мужева! —

Ако кицошлукъ у коему предѣлу влада, то е за цѣло, да у нѣму найвыше мужескїй полъ будаластъ быти мора; еръ су девойке выше само за угодити. —

Да бы мужескїй полъ само дебродѣтели преимуштество давао, то бы девойке такодьеръ за угодити добродѣтелне бывале. Зашто оѣемо мы дакле све да женскїй полъ кривимо? — Да признамо браѣо! да и мы погрешака и будалаштина имамо; и да бы смо гледали отъ ны клонити се, те бы млого болѣ было.

Люди! Небацайте сву хулу на женскїй полъ; еръ вы съ тымъ неизражавате ништа, него само вашу собствену срамоту и ваше будалаштине. Оѣете ли заръ да жене управо оде? Тако престайте вы найпре рамляти, — и да девойке лепа и честна срдца имаю, то очистите велике црне белеге изъ вашега срдца.

Но ми да се опетъ къ нашой *Амалїи* вратимо. *Амалїа* е седила сама у своїой соби, воспитанїе деце и домостроенїе было е нѣно упражненїе; како їой тешко владанѣ мужа было, па опетъ нїе се никадъ тужба противу нѣга чула; сносила е судбину свою съ тихимъ терпѣнїемъ, и мислила е, съ временомъ ѣе се мужъ мой опетъ поправити, и добаръ быти.

Тако се и случи. *Несторъ* додье у сумнителна обстоянїя, нѣгови, тако зовомїи прїятельи, оставише га съ новцы, и помало почео е онъ свое будалаштине размышлявати.

Седїо е еданпутъ у дубокой мысли, и црна печаль падне му као облакъ на срдце. — —

Амалїа види мужа свога, и нїе могла трпити, у таквомъ видити га станю. — Друже мой! рекне му она, неочаявай, имѣнїе твое учинило се манѣ, ты си, може быти, све изгубїо, али *Амалїа* остае ти їоште; видишъ, я самь, докле си ты кодъ твои прїятеля быо, гдикою ноѣь прерадила, и заштедила самь чрезъ мое прилѣжанїе опетъ што си ты потрошїо и расточїо. —

Друже срдца мога! Ако ме выше не любишЪ, ако *Амалїа* нїе выше за твое срдце, О! то мысли баремЪ, да си ты све нѢнЪ. МожешЪ ме ненавидити, я се срдити нѣу, обаче невознавиди чеда твоя.

НесторЪ падне около врата *Амалїи*, изредна жено! рекне їой онЪ, я самь те презрѢо, и незаслужуемЪ любовь твою выше; неправедно срдце твое, рекне му *Амалїа*, некЪ те неукорава, кадЪ тебе твоя *Амалїа* неукорава. -- Мы смо доста срѣни. — Я надьо мужа мога опетЪ, и *Амалїа* е свагда твоя нѢжна жена.

Сузе любве окончале су овай разговорЪ — и отЪ овогЪ времена непознаваше *НесторЪ* никаково веѣе штастїе отЪ любови кЪ своїой жени, тиха домашня радость награждаваше возврашшенїе нѣгово кЪ добродѢтели, и утвердьаваше истину, да се добродѢтелна жена доста почитовати неможе.

Само за штастїе таковога сокровишта осѣѣати, нужно е неповредьено срдце имати, срдце, као што су негда наши старїи праотцы имали.

Старый обичай несноси се съ новымъ обичаемъ нимало; наши любезнїи прародительи женише се изъ любови, а данасъ женимо се изъ намѣренїя каквога; као: женимо се ради новаца, добра или спаилука и фамилїа ради. То могу разсудити, рекне старый *Велько*, како е; — обаче ово немогу разсудити, како се рѣи може; Господинъ *Дражновићъ* узео е Господичну *Емїлїану*, Господинъ *Волконскїй* дѣвицу *Хрїстїну*, а Господинъ *Соколовићъ* Господичну *Босилку* за жену, мѣсто да би се рекло: *Дражновићева* е невѣста была кеса новаца, *Волконскїй* обручи се съ еднымъ родословымъ дрветомъ, а *Соколовићъ* вѣнчао се съ цѣлымъ спаилукомъ. Ово бы была точна речь; а будући да се у едну кесу новаца отъ 50 тисућа форинти, у цѣло родословно дрво и у едно спаиско село срдце нуждно залюбити мора; зато нїе се ништа чудити, што сироте жене у нѣму нимало мѣста выше немаю.

СУПРУЖЕСТВО НА СЕЛЫ.

Было е летно вече, и сунце давно веѣЪ подЪ Хоризонтомъ заишло бяше. Поля су была їоште порфїрама намолована, и месецЪ полагано ступаше иза црне еле сЪ тихимЪ своимЪ свѣтиломЪ на воздухЪ, ноѣный сведокЪ сеоскога согласїя, и сведокЪ ноѣнога буиства у вароши да буде. ЕданЪ човекЪ седьаше на клупи предЪ куѣицомЪ своїомЪ, не имаюѣи никога при себи, кроме жену и дете свое. О, долазишЪ дакле опетЪ, почне онЪ, ты прїятелю любови наше, тихїй месецу! — Осветли наше куѣе, и ова поля, коя у жалостномЪ сїяню тако красно овде леже; осветли и насЪ, кои се сЪ тихимЪ твоимЪ пришествїемЪ тако неисказано восхишшавамо. — Овде у обятїяма содружнице мое чувствуемЪ превелику сладость светогЪ небеснога блаженства. *Ефрозина!* Да почувствуешЪ величїе штастїя мога, загрли мене и чедо мое, пакЪ

ћемо онда мыслити, да мы цѣлый свѣтъ сочиняваме. Ты видишъ внутреня срдца моега, — и видишъ свако душе мое мнѣніе, и нашъ погледъ каже свакому отъ насъ. Ты си медьу свима міліони, кои на земльи живе, еданъ предметъ, за коимъ душа моя гине. *Ефрозина* положи при овымъ речма руку свою на *Леандрова* плећа, и обое обяше чедо свое съ пресрдечнымъ полюбима, као предметъ ныове любови.

Ефрозина! рекне їой *Леандеръ*, ако Богъ да, то ће намъ ово дете честанъ младићъ быти; зарано ћу га полскомъ дѣлу поучавати, врућина и зима оће му члене нѣгове скоро укрѣпити, пакъ радъ самь, да ми онъ достоянъ селянинъ буде; а после, кадъ у старости моїой на штаки одати будемъ, да ми овай малый отрокъ їоште едина радость буде, кадъ ћу помыслити, да отечеству скиталицу воспитао нисамь. — —

Право имашъ, рекне му *Ефрозина* — и награждаваше мужа свога за добро нѣгово мнѣніе са срдачнымъ полюбцемъ. Они се разговараю їоште подуго ту, кадъ ал' нѣ-

когъ пролазеѣа смотре, кои се самъ собомъ боряше, и при концу овако пѣваше:

Дни намъ хитро пролазе
Равно као вѣтрови,
У коим' се налазе
Млогїи бѣднїи часови.
Я не маримъ за бригу
Ни за жену, ни децу,
До годь весео узмогу,
Оѣу любит' крчмицу.
Жена воду некъ пїе,
Нека сувый еде лѣбъ;
Алъ за мене то нїе,
Еръ е вїно правый лѣкъ.

Ефрозина рекне: *Леандре*, нїе ли то нашегъ сосѣда *Флорїана* гласъ? — Есть онъ е.

Флорїане! — Куда ѣешъ брате, та на едну речь, рекне му *Леандеръ*.

Флорїанъ. Немамъ кадъ, морамъ у крчму.

Леандеръ. Само на едну речь!

Флорїанъ- Но — шта е.

Ефрозина. Седи мало — ніе тако хитно можешЪ їоште доста пити.

ФлорїанЪ. Али я самь жеданЪ.

ЛеандерЪ. Та пи сЪ нама, за добро здравлѢ!

ФлорїанЪ. А имашЪ ли добра віна.

ЛеандерЪ. То се зна да имамЪ; я и моя *Ефрозина* пилисмо заедно, полагано и лепо.

ФлорїанЪ. Зашто недодьеш у меану!

ЛеандерЪ. Зато, ерЪ ми е кодЪ куѢе млого сладье.

ФлорїанЪ. ХмЪ! хмЪ! хмЪ!

ЛеандерЪ. ВидишЪ, мой драгїй *Флорїане*! немой ми за зло пріймити, ты си добарЪ и поштенЪ човекЪ, — радишЪ прилѢжно, и немашЪ на себи никаква порока — — само, да небы си тако често у меану одїо. — ВидишЪ, мой драгїй брате! НеможешЪ разсудити, каквый си, кадЪ тако често піянЪ куѢи додьешЪ. — Я бы се заклео, да ты ниси майсторЪ *ФлорїанЪ*, да те небы познавао, додьешЪ куѢи сЪ раз-

сутомъ косомъ, шеширъ по преко, неможешъ на ногу да стоишъ, пакъ посрѣешъ, и вичешъ, да се савъ комшилукъ скупи; — после, драгій *Флоріане*, тучешъ твою бѣдну жену, бацашъ сироту децу едно тамо, друго овамо у будьакъ, да вратове и ноге поломе; толи е владанѣ за поштеногъ човека? — Ніел' ти срамота, кадъ разсудишъ. — О, *Флоріане*! Учи удоволствіе штастнога брака познавати, пакъ знамъ, да ћешъ ми благодарити. — Што ти ползуе опити се? — Ослабиѣешъ здравлѣ твое, раніе ћешъ у гробъ доћи морати, па после, драгій брате! твоя бѣдна деца. —

Флоріанъ, падне *Леандру* око врата и плакаше, право имашъ *Леандре*, рекне му после онъ, право имашъ, — нећу никадъ выше у крчму ићи, къ теби ћу отсадъ долазити, жену и децу у вече са собомъ повести, и да видишъ, да е то моя истина, а я ћу їй садъ таки довести. *Флоріанъ* доведе жену и децу свою, и проведе вечеръ умѣренно у *Леандровомъ* честномъ дружству. — Неопіяше се выше, нѣгова жена и деца была су штастна, бла-

гословъ божїй бы надъ ныма, и пѣвали бы свако вече, у кући *Леандровой*, пѣсму изъ искреногъ срдца ову:

Радость да насъ свагда окружава,
Прїятелство, любовь, согласїе
Съ удоволствомъ, да насъ награждава
Украсующ' свето трудолюбїе.
Жена, деца, то е красна дика
И утѣха за име отчино,
Да насъ радня, неуспава мука,
Коя дужность заборавля силно.

www.dbsr.ro

ПУСТАІЯ СЛУЧАЯ РАДИ.

Деветъ сати удари, и Судїе се скупише, да преступнику смртну заключе казнь. Дѣло се прочита, преступленїе злодѣя осведочи се, и мложество гласова злополучнога на смрть по пропису закона осуди. Рѣшенїе учини се, и тамна тишина у засѣданїю владаше, гди бледо лице Судїе вступаюћему обяви, да е смртна казнь човеку уговорена. Еданъ сѣдъ почитанїя достойный старацъ, кои е своя лѣта у судейскимъ дѣлама провео, врати се натрагъ у свою учебну собу. Нѣговъ сынъ, еданъ на деждопуный младићъ, истрчи му съ детинскомъ радосћу на срешенїе, и види, како потоцы суза изъ очїю своега отца лїю се.

Сыне мой! почне му старый овако говорити, ты си веćъ у онымъ лѣтама, у коима бы си срдце и разумъ твой у дѣлама отечества упражнявати могао. Немогу

ти печаль сакрыти, коя ми душу гризе, кадЪ те годь погледимЪ. Ты имашЪ честно срдце, и небоимЪ се, да ЂешЪ се развратити, кадЪ млого пута тебе ради устрепимЪ. Погледай ме, мотри мое беле власи, и да ти буде овай ликЪ твоегЪ отца на вѣкЪ у срдцу новЪ; и кадЪ кости мое иструну, то опомени се їоште тога, шта Ћу ти садЪ казати. Ты знашЪ, сыне мой, да те я любимЪ, но знай, да я и отечество мое любимЪ, кое самь їоште пре любїо, нежели ми е природа сына даровала.

Ако бы ты крѣпка поученїя заборавити могао, коя самь ти изЪ младости у срдце улїо: *Твоега ближнѣга любити*, о! то волео бы те данасЪ болѣ мртва знати; ерЪ бы ми была поне утѣха за срдце, увѣренЪ будуѣи, да се сЪ пелеломЪ твои прародителя никаковы бездѣлника кости помешати немогу. Помысли, да си ты отЪ добри родителя, и доказателство е твоегЪ колена честность твои прародителя. Мой прадедЪ быо е истина само еданЪ землѣдѣлацЪ, но поштенЪ човекЪ, сЪ коимЪ се мы праведно и дичити можемо. Колайне и грбови нису свагда заслуге пош-

теня. Да самь отъ найстарїегъ колена, и да е подлина крвь у жилама мои праотцева текла, а я бы волео рећи: мое е благородство текъ отъ юче. А тако ћешъ, недвоумимъ, и ты мыслити. Сыне! съ наукомъ е опетъ тако. Неучи се никадъ за быти наученъ, но да себи и свакоме полезанъ будешъ. У моимъ очима нїе ништа несноснїе, као гордость Ученога. Нико нема узрока ради свое способности узвышавати се. Ако си и найбольи Философъ, и оће да ти гордость додье, а ты иди къ чизмару, пакъ гледай, како кркари рука калфина дневно нужну ципелу, кою ты са свомъ твоїомъ Философїомъ начинити небы могао. Како е будаластъ майсторъ, кои се съ запономъ своимъ горди; тако си глупъ и ты, ако о твоїой науки высокоумствуешъ. Еръ мудрїи не гледе на науку, нит' на запонъ; него само на добро и честно срдце, кое свогъ сочеловѣка люби и подпомаже. Люби добродѣтель, сыне мой! а не само име добродѣтели. Навикни се не само при жалостной сцени у Трагедїи, или при оштуштаемой повѣсти плакати; но плачи и при истинито печалнымъ приключенї-

яма судбе твоегъ злополучнога брата. Да теби обичай *оштуштаемъ бывати* срдце непоквари, како су срдца покварена, коя при повѣстыма плачу, а нечувствителна о злополучїю свои браћа у обштему животу есу. Некїи плачу о судбини Хотентота, да небы су о судбы свои соградьана плакали. Они су чувствителнїи о дивлѣму, кои е отъ ны удалѣнъ, а често свирѣпїи съ нештастнымъ, кои за помоћь и милость моли. — Нити се навикни нештастїя само съ новцы подпомагати. Лѣни само текъ съ новцы могу служити. Дѣйствующїй човеколюбацъ зна спомоштествованїя, коя већу цѣну, него новцы, имаю. Ако ты твогъ ближнѣга съ ничимъ помоћи неможешъ, нег' съ новцы, то си ты воистину сиромашнїи, нежели просїякъ, кои отъ тебе милостиню проси; еръ си свакїй часъ у страу, да ће ти се твое великодушїе съ кесомъ украсти.

Буди добродѣтелянъ и люби обхожденїе разумны люди; а ово те учи ныова дѣла познавати. Любн Бога и почитуй законъ, бой се обаче люди, кои Бога на уснама носе, а у срдцу свою браћу ненавиде; еръ онай, кои своегъ брата, кои е свакїй данъ

съ нымъ, нелюби, како ће свеблаго Суштество любити, кое е неразсуждаемо отъ люди удалѣно. Ступи силно и съ душевномъ крѣпосћу у чинъ, коега се ты падашъ, люби твогъ Цара и твое отечество, и да буде твое срдце чувствително по рѣчи: *Люби Бога и твогъ ближнѣга.*

Съ оваковомъ наукомъ, любезно чедо мое! кою ти данасъ повторавамъ, оћу те у свѣтъ увести, тебе люде познавати учити, и средство ти показати, како валя ныма полезанъ да будешъ.

Поитїо си ми данасъ съ нѣжносћу на срешенїе, и плакао си при моемъ долазку; еръ си потоке суза у моима очима видїо. Оди да те полюбимъ, сладкїй мой сыне! — Ты заступителю старости мое! — У твоя ћу я недра срдце мое излити, и нећу ти ни найманю тугу, коя ми на срдцу лежи, сакрыти. Богъ ће ме, мож' быти, скоро къ себи позвати. Но опетъ ћу у теби оживити, и Богу и отечеству у теби добро чедо дати. По малимъ лѣтама, може быти, оће ти Дворъ явна судейска дѣла повѣрити. При вступленїю у храмъ Правосудїя оћешъ морати клетву положити.

О! да ми е дозволѣно тебе ову свету клетву положѣа видити. Я бы самь съ тобомъ опетъ поновїо и съ восхитшенїемъ на онай данъ натрагъ мыслїо, у коемъ е твой отацъ своме Цару и отечеству такодьеръ клети се морао, што му е чрезъ цѣло време живота источникъ удоволствїя и радости было.

Ова ѣе ти клетва, сыне мой! еданпутъ радость твои дана, или муку твогъ живота приузроковати; морашъ се съ мужествомъ и постоянствомъ поштенога вооружати. Правда мора ти на устнама быти, и никакво призренїе на рѣшенїю твоемъ да немашъ. Да буде срдце твое увекъ смирено, и имай соболѣзнованїе са злополучныма, и нестиди се сузе ради неутѣшимога плѣника проливати! — Овай ѣе ти повѣрити иманѣ свое, а онай животъ свой, и све, шта могу люди выше повѣрити. Я ти немогу у овомъ случаю никакву другу науку дати, него: Буди тако са злополучнымъ, како ты желишъ, да бы су люди съ тобомъ, у коега су руке иманѣ и животъ свой повѣрили, задоволнїи были.

Нїе ли дакле срамне нарави, студенъ и небрежливъ при судейскомъ рѣшенїю быти? — Посведневнымъ удоволствїемъ наодити се; а нештастна плѣника у тавницы изнемоштати оставляти, и нимало се за ньову бѣдну судбину бринути! — —

Гнусно е предувѣренїе, кое срамоту нашега вѣка причинява, имати, да е свакїй вѣкъ ужасанъ злодѣй, кои у тавницы нештастно опустошава се! — Чудна е стварь срдце човеческо. Млогїи люди чине зла, казни достойна дѣла; а у дубльини опетъ нису тако покварени. Ты ћешъ прекосутра видити, како ће едногъ преступника на казнилиште водити, кои е данасъ на смрть осудьенъ; и заклевамъ отъ тебе, да га отъ тавнице до лобнога мѣста пратишъ, не као човекъ простога народа, съ нечувствителнымъ срдцемъ и любопитствомъ, не! но съ человѣческимъ срдцемъ, као што ћу те къ овомъ случаю приуготовити.

Текъ што ће у деветъ сати мртви звона знакъ дати, да ће еданъ на смрть осудьени великїй входъ окончати, и очевидно чрезъ руке свое браће умрети; а ты

ћешъ видити, како простъ човекъ свой посао оставля, и съ превеликомъ охотомъ къ тавницы спѣши. Нѣгово желаемо око тражи и зактева укоснителну службу губителя, и неможе онай часъ да дочека нештастнога видити. Већъ долази онъ, и любопитный простъ народъ оће се съ нымъ удоволявати. Быће къ варошкомъ дому отведенъ, и свакога е око на нѣга управлено. Шапутаю еданъ другоме у уво: Овай човекъ има правый разбойническїй образъ; нѣгове дубоке очи, нѣгова црна брада не явля ништа добро; и тако мора опустошенїе човеческога образа, на коемъ е често само дугоплѣнїе узрокъ, лажливъ сведокъ нѣговогъ злочинства быти. Я знамъ отъ куда то быва, да човекъ тако радо свога сочеловѣка осуждава. Знамъ случае, гди су преступницы грацїу — милость — добили, а простъ народъ быо е на то весма незадоволянъ, не узрока ради незадоволянъ, не! — него што удоволствїе нїе могао имати, бѣднога на казнилиште пратити. Чини ми се, да се овога подобїя ужаснїи случаи за увеселенїе држе. Видићешъ, сыне мой! и было бы ми жао, ако бы то смотре-

нїю твогъ оштуштаемогъ срдца избегло; видиѣшъ, велимъ, како девойке на судилиште позываю, и како раскошницы блудницe тамо траже. Ту заклинѣ се любовь, ту се оди за сластолюбїе, гди нештастанъ трпи, гди люди умираю. О нрави, колико си повредьена! — Само гдикой човеколюбацъ враѣа се къ земльи приклонѣномъ главомъ жалостно натрагъ; сузе рони выше зрителя, нежели умираюѣега ради, у своїой дубокой мысли отъ млади садружника и девояка узнемираваюѣи се, што га радостно питаю: неѣе ли се и будуѣе неделѣ вешати?

Садъ е тай нештастанъ мртавъ, тѣло му лежи са гнѣчены кости гнусно на точку. Крвь и смртный зной тече му съ бледога лица. Очи су му страшно превернуте, и медьу отечены усна тегли му се езикъ гнусно.

Садъ ѣемо, сыне мой! ко овомъ мртвацу ближе приступити; непрестанно гледай у овогъ нештаснога, пакъ молимъ те, слушай внимателно, шта ѣу ти реѣи.

Овай е човекъ быо по подїю Божїемъ створенъ, као и мы; имао е матерь, коя

га трудно родила, као и тебе твоя. Онъ е быо дете, и нѣгово прво шепетанѣ было е радость нѣговомъ отцу, како е и твое моя радость была. Съ великимъ трудомъ быо е воспитанъ, трпїо е гладъ и жедь, зиму, мразъ и разжарену врућину; живїо е на овоме свѣту бѣдно, и бѣдно е и умрети морао. Обаче ова пребїена рука бы ми се и на точку їоште честна чинила, о! да небы она была пустайска! — Управляо е негда плугъ, и прибавляо е рану гдикоемъ бездѣлнику у палати, кои е небрежливо за судбину свои браћа при обѣду толико расточавао, да су често стотине отъ онога на годину живити могли.

Я не правдамъ злодѣя, нити градьанина, кои дрзностно обште отъ храненїя раззорава. Рѣшенїе судейско было е праведно. Онъ е заслужїо по закону смрть; обаче злодѣй остае опетъ човекъ, кои участїе нашега соболѣзнованїя има.

Кадъ бы често тайну повѣсть човека знали, кои внѣшнѣ тако противо себе има; тако бы гдикое човеческо срдце при гробу злодѣя престало, и кодъ нѣговы иструнѣны костїю сузе човечества ронило.

Злодѣй, отъ кога самъ ти говорїо, именовао се *Ранко.* Онъ е быо отъ убоги, обаче честны родителя родьенъ, кои су га у Хрїстїанству, колико су годь могли, поучавали; и увѣрїо ме е, да е отъ свои родителя выше, нежели отъ мѣстнога Пароха научїо се, кои е еданъ крѣпакъ и дебео човекъ быо, и свою едину радость у домостроителству тражїо; збогъ тога онъ у Хрїстїанскомъ наставленїю тако кратко поучаваше, колико е годь могао.

Као дете отъ седамъ година, морао е у селу свои родителя гуске чувати, и было му е у ладной есени, еръ босоногъ бяше, велике зиме ради тако тешко, да е често отъ мраза принужденъ быо за марвомъ трчати, да бы у ныовой врућой балеги свое ножице греяти могао. Кадъ су му родительи помрли, кои су му наслѣдїе у 30 крайцара оставили, морао се съ тешкимъ землѣдѣлїемъ уживлявати. Служїо е кодъ различны просты люди, и гди е быо, любили га, и быо е добрымъ *Ранкомъ* названъ. У 23 лѣту свое старости ожени се, и обштество, гди е быо, вовѣри му пашу; еръ е пастиръ овога села преставїо се быо.

Садъ ніе быо нико тако срећанъ, као нашъ добаръ *Ранко.* Имао е жену, кою е любїо, коя е сирота, но честна была. Лети уживлявао се онъ съ пашомъ, а зими съ везанѣмъ метле. Ео е свой црный лебацъ, ніе закшевао бельи, и бяше у своїой малой колибицы задоволянъ.

Быо е са своима домашныма два пуна лѣта свагда задоволянъ; но кадъ скупоћа настаде, а добаръ *Ранко* принужденъ бяше себе и свою жену и децу, кои за лебъ плакаше, съ обарены копривама ранити. При свему томъ быо е онъ свагда їоште поштенъ; но нужда примора га дугъ учинити, и овай состояваше се у 15 фор. Скупо време продье. Обаче Ранко немогаше себи съ пашомъ и метле везанѣмъ толико заштедити, да бы 15 фор. дуга учиненога платити могао.

Види онъ свою возвраштаюћу децу около себе, свою падаюћу крѣпость и свое колебаюће здравлѣ, кое му начинъ заслуге свое свагда теже учинише, и са сузама свою трудолюбиву жену, коїой онъ вечери никакву другу рану, но само незамашћену чорбу у станю дати бяше.

Плачући баци се на свою тврду постелю, и печалне мысли мучиле су нѣгову душу.

У овомъ внутренѣмъ станю био е нашъ честный *Ранко*, кадъ се на врати нѣгове колебице стаде лупати. Нѣгова жена съ дрктаюћомъ рукомъ узме тавно горећу свећу, отвори врата, и види стране люде, кои су се за преноћити молили. Ноћь е была мрачна. Киша и ветаръ грозно нападаше. Соболѣзнованіе возбуди їй ове стране люде на конакъ пріимити. Алъ заслужуе ли ово соболѣзнованіе хулу? —

Ніе ли заръ свето страны угоштеніе, кое е изъ вароши изгнато, благодѣніе выше? — Едали е грѣй, ако се то їоште само у простоме дому закрывено задржава? —

Ранко пріими ове стране, еръ су до коже отъ силне кише мокри были, и допусти имъ кодъ пећке сушити се. Он їй запита отъ куда су, а они му почели говорити, и съ обестранымъ приповѣданѣмъ продье и поноћъ.

У дари 11 сати. Киша престаде, и месецъ даде се на небу видити. Еданъ отъ овіи страны шапуташе ономъ другомъ нешто у уво, а онъ почне къ пастиру овако гово-

рити: Драгїй Ранко! я знамъ твоя обстоятелтсва, она нису понайболя. Оди съ нама. Ты можешъ оскудность твою избеѣи. И мы смо еданпутъ тако, као што си ты, убогїи были. Но мыслили смо: Богъ е наравь свакоме човеку дао; но люди сами отимаю себи ове даре медьу собомъ. Они су были дакле првїи пустаїе. Мы, кои смо убоги, иштемо само наше *), было що кодъ овогъ или оногъ, нама е све едно. —

Онай страный ктео е и далѣ говорити, — но *Ранко* скочи съ кревета — ѣаше, но немогаше говорити. После, кадъ е мало одапуо, рекне му, наслонившисе съ едномъ рукомъ на тогъ страногъ човека:

---

*) Овакова су прелстителна умствованїя понайвыше разбойническа. Она су тако опасна и вредителна, како годь и неоснователна. Законъ, владѣниe и право самога Естства негодую їй; она су гнусна чувства спаваня и страшна извиненїя приступлены срамодѣянїя; їоште осимъ свега тога, есу она опетъ у срдцу млоги люди. Я бы самь за благополучїе Царства желїо, да бы гдикой Парохъ основателна израженїя таковы блудеѣи умствованїя за темелъ свое придике и на селы избирао, за їоште невина срдца отъ опосности прелштенїя ослободити.

Несреѣниче! — Едали си ты пустаїа? — Нисамь, отговори му овай странъ. Я самь само човекъ, кои свою честь, кою су ми Богъ и Естество опредѣлили, по свѣту тражимъ, и будуѣи да самь немогуѣанъ, тоѣу кодъ ячега наѣи, а отъ слабїега искати неѣу — но *Ранко!* — Было како му драго, оди съ нама! — Твоя жена и деца, кои за лебъ вичу, и коима ты неможешъ дати, кадъ годь оѣешъ.

При овымъ речма затресе се *Ранко*, сузе му рѣкама лїяю се изъ очїю, и печаланъ бацы се опетъ на свою постелю. — Медьу овымъ временемъ додьу нѣгова деца, плачуѣи викала су за лебъ — сутра, рекне имъ *Ранко*, сутра ѣете добыти.

Обаче она су непрестанно викала и плакала: Татице! Мы смо гладни. Ранко скочи съ кревета. Я ѣу съ вама иѣи! Повикне онъ къ страныма; но жена нѣгова скочи предъ нѣга, паде му на прси, и обузе му ноге. Шта ѣешъ да чинишъ, несреѣниче! рекне му она, — видишъ твою децу, отговори їой *Ранко*. Она иштy леба — *Милица* паде на земли несвестна, а *Ранко* отиде са страныма.

После два сата додье *Ранко* натрагъ. Дѣло бяше свршено, и нѣгова е часть была 15 фор. и неколико пари альина. Овай нештастанъ стаяо е на опрезу при крадьи. Съ

печалнымъ срдцемъ вратїо се са своимъ малимъ участїемъ кући, надье безъ утѣшенїя свою жену, падне їой око врата, о, опрости, рекне їой, любезна жено, преступнику! — Ктео самь тебе и нашу децу изъ неволѣ избавити. Видишъ ову нештастну часть! Доста е за исплатити дугове наше: а више нисамь узео. Утѣши се нештастна жено! — Я нисамь ове новце украо; него самь їй узаймїо. Ако бы самь данасъ или сутра опетъ богатїи быо, а я ћу онымъ людма опетъ повратиту, коимъ самь я отузео.

Тако е говорїо *Ранко*, и све дугове свое исплатїо; и остао е їоште четри месеца при своимъ домашныма, докъ найпосле у тавницу додье, своя злодѣйства признаде, и на смрть осудьенъ буде.

Ово е повѣсть тогъ човека, сыне мой! кога ћешъ ты сутра чрезъ руке губителя умрети видити. Я могу представити, шта се у души твоїой возбуждава, и знамъ све, што бы ми твое срдце казати имало. Но садъ немамъ времена те преслушати. Иди, и очекивай данъ овогъ ужасногъ случая. После додьи съ разтрзаномъ душомъ натрагъ, пакъ научићу те, како ћешъ еданпутъ као Судїя чрезъ благонаклоности срдца твогъ пороку предупредити, и нештастне такове чрезъ мудре острожности ослободити моћи.

СМѢСИЦЕ.

www.dbsr.ro

ДБСР
www.dbsr.ro

ПОУЧЕНІЯ.

ЛАСКАТЕЛСТВО *).

Презири сваку лицемѣрну и притворну учтивость — ово кичеливо сообраштеніе, кое люди закшеваю, сѣ коимѣ се задоволяваю и при свемѣ томѣ у темелю нимало за нѣга немаре. *Лажлива е учтивость наличіе благостоянія.*

Ласкателство е весма гнусно, ако се онаковомѣ човеку учини, кои разсуждава и чувствителну има душу.

Ласкателство може се само среднѣмѣ и посведневномѣ човеку, а млого пута и бездѣлнику, кога е гордость заслепила, допасти.

*) Изѣ Серб. Нов. чл. 72. год. 1821.

Овай е правый начинъ, кои ѣе га за слабога човека показати; као човека, кои нити дужности свое, нити истину, нити оне люде, съ коима говори, пази, нити вешти, нити обстоятелства измѣрити уме; кои само за свою корысть мари, кои у прилицы за свою срѣу безъ свакога побужденїя къ добру, безъ благопрїятїя къ добродѣли добро поступа, као да бы онъ преступленїе ово безъ совѣсти угризенїя учинїо.

Човекъ, кои е радъ да му се ласка, може се само за слабога држати; а ласкатель не само да е свакїй путъ презренъ, но и ненавидимъ.

Кои насъ у чему нибудъ изъ корыстолюбїя само штеде, умложаваю съ тымъ число ласкателя.

Ако желимо кодъ нашегъ благодѣтеля, или каквогъ великогъ и богатогъ човека допасти се, то морамо мыслити, да наше намѣренїе постигнути неѣемо, ако они добро о нама небуду мыслили.

Изъ ласкателства може се само та една полза имати, да се човекъ научити може познати, шта нїе, и шта треба да буде.

Какова се нѣжность духа неизискуе, тако кога похвалити, да се небы онъ на похвалу нашу заруменїо? — И ако знамо, да смо неразсудливїи у узвышенїю похвала, то нетреба усудити се никога у очи хвалити.

Ласкателя валя за найопаснїегъ непрїятеля држати; еръ ако те нїе приварїо, то буди увѣренъ, да е онъ у намѣренїю приварити те. Узвышава ли онъ твой разумъ, то помысли таки, ниси ли мало пре какову будалаштину учинїо, коя ѣе на нѣгову корысть, а на твою штету быти; говорили онъ о твоїои штедроти, то буди на милостиню приуготовлѣнъ; похвалюе ли онъ твое благоразумїе, то узми се у паметъ, да свое бездѣлїе на теби неиспуни. — О свему, шта ти онъ говори, вѣруй само у противномъ положенїю.

Буди увѣренъ, да ѣе се све похвале, кое предъ тобомъ ласкатель расточава, у клеветанїе преобратити, кадъ онъ кодъ твои непрїятеля, или гдинибудъ, гдн се о теби говори, додье, и знай, да ѣе ти чрезъ оклеветанїе весма чувствителный причинити ударъ.

Зато повѣравай се медьу свима людма, кое ти благоразумїе ради твога добра совѣтуе избѣѓи, найманѣ ласкателю. Зато я доводимъ овде речи Шакспира: „*Може „се кои смѣшити, и свагда смѣшити, „и при свемъ томъ бездѣлникъ быти.*“

Ласкатель оѣе ти съ веселимъ и смѣшѣѣимъ се образомъ, но съ злобнымъ срдцемъ найлепше ствари казывати, и у своїой внутрености мысли ѣе, како да те упропасти.

Ко е радъ улагивати се, — ако смемъ їоште ово реѣи — макаръ онъ то чрезъ найлепша и найпрїятнїя своиства, чрезъ вниманїе и истину учтивость учинїо — придобиѣе заиста любовь и благонаклоность найдостойны люди.

ЗАТОЧЕНІЕ, РОБСТВО, СМРТЬ.

И найпоштенїи и найправеднїи човекъ нїе у свомъ случаю безопасанъ; ништа нїе у

станю, шта бы га отъ клевете, нападенія и тайногъ убійства заштитило, ако га е-даппутъ судбина гони.

Мы имамо сувыше примѣра, да су често найпоштеніи и найблагороднїи люди свое отечество оставили, или остатакъ живота своГъ у преужаснымъ тавницама проводили, или на мѣсту наказанія као невина жертва ярости свои непріятеля погинути морали; а оваковїи се люди и данашный данъ доста наоде — обаче нешто на лепшїй начинъ, али ни учему болѣ, него само да себи представити можемо, да бы у ово наше просвѣштено време овакове свирѣпе неправде невозможне быле.

Тако любезный мой, ты, кои се съ горѣѣомъ ревносѣу на службу отечества твога посвѣѣуешъ, кои се съ неустрашимомъ вѣрносѣу и правомъ херойческомъ храбросѣу на ползу Цара и отечества твога обраштавашъ, буди увекъ приуготовлѣнъ, по маломъ истеченію твои жалостно преживлѣны лѣта, коя си себи самъ похитїо, твоме Цару, твоме роду на жертву принети; — буди приуготовлѣнъ и клеветанїяма покорити се, и свакогъ часа надай се, да ѣе те у зато-

ченїе бацыти, плѣнити и на мѣсто наказанїя отвести.

Обаче мударъ човекъ неѣе се никадъ отъ оваковы живота приключенїя ужаснути, еръ е онъ научїо свѣтъ и люде познавати, и давно се таквомъ случаю надао, кои ѣе га садъ сгодити, и зато му се то никадъ изненада недогадьа; онъ гледа дрзновенно судбини своїой напротивъ, и постояно блистаюѣе се замѣшателства побѣде презире.

Заточенїе, вели Мудрацъ, *нїе ништа друго, нег' само промѣна мѣста, коя оногъ, чїе е срдце отъ укора чисто и непорочно, ни найманѣ мучити не мора, Поштеномъ отъ совѣсти угризенїя слободномъ човеку све су области еднаке и добре.* Онъ ѣе свуда землю, кою му е Творацъ за отечество опредѣлїо, наѣи; и свуда ѣе му она то дати, што ко ужитку своме потребуе, и што нѣгову нужду удоволити може.

Кадъ чрезъ каковый ударъ непрїятелске судбине твое у каково уединенїе оправити се принужденъ будешъ, кадъ изъ двора, гди си непрестанно живїо, отступити морашъ; то противо опредѣленїя твогъ

нероптай, нити се коме о томъ потужи; еръ съ тымъ ништа друго показати нѣешъ, окромъ то едно, да си слабъ човекъ. Оставляй болѣ съ веселимъ срдцемъ то, шта выше одржати неможешъ.

Истинито великомъ човеку лакше ѣе быти отъ высокогъ и знатногъ свогъ чина отступити, нежели се таквога прїймити, еръ онъ зна, како е тешко у высокомъ чину све дужности точно испунявати; и будуѣи да е свой чинъ безъ усилованїя получїо, то ѣе га наравно и безъ сваке жалости и печали оставити.

Случае, кои му чинъ нѣговъ похиштаваю, и кои се обично *несреѣа* зову, сматра онъ као найближе причине свогъ благополучїя; садъ топрвъ отъ тисуѣи угнѣтаюѣи брига, и съ дужносѣу своїомъ обвезаны безпокоиства ослободьенъ будуѣи, започеѣе онъ прїятну слободу и оно штастно спокоиствїе, кое само мирный и невиный животъ испунява, уживати.

Скоро тако, као са заточенїемъ, быва и съ робствомъ.

Тавнице, у коима се потребите ствари садржаваю, и прекормленїе духу дозволя-

ва, нетреба друкче сматрати, него као е-данъ медьу горама наодећи се затворъ, гди се тихога покоя насладьавати може, ако се уме обходити у време, кадъ е дѣйствително бѣданъ, и туги и жалости предатъ.

Истина да закони забранюю самцу животъ свой у оваковомъ кавезу провести; ништа манѣ онъ е съ ньимъ задоволянъ, и непече се млого на кои бы га начинъ оставити могао.

Али зашто? — Онъ е то себи у сладкїй обичай преобратїо, што бы другїи люди за несносимо робство држали.

Кадъ бы зароблѣнъ толико власти надъ собомъ имао, да бы тако, као задоволный самацъ мыслити могао, то онъ нити бы ограниченїи, отъ овога, быо.

Тако бы, мыслимъ, и свакїй разуманъ човекъ поступао, али е млого болѣ, као добаръ Хрїстїянинъ, и у великомъ овомъ животу по основоположенїяма, коя су намъ закони у срдце положили, поступати.

Да ми се незамери, што ћу Проповѣдника тономъ говорити, еръ судимъ, да могу овай лепъ примѣръ изъ Тертулїана увести, кои е Хрїстїяныма, кадъ су за вѣро-

исповѣданіе у найужаснїима тавницама стеняли, овако говоріо.: *Зато вы нескорбите, што сте отъ свѣта отлучени; еръ ако сте вы увѣрени, као што и валя да сте, да е овай свѣтъ тавница, то ћете у вашимъ тавницама млого выше слободнїи, нежели у свѣту, быти.*

Медьу тымъ мало се люди наоди тако великогъ духа, кои бы у оваковомъ случаю мудро владати се умели; млогїи дакле, ако су и невинїи, оскорбляваю се као деца, коя су у соби затворена, што у преужасной тавницы животъ свой провести мораю; еръ они сматраю свое станѣ, у коїемъ се наоде, као неку наложену казань, и као побѣду свои непріятеля; обаче ова болѣзнь е само слѣдствіе ныовога мечтанія. Треба разсудити, ели робство за само себе какво велико зло, и независи ли то отъ насъ, изъ нѣга добро употребленіе чинити, безъ да се бринемо, шта другїи о томъ мысле, кои мнѣніе неможе насъ несрећне учинити.

Тако здравый разумъ о томе суди; онъ узима то увекъ съ добре стране, и тако се онъ у истоме станю срећанъ наоди, у кое-

му бы другїй чувствовао, да е неограничено бѣданъ.

Тако исто и смрть мудрога човека ужаснути неможе; ерЪ е онЪ непрестанно, докле годь живи, предЪ очима има; онЪ ю е себи тако живо представїо, да га она ни у едномЪ часу нечаяно нашти неможе.

Дакле остае само видЪ, у коему се смрть явля; но и то га ужаснути неће, ерЪ онЪ зна, да не начинЪ смрти, смрть ужасну чини, већЪ положенїе човека, у коемЪ га она сгоди.

МударЪ е човекЪ изванЪ предразсужденїя прочи люди, и зна, да невиность нити чрезЪ срамне ланце, у коима стенѣ, нити чрезЪ руку отмастителногЪ Судїе обезчешена быти може; безчестїе лепи се онога само, кога совѣсть за преступленїе свое мучи, и тай ће тако презрително на своїой блистаюћой постельи, како годь и на месту погубленїя умрети; ерЪ онЪ свуда срамна своя дѣла са собомЪ у землю носи.

Дѣйствително выше чести приноси пореДЪ оскорблѣне невиности на казнилишту свѣту се показати, нежели сЪ высокороднымЪ и богатымЪ бездѣлникомЪ при едномЪ

столу ручавати, и сЪ нымЪ се по сви градски улица возити.

Незаслужене казни необезчесћаваю нимало добродѣтель, и свирѣпо орудїе губителя чини е толико безчестну, колико и блистаюћїи грбови и звѣзде злодея поштенымЪ човекомЪ чине. Но толико ће она већма засїяти се, кадЪ еданпутЪ сунце густа затменїя предразсужденїя и злости продере и бѣдне змїенне душе опетЪ у ньове пропасти спрати, и кадЪ гнуснїи духови, кои су жестоко невинога мучили, у пакао натрагЪ опетЪ бежати буду.

Злато остае све злато, ако се у блату и гази, оно ће само гадливый видЪ добити, и блатомЪ покрывено быти, али онай, кои га надье, познаће нѣгову вредность, пакЪ ће се здраво томе радовати.

ТакавЪ злобанЪ човекЪ мора се весма разгнѣвити, кадЪ насЪ отЪ укора и предразсужденїя просты люди слободне, ругаюће се угроженїю и нападенїю нѣговомЪ види, кадЪ види, да насЪ нїе могао нити чрезЪ ругателне казни, нити чрезЪ саму смрть ужаснути; на тай начинЪ неће онЪ нити едну мїнуту спокоянЪ быти, и свакогЪ магновенїя дрктаће плашливо, очекиваюћи, да ће се безчестїе нѣгово, кое са собомЪ у нѣдри сакрывено носяше, свѣту явно открыти; и ужаси заслужене казни и смрти обувати ће га као неку страовидну змїю, коя се око своГЪ тѣла савїя.

ПѢЛОМУДРІЕ

Ноћь намъ продье, звѣзде исчезнуле,
На востоку црвени с' даница,
Рано Музе редомъ ураниле
Вѣнацъ шаренъ плету отъ ружица;
Мешаюћи крїнъ, зумбулъ, и сасу,
Любичицу искусно га красе,
Горе дижу, седећ' на Парнассу,
И къ девойкамъ тихе пуштау гласе:
Погледайте на даръ овай Флоре!
Тако цвѣта саде ваша младость,
На образу црвена вамъ горе
Као ружица любезна невиность.
Докле ружа на бокору быва
Свакогъ погледъ на се обраћуе,
Откинута пакъ главомъ унива
Нитъ мїрїсомъ, нитъ лепотомъ трае.
Тако дѣвство рано отузето
Зла слѣдствїя са собомъ доноси,
Свудъ отъ стыда пада увенуто
Срамомъ, сузомъ, болесћу с' поноси.
Кои цвѣтъ люби у чашу га меће,
Тражи да му съ тымъ животъ продужи;
Алъ заиста старанїе веће
Треба онде, съ чимъ се срећа дружи.

ПРИМѢЧАНІЯ О БУЗІЯШКИМЪ ЦѢЛИТЕЛНЫМЪ ИСТОЧНИЦЫМА ПО Г. ДР. ЧОКРЛЯНУ.

У оной части Вармедье Темишварске, коя отъ поглавите Баната вароши къ югу отступаюћи, и ко бреговыма рудокопнымъ приближаваюћи се полѣ долнѣ Мадьарске свршуе, лежи село *Бузїяшъ*, близу коегъ наоди се некїи мїнералне воде источницы, кои се отудъ и *Бузїяшкїи* зову.

Место ово изъ Темишвара у Логошъ водећемъ путу весма е сосѣдно, будући да отъ села Баковара не выше него $\frac{1}{2}$ сата удалѣно лежи, нити отъ Темишвара, Арада, Липове, Чакове, Вршца, Логоша и вароши рудокопне врло отстои, и отъ овы за $\frac{1}{2}$ или неколико сати до нѣга се доћи може.

ТАБЛИ

Изявляюћа частице, изЪ кои вода цЂ то по мЂри Пештанскои, коя

Источника		Acidi aërei seu aëris fixi. Кваса воздушнога, или воздуха углѣнокиселога	Terrae siliceae. Кремене землѣ.	Ferri cum acido aëreo uniti. Гвождьа са воздушным квасомЪ соединѣногЪ.	Calcis blandae, seu aëratae. Креча благогЪ или оног, кои нееде непали
Воде	I	$33\frac{23}{50}$	$2\frac{7}{100}$	$1\frac{12}{25}$	$6\frac{31}{50}$
	II	$34\frac{13}{25}$	$1\frac{70}{50}$	2	$2\frac{41}{50}$
	III	25	$1\frac{13}{25}$	$1\frac{4}{25}$	$7\frac{7}{50}$

КЪ овымЪ саставнымЪ частима (partes constituentes, die Bestandtheile) брои се їошЪ една знаменита часть, коя се зато, што е врло танка, фина и испарителна, нїе могла тако представити, да е човекЪ сЪ чувствама види и примЂти. Ова саставна часть е naphta mineralis (горска нафта, *) Berg-

*) Тако се зове нека изЪ землѣ течна, смолна и лакозапаляема (brennbare) матерїа.

Ц А.

лителны источника Бузїашки состои се, и 23100 гр. чисте воде садржава.

Magnesiæ blandae seu aëratae.	Terrae argilaceæ seu aluminosae.	Salis communis seu culinalis.	Sodae blandae, seu aëratae.	Materiae extractive
Магнеза благогЪ.	Типсане землЪ или гльине.	Куинске или обичне соли.	Слатине благе и безвкусне.	Матерїе коя води фарбу и. бою дае.
$1\frac{1}{20}$	$\frac{19}{50}$	$\frac{14}{25}$	$1\frac{57}{100}$	$\frac{27}{100}$
$1\frac{1}{2}$	$\frac{11}{25}$	$\frac{53}{100}$	$1\frac{55}{100}$	$\frac{25}{100}$
$1\frac{1}{125}$	$\frac{31}{50}$	$\frac{45}{100}$	$1\frac{13}{100}$	$\frac{2}{5}$

Naφta), кое се присуствїе сЪ тымЪ довольно засведочава, што вода явно на горско улЪ (das Berg-Oehl) мирише, и што се посредствомЪ дестилацїе она вода, коя у реторти или чистителной тиквицы за тымЪ остае, са свимЪ безЪ мириса налази, ерЪ нафта отЪ ватре изветри и испарива се.

Ове саставне части ясно показую, да ова горска вода къ оныма водама принадлежи, кое гвождье (Ferrum, das Eisen) у себи садржаваю, коя дакле ону поглавиту силу, оно основно дѣйство има, кое отъ гвождьа зависи, кое гвождье дае; зато она дражи; угриява, *конгестіе* или пуность крви са боловыма, кои отъ ове зависе, проузрокуе (изъ тогъ се у некимъ догадьаима нипошто, у некимъ съ великомъ предосторожности употреблявати може), *тонъ* или крѣпость меснымъ кончиѣима нашега тѣла дае, крвь непосредствено умложава, нѣну црвену часть (коя се обично усирива, cruor) оживлява, нѣнъ *пластицитетъ* или образователно, ранеѣе своиство увеличава, едномъ речи наше тѣло укрѣплява. Зато се она у онымъ *болестима* употребити съ корысти може, кое су съ правомъ *слабошѣу* свезане, као што су отъ прилике оне, кое се радьаю, кадъ човекъ млоге сокове изъ свога тѣла изгуби, н. п. кадъ му млога крвь истече, кодъ жена отъ честогъ и млогогъ радьаня, отъ дугогъ и якогъ доеня, после отъ яки *діарреа* или срдоболѣ, отъ млогогъ испразньиваня родителногъ семена, после теш-

ки болести у *реконвалесценци*, или у оному времену болести, гди се човекъ къ здравлю све выше и выше приближава.

2) Употребити се може у млогимъ онымъ болестима, кое отъ рдьавогъ, болестногъ станя *органа* или *орудія сваренія* и *уподобленія* зависи (кадъ болую желудацъ, црева, црна жигерица, жлѣзде у марамицы, млечны судова и т. д.) особито кадъ стомакъ боли, и отъ слабости живаца чисто га нешто суче и сече.

3) Употребити се може противъ болести *скрофулозне* (кадъ е мекано, подбуло тѣло, кадъ жлѣзде отичу, кадъ се ране на овыма отвараю и т. д), *рахитическе* (понайвыше кодъ деце, кадъ е тѣло мршаво, глава велика, изгледъ ружанъ, кадъ кости бываю мекане и удови се криве и т. д.), *хроническе реуматизме*, особито кадъ су се за неко време *Меадинске илидже* вѣкъ употреблявале, или кадъ се съ ньима *сумпорита средства* союзе, коима и gas hepaticum може у помоћь доћи.

4) У некимъ *астеническимъ* груднымъ болестима или противъ оны болести

прсїю, кое су са слабошћу и унилошћу свезане, особито кадъ се као пара употреблява.

5) Са ономъ воздушномъ киселиномъ и горскомъ нафтомъ добива она їоштъ едну себи своиствену силу, коїомъ на бубрешке и родительне удове дѣйствуе. Зато се она употребити може, кадъ су органи, кои за отлученїе и разлученїе мокраће (urina, der Harn) служе, *ослинавлѣни*, н. п. при катару бубрежака и бешике, кадъ човекъ мокри, пакъ осећа слабость и болю (безъ їнфламацїе или запалѣнїя), кадъ га болови муче, кое песакъ и камень (у бешики) производи, кодъ женски кадъ имъ се време неправилно и съ болѣтицама явля, гди млоге *поллуцїе* или излазенѣ своевольно семена човека слаби, гди е *гонорреа* и белый токъ (разлученїе слине изъ родительны удова безъ сифилитическогъ или венерическогъ карактера), кадъ су жене безплодне т. е. кадъ су неродкинѣ, и то изъ тогъ узрока, што имъ е материца или утроба ослинавлѣна или слаба.

Ако се у овымъ последньимъ болестима ова вода по рацїоналномъ медическомъ закону и реду употреби, то ће болестникъ за цело *благосиляюћи* е Бузїашке источнике оставити и здравъ къ своима дођи.

ОТМѢНЕ И ГЕОГРАФИЧЕСКЕ ДОСТОПАМЕТНОСТИ.

1.

У Тукоманской Провинціи, у южной Америки кодъ Плате, воде жительи весма идилическій животъ, и сви готово пастирска имена имаю. Девойке зову се *Церавіа*, *Сатурніна*, *Хлора*, *Елотілда*; а младићи *Еспіридонъ*, *Барбиронъ*, *Торжвато* и *Пантолонъ*.

2.

Евреи имаю у Ливорни найлепшу Синагогу у Европи. У Падови могу и Турцы и Евреи Доктори Медиціне быти.

3.

У Француской числи се данасъ по извѣстномъ едномъ расписуу 1386 градова, 38500 вароши и села, и 5336000 домова.

4.

Велике развалине у Риму изображаваю по Калиссума Каракалске илидже, кое су негда весма великолѣпне и богате быле, и преко 1600 столица отъ самога мрамора садржавале. Водене трубе быле су отъ чистога сребра, а купѣлне собе или баннѣ съ найбогатїимъ мраморомъ поставлѣне, и съ кристалныма фенѣрима осветлѣне. Овде су нашли и оногъ славногъ Фернаскогъ Херкула.

5.

Микуицка пештера у Штаерской има еданъ отъ 100 ст. високїй и широкїй уходъ. Што се выше у нутра иде, то выше пештера и собица налазе се. На едномъ месту каплѣ вода са свода, коя изражава еданъ изредноправилный источникъ.

6.

Адерфергскїй камень зове се у Ческой у Гувернаменту Кенигсгрецкомъ една каменна шума, отъ кое каменѣ разбацано тамо амо стои, пакъ различна изображенїя представля. Ны има до 1000 комада. Еданъ

поточиħъ тече преко ны. Еданъ човеческїй гласъ отзива се по три путъ; а еданъ пушке пуцай 7 пута. После неколико секунда долази звугъ отъ десне стране као громъ натрагъ, повичели се обаче по томъ на утомленне стране безсилно, пакъ после заħути ли се, то после 20 секунда долазе сви громовы отъ леве стране, кои по томъ изгубесе у высини (Вуиħево Землħописанїе стр. 113).

7.

Лондонъ е у Европи найвеħа варошъ, и наоде се у нħму 10,000 фацыраты служителя, 20,000 люди, кои у ютру незнаду, како ħе и у чему онай данъ провести; 15,000 просїяка, 36 модопродаваца; 26,000 шнайдера и 370 печатателя Новина.

8.

Бечкїй Магїстратъ има два Вице-Быргермайстера, 69 Сенатора и 24 Секретара.

9.

Пеаксъ пештера кодъ Кастлетона има ужаснострашный путь отъ 2250 ст. доле дубогъ. Уходъ е 250 ст. широкъ, 42

ст. высокъ. Доле шушти еданъ потокъ. Спредъ у нутри быва она некїй пута, кадъ е топла, отъ млоги сиромашки фамилїа обитаема. А у Мастрїхтской пештери, коя 12 сати у обкружности има, могу 20,000 кола, една покрай други пролазити.

10.

Псећїя палата Херцога Рихмонда коштовала е 114,000 талира, и пси обитаваю тамо болѣ, нежели на неки мести гдикой отмѣный чиновникъ. Они имаю и ныове собствене илидже! —

11.

Отзивъ (Ехо) измедьу острова у Вїнандермеру има млого подобїе къ оной у Адебахеръ-Гештайну, гди найпре затаи се, па после опетъ почне оживлявати. Страота отзиваюћи громова отъ некїи опалѣны топова, есть равно тако неописана, као прїятность, кою тихо дыхаюћа орудїя отзываю (Земл. Вуиѣ. стр. 196).

12.

У Милану има една црква, коя се пре 400 година зидала, па їоште ни данасъ нїе

са свымъ готова. Она има преко 2000 мраморны столпова и горе еданъ неизмѣримый изгледъ.

13.

Папїна Ватиканска палата у Риму има 11,246 соба, и у ньой могла бы една армада отъ 300,000 люди стати.

14.

У Хини има 1572 вароши, 1193 Замка, 2796 цркви, 2606 Монастыра, 32 царске палате 331 лепы мостова.

15.

Ништа непада Европейцыма у Америки тако чудно и необично, као имена вароши и села. У едномъ предѣлу налазе се имена свїю Списателя отъ Омїра до Попеа, па їоштъ и до Лордъ-Бирона; а у другомъ опетъ имена свїю юнака. Помпей лежи мирно поредъ Цесара, Като поредъ Регула, Брутъ поредъ Тарквина. После тога долази се у Вавилонъ, у Ерусалїмъ и Вїтлеемъ, у Назаретъ и Атину, у Спарту, у Римъ и Картаго.

16.

Црква светога Петра у Риму има 666 стопа у дужини, 284 ст. у ширини, и до вр'а крста у висини до 593 стопе. Ова црква садржава 129 олтара, и подЪ великимЪ олтаремЪ, гди мошти Св. Апостола Петра почиваю, гору свагда 112. кандила.

17.

Гди садЪ Одесса лежи, ту ніе се 1792 год. ни една колиба видити могла, а данасЪ числи 40,000 жителя и то Русса, Немаца, Француза, Грка, Евреа, Американаца и Поляка, и има два театера, еданЪ ХерцегомЪ Ришели зеведеный Лицеумъ и друга различна кЪ воспитанію учрежденія. У граду има данасЪ 2000 дом. 8 цркви и едно пристаниште.

18.

У Каталоніи кодЪ Кардоне наоди се еданЪ высокій камень отЪ 500 стопа, кои тако тврду со има, да се отЪ нѢ бурмуштице, чирацы и млоге друге ствари праве; но такве при влажномЪ воздуху одма се растопе.

19.

Малвода - Езеро разбїя се доле подъ каменѣмъ; пакъ што се къ вртлогу на едну милю далеко приближи, то она све прогута и на камену се изломи. Вода окреће се на подобїе левка у едно коло отъ едно 4 Немачке милѣ. Къ овому у среди стоећему камену отскочи отливъ весма жестоко. Дрва и ладье, кое близу додьу, не могу се више спасти. Кодъ пролива игра корабль топрвъ на широкомъ слободномъ колу тихо, обаче по томъ све яче, што више къ средоточїю долази, и напослѣдакъ исчезне, пакъ после 6 сати опетъ наполѣ избацы се. Но опетъ зато некїй пута може се по вртлогу и возити. — *Салтенсрѣка* есть їоште страшнїя (Землѣ: Вуић. стр. 212).

20.

У Лондону потроши се за едну годину 16 мїлїона фунти путера, 20 мїлїона фунти сыра! 98,000 комади говеда, 194,000 телаца 238,000 свиня, 632,000 оваца и шкопаца и 5 мїлїона акова млека; а у Бечу, 510,000 акова вїна. 80,000 волова,

1600 крава, 65 000 телаца, 222,000 ягнанца, и 109,000 свиня.

21.

Темишваръ е по найновлїиемъ начину устроеный градъ, и после Пеште и Пожуна найлепша у Мадьарской варошь, па зато га гдикои, особито горньи Немцы и *малымъ Бечомъ* зову; а Варадїнъ е после Коморана у цѣлой Монархїи найячїи градъ.

22.

Стара Індїанска Пагода (: храмъ :) у Яггрениту состои се изъ найтврдье, найчудеснїе, отъ части стаклогладке полїраше Гранїтъ - масе; содржи 1110 стопа у дужини, а 700 ст. у ширини, пакъ стой на едной единитой Гранїтъ - стѣни. Една Пирамида чини главный уходъ и 350 ст. е высока. Сва украшенїя есу отъ позлаѣногъ бакара, а Іконорѣзнїи пословы есу скоро понайвишїи. Каменѣ морало се отъ 40 мил. далеко тамо нѐсити, и гдикое содржавало е по 12,000 кубикъ - стопа. И колико млого столѣтствїя морала се ова Па-

года зидати? — (: Землѣоп. Вуиѣ. стр. 291. :).

23.

У Хини има еданъ великій до 300. мил. дугачкій, а 25 стопа высоки и скоро тако дебели зидъ, кой ню отъ велике Татарске раздѣлюе.

24.

У Віргіни у Америки налази се еданъ *сумпоритый* источникъ, изъ коегъ свагда пара изъ едне одушке пенѣ се, коя се еднымъ лучомъ и запалити може.

25.

Паризъ, у Француской престолный градъ има само 550 палата, 3000 кафана, 25 Театра и 19 Бібліотека! —

26.

Кодъ Сиракоссе има една 750 ст. дугачка, а 50 ст. высока пештера, коя се *уво Діонисіа* именуе. Еданъ унутра раздеранъ папиръ издае жестокій тресакъ.

ШАРАДА*).

Савъ у синьой гори дворе, домъ у лугу оснивамъ
Нит' ми правду мое владе съ кривдомъ руши господа;
Свагда съ бодромъ моїомъ рукомъ славу, дику добїямъ,
Еръ ме къ бойной жельи вуче мила моя слобода. —
Кадъ ти ладна рука смрти милу другу сарани,
Онда *Прва два* ти даю знаке яда и любве;
И кадъ густа ноћца мраку съ неба доћи забрани,
Онда тамну землю крїе ньино руно до зоре.

*) *Шарада*, т. е. такова задана речь, у коїой човекъ мора слогове донде редомъ истраживати и склапляти, док' изъ ньи на правый смысао не додье.

Кадъ пакъ ярко съ неба сунце летнѣ подне зажари
И отъ знойне чела слане путникъ немож' да иде
Онда често медьу стида свога прећи немари,
Желећ' маломъ слогу моме раванъ *Трећемъ* да буде.
А кадъ люде све прогледишъ отъ порекла Славенскогъ,
То као тудьи, што назывлю, едногъ и пы назови,
Пакъ ћешъ тайну сву безъ труда слога наћи *четвртокъ*,
Кои цело и познае и разуме, шта збори. —

2.

Кадъ ти блага Божїя воля
Срећни дана даруе,
Те ты травня твоя поля
Силна овца покрїе,
Онда т' често *прво* мое
Одкудъ отудъ доходи,
Вештo брани стадо твое,
Да га беда не сгоди.

А кадЪ драго племе рода
ДѢломЪ лепымЪ прославишЪ,
Оно вѢрнымЪ быѣешЪ онда
Што у задня *два* видишЪ.
Све нит' светлогЪ руа носи
ВѢрне любе нит' види,
ВеѣЪ отЪ благогЪ Бога проси
Рая народЪ да види.

Л О Г О Г Р И Ф Ъ *).

1.

Медьу едномЪ шиомЪ водомЪ и другомЪ
У долини шавны гора я стоимЪ:
ОтЪ мене се (: осамЪ имамЪ писмена :)
Свакїй данакЪ Богу дижу молитве.
Прво мое и три за ньимЪ што иду,
Даю теби име едне Србкинѣ.

---

*) ЛогогрифЪ т. е. такова задана речь, у коїой човекЪ не само оно, што слогови значе, исправляти, но и писмена по наособце амо тамо донде пребацывати и удешавати мора, докЪ непогоди тша е.

А да б' свакїй бїо накїй земный путь
Као што првїи *петъ* ћеду у мени,
о! Та лакше б' стиго свакїй свою цѣль,
Лакше б' путемъ онда ишао по земльи.
Кадъ *четврто* писмо мое исгладишъ,
Онда е место, съ коегъ видишъ далеко.
Кадъ пакъ *прва три* писмена избришешъ,
И петъ оны, што остаю, прочиташъ,
Остаће ти име жене малене.
А за првымъ *четир'* она што иду,
Даю теби неку сгодну оправу,
Што у руци безъ камена самелѣ.
Іошт' кадъ она три последня погледишъ,
А сви другїи петъ изпредъ ны уклонишъ;
То ће онда мѣра една остати,
Изъ кое се кадкадъ можешъ опити.

2.

Петъ у мене има Србски писмена,
Име мое люди свуда познаю,
Држави самь и обрана и рана,
Али ми се слабе фале отдаю.
Дѣло мое животу е потребно,
Еръ бы люди сви безъ мене скапали.
С' предъ и сасїрагъ име ми е све едно.
Ил' ме съ главе или съ ноге читали. —

Убриши ми знаке *другїй* и првый
И отъ ноге стани мене читати;
Ил' убриши знакъ *четвртый* и *петый*
И отъ главе стани мене читати.
То ћу онда быти люта пагуба,
Кою люди сами себи наводе.
Гди невинїи силнїи додьу до гроба,
И гди браћа браћи гледе да шкоде,
А безъ главе кадъ ме са предъ прочиташъ.
Онда кажемъ мѣсту медьа докле е;
Ил' безъ ноге кадъ ме састрагъ погледишъ,
Опетъ явля мѣсту медьа коя е. —

Б.

(Разрѣшенїе слѣдуе)

www.dbsr.ro

ДОСЕТКЕ и ПРИПОВЂДЧИЦЕ.

Особито *почитанїе.* — Каролъ Іоаннъ, краль Шведскїй, посѣти еданпутъ славногъ Архїтектора *Сергела,* да му дѣла и створеня види. Овай га художникъ ѣаше по тадашнѣмъ обичаю у руку да полюби, но овай му руку неда, и загрливши га у чело полюби съ овыма рѣчма: „Люди, кои съ наукомъ и художествомъ занатъ воде, есу особитогъ почитанїя достойнїи.“

Благородна бракa. — Еданъ трговацъ имао е едногъ весма раскошливогъ сына. Онъ га лиши наслѣдства зато, еръ нїе никакво у нѣму поболшанїе видїо, и наскоро за тымъ умре. Сынъ чуе да му се отацъ преставїо, троне и почне размы-

шлявати и свога се раскошнога живота остави. После краткогъ времена разуме, да га е отацъ наслѣдства лишїо, и нато отговори онъ: *я самь то и заслужїо*. Старїи братъ, кои се извѣстїо быо о поболшанїю своега брата, поспѣши му и рекне: Нашъ те е отацъ наслѣдства лишїо, но као онаковогъ сына, као што си ты негда быо, а не таквогъ, као што си данасъ, па зато додьи са мномъ да часть наслѣдїя твога прїймишъ.

У старо време, кадъ су пророцы по земльи одили, Мухамедъ за показати свое право отъ Бога посланїе, свима даде огласити, дя ѣе правити чудеса. Сви се скупе; онъ диктаторскимъ гласомъ близу стоѣой планини рекне: Ближе къ мени додьи. Брдо на свомъ месту, као и предье, остаде. Добро, съ тихошѣу Посланикъ рече: Кадъ ты неѣешъ къ мени, то ѣу я узъ пркосъ къ теби.

Херцогъ Решефукалтъ потужи се Лудовику XIV како съ ньимъ Кредитори жестоко поступаю. „ Едали самь я кривъ „

отговори му Краль, што вы пре вашемъ пріятелю то явили нисте. И на два сата пошлѣ му 50,000 талира.

Кадъ се Руска флота са Шведскомъ 1789 годинe кодъ Кронштата ударила, седила е Катарина II. на прозору, и слушала пуцняву топова у великомъ безпокойнству. На еданпутъ приспѣ вѣсть, да су побѣдили, и на скоро за тымъ долазили су и зароблѣніи Шведи. — Вы се нисте надали, рекне она весма любезно Шведскоме Адмиралу, да ѣете іоштъ данасъ у Петербургъ доћи? „Но! Ваше Величество, отговори іой Шведъ, не као Вашъ зароблѣникъ.„

Маршалъ Ней рече еданпутъ Швайцерскомъ Генералу Бахману: „знате ли, да се мы за честь боримо, а вы само за новце“ „То е цѣла истина“, отговори му Швайцеръ, „еръ ее обоица боримо за оно, што немамо“.

Безопасна тавница. — Еданъ сребролюбацъ претіо е своимъ слуги, да ѣе га

дати затворити. „ Небранимъ“, отговори му овай; но само не у вашу касу, еръ се изъ нѣ ямачно никадъ ослободити небы могао.

Едномъ почне отацъ сына совѣтовати, на комъ се све дражести появлати почеле: Сыне мой! ако си радъ, да на свѣшу срећанъ и честитъ будешъ, чувай се особито жена, еръ некїй старый Пророкъ вели, да е дьавоскїй родъ. Тешко тебе, ако у ньиову мрежу упаднешъ; но обећай ми, да ћешъ се отъ ньи као отъ змїе чувати. Сынъ се обећа, а како на полѣ изидье, лепу кћерь башчована полюби. Нечистый душе! то видећи отацъ рекне: тако ли се клетва наблюдава? о отацъ! отговори сынъ „ „ та ово е само девойка. “

Храбромъ Швайцерскомъ Военачалнику Рудолфу Ерлаху у сраженїю кодъ Лауссане (: 1338 год:) яве, да млогїи войницы бегаю. „ Нека їй, отговори неустрашимый Военачалникъ: добро е, да се плева отъ зрна истреби! “

У седмогодишнѣмъ рату увате Прайзи едногъ Тиролца у робство и своме га Генералу отведу, кои га запита: колико е вашъ Царъ якъ? — Отъ куда бы я то знао, отговори му овай, кадъ ни едномъ Тиролцу на умъ пало ніе, да се са своимъ Царемъ р'ве.

Еданъ недавно у Бриктону умерщій градьанинъ оставїо е своме пріятелю медьу млогима стварима и еданъ долапъ заедно съ алатомъ, съ коимъ се онъ у празно време забавляо. Наслѣдникъ ово употребити ніе могао, и прода тай долапъ некаквомъ Квакеру изъ окрестногъ мѣста. Овай човекъ прогледи тай долапъ и надье у едной сакрывеной фіоки 130 Гвинеа. Отма отиде онъ къ продавцу. Брате, рече му, та ты си мени само долапъ съ алатомъ продао, а не новце; па зато узми овы 130 Гвинеа натрагъ.

Еданъ Французъ путуюћи у Спанїу сретне путемъ едногъ простогъ Спаньол-

ца, кои едно дете у наручїю носаше и любко га миловаше. „ Есте ли вы отацъ томе детешу? “ Запита га путникъ Французъ бы на то весело и млогорѣчиво отговорїо: “ Я мыслимъ, Господару, да есамь “ и говорїо бы му їоштъ выше, него што бы онъ радъ быо отъ нѣга чути. Али Спаньолацъ отговорїо му весма ладно и немарливо: “ Кодъ мене се родило. “

Како то може быти, рекне едномъ некїй у дружескомъ собору, да отъ дана на данъ све горїи и горїи светъ быва, Е како — отговори другїй — зарь невидишъ, или не примѣчавашъ изъ гробны надписа, да све добрїи умиру, а злїи остаю.

Еданъ младъ човекъ, кои е едну богату девойку испросїо, изгуби пре бракосочетанїя све свое иманѣ. Онъ додье своїой любезницы, приповеди їой судбину свою и къ томе їоштъ придода: „ Цѣло мое иманѣ состои се садъ само изъ шестъ Лудора. То ми е весма мило, отговори му ова блага душа. Како то? — — за-

пита е младиѣЪ весма удивленЪ и устрашенЪ. „ Зашто садЪ сЪ веѣимЪ задоволствомЪ мою любовь показати, и 30,000 талира ВамЪ принети могу, нѣжно зегрливши га отговори му она. “

СолиманЪ, любитель правосудїя. — Свакїй признае, да е СолиманЪ найвеѣїй КнезЪ быо, кои е некада на ОтоманскомЪ престолу седїо. ОнЪ е любїо правосудїе такимЪ начиномЪ, да кадЪ бы разумео, да е ко отЪ свои служителя правицу повредїо, дао га е безЪ милосердїя погубити. Приповеда се о нѣму, да кадЪ се отЪ обсажденїя Београда натрагЪ вратїо, сирота една жена кЪ нѣму приближила се, и нѣму се тужила, да їой нѣговїи солдати сву нѣну марву разграбили. КнезЪ їой смешеѣи се отговори: да е она морала заспати, те нїе чула пустайе долазити. Да, ясамЪ заспала, отговорила му, али милостивы Кнеже, у томЪ повѣренїю, да Ваше Височество за явно безбѣдїе бдите. На место садЪ, да бы се на овай отговорЪ расрдїо, заповедїо е овой жени таке дарове дати, кои су нѣну штету испунили, и ню їоште обогатили

Послѣдный Грчкїй Царъ. — Константїнъ XV. сынъ Емануела Палеолога, бранїо се само съ 7000 заоставшимъ му войника противо Мухамеда II. кои му е Цариградъ съ 300,000 люди обсадїо. После 38-мо дневнога обсажденїя кадъ е зидове своГъ престолногъ града противо толике страшне силе безъ примѣра храбро бранїо, продру найпосле (: 29. Маїа 1453.) Турцы у градъ — Но їоштъ и овде се Царь съ мачемъ у руцы овыма побѣдительима противїо и съ ньима борїо. Сви Поглавари, кои су се поредъ нѣга били, погину. Онъ самъ заостане їоштъ, али савъ ранѣнъ. Нѣели се зарь, повиче онъ, ни еданъ мачъ наѣи, кои бы ме отъ овогъ бѣдногъ живота избавїо! — У истомъ магновенїю една Турска сабля расцѣпи му главу — и со тымъ падне Грчкїй Престолъ.

Смѣлый Каролъ, Херцогъ Бургундскїй, весма е радо слушао, кадъ бы су га съ Анибаломъ сравньивали, и зато се онъ непрестано трудїо, да му у свачему подражава. Еданпутъ, кадъ е онъ у скокъ предъ Швайцерскомъ войскомъ яшїо, усуди се придворный будала за ньимъ повикати: Господине, данасъ смо се совршено анибали зирали!

САДРЖАНІЕ.

Страна.

Календаръ за годину 1827

Године паметодостойны приключенія.
Пасхалія.
Година 1827.

Увѣдомленіе о години 1827.

О царствующѣой планети 17
О Зими 18
О пролѣту или весни .. .. .. —
О лету 19
О есени .. .. —
О помраченію сунца и мѣсеца .. 20
О мѣнама мѣсеца .. .. —

Родословіе садашньи владѣтеля у Европи.

А. Царства 27
Б. Кралѣвства 33

Страна

В. Суверени кралѣвскога чина . 37
Г. Херцогскіи Суверени 39
Д. Ландграфный Суверенъ 42
Е. Кнезовскіи Суверени . .. .. —
Држава Римска 45

Выша духовна достоинства восточне цркве.

Архїепїскопъ и Митрополитъ .. 46
Епїскопи 47
Архїмандрити . .. . —

Назначенье тргова или вашара.

У Австрїи 50
У Ческой . .. . —
У Моравской 51
У Шлеской .. .. —
У Мадьарской .. .. —

Статистическїй преглед Европе 60

Асїатическе Државе 61
Африканске Државе 62
Американске Државе 64
Аустралїа 65
Преглед цѣлога свѣта .. .. —

Страна.

Списакъ Држава по Хасселу.

I. Соразмѣрїе по Ареалу 66
II. Соразмѣрїе по числу народа .. 69

Прегледъ различны народа на земльи.

А. Кавкаске феле люди .. . 73
Б. Монголске феле люди . . 76
В. Малайске феле люди 78
Г. Етїопске феле люди .. .. .. —
Д. Американске феле люди 79
Рекапитулацїа .. .. —

Лѣточисленый списакъ Мадьарски Кралѣва . . 80

Историческо описанїе Бената по Гризелину 83

Статистическїй списакъ Бената.

А. По Липскому 105
Б. По распису отъ 1822 год. .. 106

Страна.

Нешто за мужескїй полЪ . . 108
Супружество на селы . . . 115
Пустаїя случая ради . . . 121

СМѢСИЦЕ.

ПОУЧЕНІЯ.

Ласкателство 139
Заточенїе, робство, смрть .. 142
ЦѢломудрїе 150
ПримѢчанїя о БузїяшкимЪ цѢлителнымЪ источницыма по Г. Др. Чокрляну 151
ОтмѢне и географическе достопаметности 157
Шарада 166
ЛогогрифЪ 168
Досетке и ПриповѢдчице 171

www.dbsr.ro

ГОСПОДА ПРЕНУМЕРАНТИ.

Послани отъ Г. Константїна Дїаконовиѣа, Сенїоръ - Профессора.

А Р А Д Ъ.

Пречестнѣйшїй Г. Гаврїйлъ Рацъ, Протопресвутеръ Пештескїй и клерикалны школа врховный Профессоръ. — Честн. Г. Гаврїйлъ Жулани, клерикалны школа Профессоръ. — Высокоученый Г. Константїнъ Дїаконовиѣъ Лога, Педагогїума Влашкогъ Сенїоръ - Профессоръ — Благ. Г. Димитрїй Константїни препарандски школа Профессоръ и Сенїоръ. — Благ. Г. Александеръ Гавра, препаранд. школ. Профессоръ и Консеса Актуаръ — Благонадеждный Г. Стефанъ Мїхайлѣвиѣъ, ученикъ III. класе Латинске.

БЕЧЪ.

Послани отъ Г. Симе Шићара.

Благородный и высокоученый Г. Арней Копитаръ, ц. Кр. Библїотекаръ и млоги учены дружства членъ. — Высокоученый Г. Вукъ Стеф. Караџићъ, Философ. Докторъ, и учены дружства: Санктпетербурскога любителя Руске словесности, Краковскога, Туринско — Саксонскога за истраживанѣ отачн. старине, и Кр. Гнтинскога Членъ Кореспондентъ. — Высокоуч. Г. Павелъ Іовишићъ, Unter = Arzt. кодъ Принц. Видр. Регимен. — Високоуч. Г. Іоаннъ Стеићъ, кандидатъ Медицїне V. — Благород. Г. Іосифъ Матићъ, Оберл, Аудиторъ кодъ Кимаеръ — Хусара. — Благ. Г. Теодоръ Радосавлѣвићъ, Аудит. Практ. — Бл. Г. Павелъ Мидоловићъ, Аудит. Практ. — Благ. Г. Матей Радославъ, совршеный Іуриста. — Благ. Г. Константїнъ Константїновићъ, совршеный Іуриста. — Г. Іоаннъ Квекићъ, великокупацъ изъ Одесе. — Г. Димитрїй Раїовићъ. великокупацъ изъ Трїеста. — Г. Сима Шићаръ, трговацъ, 20 кнь. —

БЕЧКЕРЕКЪ ВЕЛИКІЙ.

Послани отъ Г. Александра Николића.

Честнѣйшій Г. Петаръ Цвѣтковићъ, парохъ. — Чест. Г. Стоиша Кристићъ, капеланъ. — Высокоуч. Г. Іоаннъ Іоанновићъ, заклетый Кралѣвства Мадьарскогъ Адвокатъ. — Бл. Г. Павелъ Савићъ, заклетый варошкій Канцелиста и чест. Віценотаръ. — Бл. Г. Константінъ Неранджићъ, діурниста и чест. Віценотаръ. — Г. Георгій Шайнъ, сбрскогъ кора Оберлайтнантъ. — Г. Павелъ Бубаловићъ, србскогъ кора Оберлайтнантъ. — Г. Г. Іоаннъ Печеновићъ, декраталный соларъ. — Григорій Николићъ — Петаръ Дуяковићъ — Димитрій Кордованджи — Александеръ Николићъ. 5 Кн.

БУДИМЪ.

Послани отъ бл. Г. Самуила Марковића.

Благ. Г. Петаръ отъ Асї — Марковићъ, Вармедь. Ассесоръ. — Бл. Г. Мартінъ Хамулякъ, камер. Рацїониста. — Бл. Г. Іоаннъ Ігнатовићъ, Сенаторъ. — Г. Давїдъ Кирићъ, Комунитета членъ. — Чести.

Іоаннъ Беричъ, СС. Худ. и Фїлос. Докт. Факулт. Фїлос. Сл. Мадьар. Унївер. членъ и Сл. Депутац. школ. Актуаръ. — Бл. Г. Георгїй Станковићъ, Бировъ и пр. — Бл. Г. Георгїй Костићъ, кодъ высокосл. Конзилїума Канцел. — Бл. Іоаннъ Коишъ, кодъ высокосл. Конзил. Акцесиста. — Бл. Г. Павелъ Трифунацъотъ Батве при высокосл. Мадьар. Камер. Концеписта. — Г. Василїй Субботићъ, книговезацъ 20 Кнь. — Бл. Г. Самуилъ Марковићъ.

Послани отъ Г. Уроша Андрића, Корректора.

Бл. Г. Давїдъ Давидовићъ, слушатель права. — Г. Несторъ Давидовићъ, ћурчїа. — Гна Елиска Димићъ. — Пречестнѣйшїй Г. Герасимъ Зелићъ, Арх. мон. Крупе, и бывши Генералъ-Викаръ у Далмацїи и Боки-Которской. — Бл. Г. Павелъ Коићъ, Адвокатъ. — Бл. Г. Павелъ Недокланскїй, кодъ Деп. нар. школа Канцелиста. — Бл. Г. Урошъ Несторовићъ, кодъ Камере Акцес. — Г. Петаръ Николићъ, сап. — Г. Тома Пантазићъ, тр. — Благоразумный Г. Димитрїй Поповићъ учитель.

— Г. Лазаръ Стефановиѣъ, тр. — Бл. Г. Николай отъ Темешварій, Концип. —

ВЕЛИКІЙ ГАИ.

Пречестнѣйшій Г. Міхаилъ Чолаковиѣъ, Намѣстникъ и Парохъ Велико-Гайскій.

ВЕЛИКА КИКИНДА.

Высокоученый Г. Лука Кенгелацъ, диштриктуалный Діректоръ.

ВРШАЦЪ.

Послани отъ Бл. Г. Міхаила Чокрляна, Камералногъ Писара.

Пречестнѣйшій Г. Сѵнесій Радивоевиѣъ, Архімандритъ мон. Месиѣа, малогъ крста ордена Леополдова Кавалеръ, млоги Комітата таб. Суд. присѣдатель, и Адмініністраторъ Епархіе Вршачке. — Пречестнѣйшіи Г. Г. Андрей отъ Шакабентъ, А. Е. М. Протосѵггелъ, и у клир. інстітуту Профессоръ. — Пахомій Іоанновиѣъ, А. Е. М. Архідіаконъ и у клир. інстіту-

ту Профессоръ. — Преподобн. отцъ Викентїй Чьурчićъ, намѣстникъ Месićкїй и Консїстор. присѣдатель. — Софронїй Івачковićъ, парохъ, консїстор. присѣдатель и у клр. Інстїтуту Профессоръ. — Димитрїй Петровićъ, парохъ, консїстор. присѣдатель и у клир. інстїтуту Профессоръ. — Николай Груićъ, град. Дїаконъ. — Благородни Г. Г. Петаръ Биберлїя, Бировъ. — Уронъ Волićъ, великїй Нотаръ. — Георгїй Нешićъ, првый Вице-Нотаръ. — Андрей Васićъ, другїй Вице-Нотаръ. — Павелъ Мештеровićъ, пл. Кр. суд. табле заклетый Нотаръ. — Евтимїй Іоанновićъ, Консїстор. Нотаръ. — Теодоръ Недѣлковićъ, закл. Мадьарс. Адвокатъ. — Тимотей Петровićъ, Urbariae Praefectus. — Николай Алексićъ, Коморашъ. — Мїхаилъ Чокрлянъ, заклетый камералный Писаръ. — Павелъ Паунковićъ, варошкїй Писаръ. — Г. Г Трговцы: Георгїй Теодоръ — Іоаннъ Андьелковićъ — Николай Мештеровićъ — Василїй Божа. — Георгїй Панićъ, Арендаторъ — Благородна Госпоя Іулїана Константїновićъ, Сенаторовица. — Благор. Госпоя Марїа Поповićъ, рождь. отъ Кумановićъ.

— Благор. Госпоя Анастасїа отъ Колофонъ.
— Господична Драгиня Кадићъ.

ГРАБАЦЪ.

Г. Хрїстофоръ Дука, трговацъ и Арендаторъ.

ЗЕМУНЪ.

Послани отъ Г. Мар. Моїсеа Лазаревића.

Г. Танасїй Петровићъ, трговацъ 10 кнь. — Г. Уросъ Лазаревићъ, тр. — Г. Теодоръ Р. Томићъ, тр. — Г. Марко Моїс. Лазаревићъ тр. — Благонадежный Стефанъ Моїсей Лазаревићъ, ученикъ.

КАРЛОВЦЫ СРЕМСКИЙ.

Благородный Г. Николай Войновићъ, заклетый Мадьар. Адвокатъ.

КАРЛШТАТЪ

Послани отъ Г. Самуила Іліића, Учителя.

Г. Глигорій Малешевићъ, другій членъ обштества и трговацъ. — Г. Міхаилъ Паићъ, тр. — Г. Лазаръ Ладьевићъ, тр. и училишта Надзиратель. — Г. Іосифъ Поповићъ, тр. и првый членъ обштества. — Іованъ Бошковићъ, тр. — Г. Георгій Якшићъ, тр. — Г. Василій Радаковићъ, — Г. Іосифъ Папићъ, тр. — Г. Теодоръ Роксандићъ, тр. — Г. Іованъ Симићъ, тр. и училишта Туторъ. — Г. Василій Косановићъ, тр. — Высокоученый Г. Самуило Ілїићъ, Учитель. 8 Кнь.

КРУШЕДОЛЪ (МОНАСТЫРЪ).

Пречестнѣйшій Г. Димитрій Крестићъ Архїмандритъ, Консїсторіе и Вармедье Сремске присѣдатель. 2. Кнь.

ЛИПОВА.

Г. Максїмъ Милойчиѣъ, декреталный соларъ.

МИТРОВИЦА.

Послани отъ Г. Максїма Радосавлѣвиѣа.

Г. Г. Трговцы: Константїнъ Хаждиѣъ изъ Новога Сада. — Іоаннъ Димитрїй Адамовиѣъ. — Стефанъ Панаотовиѣъ — Теодоръ Баиѣъ — Димитрїй Константїновиѣъ — Бая Загла — Стефанъ Крстоношиѣъ, лебцелдеръ — Тома Возаровиѣъ, Иберрайтеръ — Благонадеждный Стефанъ Радосавлѣвиѣъ, ученикъ — Благонадежд. Милошъ Конѣвиѣъ, ученикъ.

ОРАВИЦА.

Г. Василїй Петровиѣъ, трговацъ.

www.dbsr.ro

ПАКРАЦЪ:

Послани отъ Г. Стефана Поповића, Протодіакона и пр.

Пречестнѣйшій Г. Стефанъ Станковићъ, Архїмандритъ Ораховичкій, Епїскопскій Мѣстоблюститель, Богословїе Профессоръ и млоги Комитата Таб. суд. Ассесоръ. — Преподоб. Г. Г. Герасїмъ Миличевићъ, Игуманъ Покронскій и Консїсторїе Ассесоръ. — Константїнъ Андреевићъ, Игуманъ Лѣповїнскій и Консїсторїе Ассесоръ. — Александеръ Личинићъ, Игуманъ Ораховичкій. — Пречестн. Г. Г. Петаръ Мїйковићъ, Протопресвутеръ Градишкій и Консїсторїе Ассесоръ. — Іоаннъ Райчевићъ, Протопресвутеръ Сѣверинскій и Консїсторїе Ассесоръ, якоже и притяжатель Ц. Кр. златныя гражданскія почестныя Медайлы. — Мїхаилъ Бузажићъ, Протопресвутеръ Трештеновачкій. — Лука Марковићъ, Протопресвутеръ Дароварскій и Консїсторїе Сосѣдатель. — Іоаннъ Вукашиновићъ, Намѣстникъ Градишкій и Консїсторїе Сосѣдатель — Емануелъ Томićъ, Парохъ Пакрачкій и

тогоже имене Протопресвутерата Адмінїстраторъ, якоже и въ училишти клир. Пакрач. Учитель пѣнїя. — Стефанъ Поповиѣъ, Епїскопскїй Протодїаконъ, Консїстор: заклетый Нотарїй и Богословїе Профессоръ: — Честн. Г. Г. Георгїй Іоанновиѣъ Парохъ Слатинскїй. — Евтимїй Орозовиѣъ, Парохъ Мацутскїй. — Василїй Стояновиѣъ, Парохъ Гач. — Божа Болиѣъ, Пар. Смудскїй. — Петръ Остоиѣъ, пар. Боровскїй. — Григорїй Прерадовиѣъ, пар. Кучаначкїй. — Димитрїй Лончаревиѣъ, пар. Вочинскїй. — Гервасїй Лазиѣъ, пар. Пожешкїй. — Прокоп. Фїлїповиѣъ, пар. Мїклеушкїй. — Николай Мїатовиѣъ, пар. Вуковичкїй. — Григорїй Баришиѣъ, пар. Мединачкїй. — Павелъ Болиѣъ, пар. Мелянскїй. — Георгїй Болиѣъ, пар. Сухомлачкїй. — Мїхаилъ Николиѣъ, пар. Капелскїй. — Моїсей Лазиѣъ, пар. Торонскїй. — Георгїй, Станоевиѣъ, Капеланъ Кучаначкїй. — Николай Докторовиѣъ, Дїаконъ и учитель Пакрачкїй. — Преподобнїи Оцы: Іосифъ Вуковиѣъ, Намѣстникъ Ораховачкїй — Гедеонъ Радониѣъ — Марко Годеѣъ — Іоаникїй Копяревиѣъ — Гера-

сїмъ Боряниħъ — Іеромонаси Ораховичкїй — Благороднїи Г. Г. Аксентїй Теодоровиħъ, Verwaltungs - Оберлайтнантъ Градишкія Регїм: въ Раичħ. — Александеръ Любибратиħъ, k. k. 30 st Ueberreiter у Градиш. Регименти. — Благород. и високоуч. Г: Вїкентїй Орловиħъ, Трївїалнога училиште Пакрач: Дїректоръ. — Благоразумный Г: Николай Обрадовиħъ, Оберкнезъ Слатинскїй. — Благородна Госпожа Елїсавета Драгиħъ, рожд. Врета, Секретарица кодъ Г. Графа Антона Пеачевиħа у Слатини.

ПАНЧЕВА.

Послани отъ Г. Лазе Субботиħа, трговца.

Честниħйш. Г. Теодоръ Живковиħъ, парохъ. — Чест. Г. Филипъ Поповиħъ, Дїаконъ Доловачкїй. — Высокоученый Г. Давидъ Раичь, у сл. Немачко-Банатскомъ полку народны школа Дїректоръ. — Благоразумный Г. Димитрїй Радоновиħъ, Профессоръ. — Г. Георгїй Поповиħъ, учитель. — Г. Г. Трговцы: Лазаръ Субботиħъ — Су-

меонъ Іоанновиѣъ, Анастас: Дамяновиѣъ — Захарій Милосавлѣвиѣъ — Г. Г. Ааронъ Бороевиѣъ, лебцелдеръ. — Іоаннъ Симиѣъ, Берберинъ.

ПЕТРИНЯ у ІЛЛІРІИ.

послани отъ Г. Атанасіа Костиѣа. трговца.

Честнѣйшій Г. Стефанъ Чучковиѣъ, парохъ и Намѣстникъ. — Г. Г. Трговцы: Атанасій Костиѣъ — Василій Кавиѣъ — Андрей Куниѣъ — Міхаилъ Поповиѣъ — Василій Вуковиѣъ — Іоаннъ Чепе — Василій Костиѣъ, тр. Калфа; Міхаилъ Петровиѣъ, тр. калфа — Павелъ Которъ, тр. калфа.

ПЕШТА.

Послани отъ Г. Уроша Андреиѣа, Корректора.

Бл: Г: Іоаннъ Алексиѣъ, заклетый Мадьарскій Адвокатъ и честн: Консісторіе

Фишкалъ: — Г: Гаврїйлъ Бозитовацъ, тр: Георгїй Бозитовацъ, отрокъ. — Г: Константїнъ Вулпе. тр: — Бл. Г: Мїхаилъ Витковиѣъ, таб: Адвокатъ и чанад: Вармедъ: Ассесоръ. — Бл: Г: Евгенїй Гьурковиѣъ, таб: Адвокатъ, — Г: Іоаннъ Димитриевиѣъ, туторъ — Г: Ааронъ Добровоевиѣъ, тр: Г: Мїхаилъ Іоанновиѣъ: тр: — Бл: Г: Георгїй Іурковиѣъ: — Г: Кептенаръ, тр: — Высокоуч: Г: Захарїй Каркалеки, Влашкїй Списатель — Гпоя Пулхеріа Каулицїй. удова: — Пречестнѣйшїй Г: Іоаннъ Коларъ, Еванг: Проповѣдникъ: — Г: Георгїй Кузмановиѣъ: тр: — Г: Іосифъ Миловукъ, трговацъ и попечитель србскога книжества 20 кнь. — Гпоя Макрена Миловукъ. — Миланъ Миловукъ, отрокъ. — Г. Милошъ Миросавлѣвиѣъ, — Чест. Г. Георгїй Марго, парохъ и Консїст. Ассесоръ. — Г. Димитрїй Ненадовиѣъ, тр. — Высокоуч. Г. Атанасїй Нешковиѣъ, заслуженый Профессоръ Немачке Литературе. — Г. Сїмеонъ Николиѣъ. тр. — Бл. Г. Димитрїй Радоициѣъ, Сенаторъ. — Г. Петаръ Раиѣъ, тр. 10. кнь. — Бл. Г. Іоаннъ Ракиѣъ, таб. Адвокатъ. — Г. Андрей Рузмировиѣъ

тр. и Манипулантъ Матице Србске, 20. кнь. — Г. Григорій Седоглавићъ, членъ ком — Г. Георгіи Станковићъ, тр. — Г. Николай Стояновићъ, тр. — Чест. Г. Іоаннъ Теодоровићъ, парохъ и Консїстор. Ассесоръ. — Г. Іоаннъ Трифуновићъ, тр. — Бл. и вылокоуч. Г. Іоаннъ Хаджићъ, Докторъ Права и Членъ їуридическогъ Факултета. — Г. Константїнъ Несторовићъ, тр. —

Послани отъ Г. Іоанна Лазаревића, трговца.

ГГ. Гаврїйлъ Нешковићъ, трг: изъ Черевића. — Іоаннъ Іанковићъ, трг: изъ Бобовца. — Андрей Кушевићъ, трг: изъ Писанице. — Іоаннъ Николићъ; Павелъ Николићъ; Іоаннъ Бардачкїй, трговцы изъ Брестовца — Браћа Николићъ, младїи трг: изъ Тополе. — Авраамъ Алексїевићъ, трг: изъ Сентомаша. — Стефанъ Божинъ и Георгїй Славнићъ, трговцы изъ Дероня. — Глигорїй Цвияновићъ, трг: изъ Стапара — Іоаннъ Вировацъ, трг: изъ Апатине. — Адамъ Фрушићъ, тр: изъ Рацъ-Милитића. — Ілїа Милосавлѣвићъ, трг: изъ Србскогъ Баограда. — Благородный Г. Василїй Драгићъ (изъ

Слатине), Секретаръ высок: бл: Г. Графа Пїячевића отъ Вировитице.

ТЕМИШВАРЪ.

Пречестнѣйш: ГГ. Павелъ Кенгелацъ, Архїмандритъ мон: Св: Георгїа, Вармедье Темишварске Присѣдатель и пр: — Несторъ Іоанновићъ, Архїмандритъ Бездинскїй, Консїсторїе и Сремске Вармедье присѣдатель. — Василїй Георгїевићъ, Протопресвитеръ и Консїстор: Ассесоръ, 10 кнь: — Іоаннъ Васићъ, парохъ и Консїстор: Ассесоръ. — Преподоб: оцъ Ааронъ Вукашинъ, Намѣстникъ мон: Св: Георгїа. — Благород: ГГ. Георгїй отъ Делиманићъ, великїй Солгабировъ и спаїя Кечейскїй. — Іллариїонъ Влаовићъ; Сенаторъ, — Данїйлъ Петровићъ, Сенаторъ. — Іоаннъ отъ Вуковићъ, наслѣдникъ спаилука Берегсова. — Ааронъ Арсеновићъ, бывши сл: Інсурекцїе Оберлайтнантъ. — Живоинъ Адамовићъ, кодъ Соларе Контролоръ. — Павелъ Штерїа, заклетый Кр: табле Нотарїй. — Моїсей Поповићъ, заслуженый варошкїй Фїшкалъ и Адвокатъ. — Атанасїй Звекићъ, Адвокатъ. —

Димитрїй Шербанъ, Адвокатъ. — Благор: и высокоучечый Г. Георгїй Чокрлянъ, Док: торъ Медицїне, и Ком: чл: 20 кнь: — Бл-ГГ. Петаръ Недѣлковиѣъ, emeritus Juris prudentiae Auditor. — Авраамъ Дузи, ц: кр: Постмайстеръ и Ком: чл: — Трифунъ Срет-ковиѣъ, Акцесиста. — Аксентїй Ісаковиѣъ, Даноемникъ. — Георгїй Кажимиръ, второе градь: мїлїтарске Компанїе Капетанъ. — Србска Бїблїоѳека: — ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐντάυθα Ἑλληνικῆς σχολῆς. — ГГ: Трговцы: Наумъ Тео-логити, найстарїи Комунитета членъ: — Павелъ Г: Лазаревиѣъ, Ком: чл: — Іоаннъ Марковиѣъ, Ком: чл: — Мїхаилъ Шевиѣъ — Теодоръ Нягулъ, Ком: чл: — Димитрїй Сисманъ, Ком: чл: — Евтимїй Савиѣъ — Софронїй Николиѣъ — Лазаръ Х: Лазаре-виѣъ — Арсенїй Х: Стояновиѣъ — Павелъ Рожа Мїхайлѣвиѣъ — Николай Недѣлко-виѣъ — Іоаннъ Нешковиѣъ — Рада Георгїе-виѣъ — Павелъ Живковиѣъ, Ком: чл. — Іоаннъ Т: Папаїотъ, Ком: чл: — Тома Ристиѣъ — ГГ: Димитрїй Чобановиѣъ, сапунджїа — Ема-нуелъ Антоновиѣъ, молеръ - Софронїй Груиѣъ Ѣурѣїя — Мїхаилъ Веселиновиѣъ, Лебцелдеръ — Никифоръ Чолаковиѣъ, Сабовъ. — Павелъ

Стаиѣъ, Чизмаръ — Василїй Станоевиѣъ, Берберинъ — Димитрїй Константїновиѣъ, Ѣурѣїя — Благонадежнїи Стояновиѣъ, и Петаръ Чолаковиѣъ, ученицы: —

Благородна Госпоя Ефросїнїа отъ Папхази, Спайница Кикеш: — Благородна Госпоя Екатарина отъ Вуковиѣъ, Спайница Берегсов: — Господична Еолалїа Плавшиѣъ. — Господична Марїа Милинковиѣъ. — Господична Терезїа Стефановиѣъ. — Госпоя Елїсавета Кажимиръ, родъ: Шандровиѣъ.

ТРІЕСТЪ.

Послани отъ Г. Димитрїа Владисавлѣвиѣа, учителя.

Господ: Петаръ Теодоровиѣъ, великїй купацъ. — Г. Хрїстофоръ Цвѣтовиѣъ — Г. Димитрїй Фрушиѣъ — Г. Софїа Теодоровиѣъ — Г. Евтимїй Поповиѣъ — Г. Димитрїй Владисавлѣвиѣъ.

ЧАКОВА.

Пречестнѣйшїй Г: Матей Поповиѣъ, Протопресвутеръ: — Бл: Г: Іоаннъ Кон-

стантїнъ, Кр: Фїшкус: Практ: и пр: — ГГ. Трговцы: Глигорїй Шандровиѣъ — Николай Паниѣъ — Димитрїй Антоновиѣъ 3 кнь: — Георгїй Флориѣъ — Мїхаилъ Трандафїловиѣъ — Господична Терезїа Константїновиѣъ.

ШИКЛУШЪ.

Благоразумный Г. Адамъ Драгосавлѣвиѣъ, Учитель.

ДБСР www.dbsr.ro

ПОГРЕШКЕ.

Стр.	врс:		место:	читай.
46	5	одозго	высокодостонЂйшїй	высокодостойнЂйшїй.
48	9	одоздо	Карлтшской	Карлштатской.
83	—	у ноти	сушь	суть.
88	5	одозго	шолика	толика.
92	6	—	у Уни	и Уни.
93	1	одоздо	Владике	Владике.
94	7	одозго	придржавао	придржавао:
95	10	одоздо	постали	постали.
108	7	одозго	избираши	избирати:
122	9	одоздо	сЪ пелеломЪ	сЪ пепеломЪ
134	—	у ноти	опосности	опасности.
136	11	одозго	оиетЪ	опетЪ.
144	7	—	сгодити	сгодити.
151	5	одоздо	Темитвара	Темишвара.
165	5	одозго	дебелн	дебелый.

МанЂ погрешке, као н: п: *есенЪ, ноЂЪ* место *есень, ноѣь*, и остале овыма подобне нека изволи благоразуманЪ читатель поправити.

www.dhsr.ro

Budae die 28. *Julii* 1826.

admittitur ad typum.

Per Georgium Petrovics m. p.

Librorum Censorem.

www.dbsr.ro

ДБСР
www.dbsr.ro

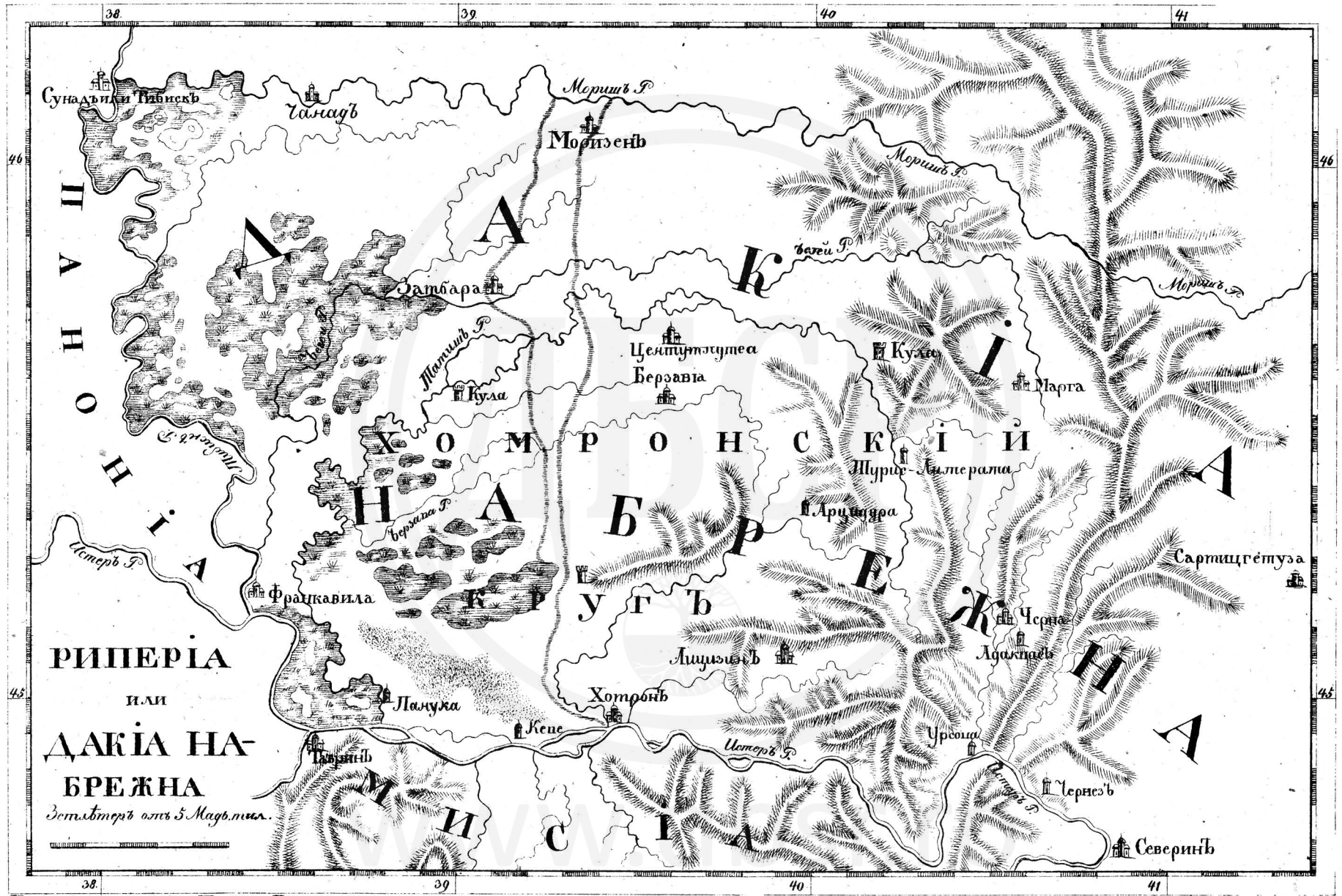

Налаціона у Каменографіа коу Тренченскиу Пеши

Рис. Тиролъ

ДОДАТАК

ДБСР
www.dbsr.ro

Димитрије П. Тирол
1793–1857.

ДИМИТРИЈЕ П. ТИРОЛ

Животни пут. Тиролови су се у Чакову, некада развијеном занатлијском и трговачком центру, бавили трговином; Димитријев отац Панта имао је дућан с натписом „Zur Tyroler", откуд је игром случаја изведено презиме. Панта се оженио Магдалином, ћерком Георгија Капамаџије 1. септембра 1773.[1] Брак им је био благословен с много деце, која су се рађала током читавога четврт века; на дан 30. маја 1793. рођен је Димитрије П.[2] Тирол.[3]

Најпре се учио у месту, затим у Темишвару и Кечкемету; у Мезе-Берењу

---

[1] Тамишка жупанијска служба Националнога архива Румуније (у даљем тексту: ТЖСНАР), Фонд Православна српска парохија Чаково, бр. 2, Матични протокол венчаних 1768–1777, упис од 01.09.1773.

[2] Димитрије П. Тирол је редовно уметао средње слово, а нису га уметали сви историчари књижевности, мада је оно неопходно, јер су исто име и презиме једновремено носили Димитрије Тирол син Пантин, и његов синовац Димитрије Тирол син Георгијев.

[3] ТЖСНАР, Фонд Православна српска парохија Чаково, бр. 7, Матични протокол крштених 1789–1797, упис 385/04.06.1793.

окончао је вишу гимназију а у Пожуну, у Евангеличком лицеју, Философију. На позив оца вратио се кући 1813.[4] и по очевој смрти 1815.[5] прешао с мајком у Темишвар као трговац. Оженио се 14. октобра 1817. Христином Ницифор;[6] у браку су били до дуже од три деценије (до Христинине смрти) али нису имали потомства. Поседовали су куће у квартовима Граду и Мајуревима, а од 1846. у Фабрики.

Невичан трговини, Димитрије се упослио као писар у месној полицији, но убрзо је и ту службу оставио и посветио се српској књижевности; прву своју књигу издао је 1817. Око 1827. залагао се за оснивање у Темишвару Содружества љубитеља књижества србког и покренуо је годишњак „Банатскиј алманах“, а 1830. прешао је у Срби-

---

[4] У Пожунском лицеју Димитрије П. Тирол је слушао Реторику и Филозофију 1811–1813. године (Ристо Ковијанић, *Срби који су учили у Словачкој (XIII–XIX век)*, у: „Зборник Матице српске за књижевност и језик”, књига двадесета, свеска прва, 1972: 65.

[5] Панта Тирол је умро 2. октобра 1815. у Чакову (ТЖСНАР, Фонд Православна српска парохија Чаково, бр. 11, Матични протокол умрлих 1804–1820, упис 865/1815).

[6] ТЖСНАР, Фонд Православна српска парохија Темишвар (Град), бр. 7, Матични протокол венчаних 1812–1852, упис 27/1817.

ју и постао васпитач Господар Јевремове деце. С Јевремовим сином Милошем боравио је 1839–1841. у Одеси и ступио у везу са тамошњим Обштеством историје и древности. По повратку у Београд, који је у међувремену проглашен престоницом државе, именован је 1842. за водитеља Правитељствене типографије. Исте године, због Вучићеве буне избегао је у Земун и затим се вратио у Темишвар. Учествовао је на Мајској скупштини у Карловцима 1848.[7] и морао поново да пође у збег када је Кошутова војска, опседајући град Темишвар, заузела кварт Фабрику; том приликом му је кућа опустошена, библиотека разграбљена, више рукописа уништено.

По смиривању ратних дејстава вратио се у Темишвар сам (супруга му беше умрла у Земуну 1849), постао је професор српског језика у Пијаристичкој гимназији и изабран је за директора месних српских школа. Године 1851. заложио се за оснивање Дружства Читалишта фабричког, а почев од 1854. и за издавање годишњака насловљеног „Тамишварскиј календар”, и то „на корист Дружства Читалишта фабричког”.

---

[7] Душан Ј. Поповић, *Срби у Војводини*, Књига трећа, Нови Сад 1990: 235–241.

VI

Материјално није био нарочито обезбеђен, а још се морао старати и о синовцима. Здравље му је почело озбиљно попуштати још 1855. Почев од децембра 1856. Српско обштество при Саборној цркви у Темишвару (Граду) давало му је месечну помоћ од 10 форинти сребра „због дуговремено трајуће болести његове”.[8] Умро је 18. марта 1857. године.[9]

Везе с Вуком Караџићем. С романтичарским заносом несташног младића Димитрије П. Тирол је приступио Вуку и његовом покрету. У својим кућама у Темишвару држао је Вукову породицу за време његовога боравка у Бечу 1822–1824. године. Вука је писмима обавештавао о догађајима у Банату, бележио је за њега народне песме и локализме, сакупљао му пренумерацију и продавао његове књиге. По Вуковом наговору потајно је узимао црквене књиге и слао их у Беч, због чега је имао и непријатности. Вук се према њему понашао над-

---

[8] Архив Православне српске црквене општине Темишвар (Град), Записници 1856–1858, Заседање 20.12.1856, решење 82.

[9] ТЖСНАР, Фонд Православна српска парохија Темишвар (Фабрика), бр. 3, Матични протокол умрлих 1853–1895, упис бр. 335/18.03.1857.

мено. До краја су се њихови односи свели на узајамне интересе: Вук је имао поузданог сарадника у Банату, где није био на добром гласу, а Димитрије је повремено молио за ситне услуге у Бечу. У зрелим годинама Димитрије П. Тирол је одступио од Вуковог друштва и прионуо изради сопственога става у вези са српским књижевним језиком и правописом.

Чланство у ученим друштвима. По угледу на Матицу српску, основану у Пешти 1826, Димитрије П. Тирол је порадио у Темишвару 1828. на оснивању Содружества љубитеља књижества србског. Друштво се угасило још израђујући свој правни статус, а главни разлог био је одлазак Димитрија П. Тирола у Србију за васпитача „сијателне фамилије" 1830. године.

Приликом боравка у Одеси са сином Јеврема Обреновића изабран је 1839. за члана тамошњега Обшчества историје и дрености.

У Београду је још 1835. израдио и објавио нацрт *Устава Ученога Србскога Друштва*. Такво друштво је и основано 1841. под називом Друштво србске словесности, а 27. маја 1842, кнежевским указом именовано је првих осам чланова; међу

њима се нашао и Димитрије П. Тирол, једини који је претходно већ био члан некога ученог друштва.

Најзад, у зрелим годинама засновао је 1851. у Темишвару Дружство Читалишта фабричког.

Дакле, Димитрије П. Тирол је био опчаран ученим друштвима, залагао се за њихово осмишљавање и оснивање; доживео је задовољство да види таква друштва основана у српском народу и почаст да у њих буде биран, чиме се с правом поносио потписујући се као „више учени дружства член“.

Привржeност књизи. Напустивши трговину, Димитрије П. Тирол се потпуно посветио писању, превођењу и издавању књига. Посебно треба истаћи да је имао много обзира према јавним друштвеним књижницама и библиотекама и редовно предвиђао њихово оснивање при ученим друштвима. Још 1826. поменуо је у Темишвару Србску библиотеку, која је свакако требало да буде при Содружеству љубитеља књижества србског. Године 1832. у Београду био је један од најзначајнијих дародаваца тада основаном Књигохранилишту при књижари Глигорија Возаровића. У Друштву српске сло-

весности постао је иницијатор оснивања друштвене библиотеке и већ 14. јуна 1842. поклонио 16 својих књига; тим његовим даром заснована је садања Библиотека Српске академије наука и уметности. Иако није непосредно учествовао у раду Матице српске, поклонио је Матичиној библиотеци више својих књига. Свој „Банатскиј алманах за годину 1827” послао је, између осталог, Петербургској академији, Војном обшчеству и Бемској академији.

У оквиру Дружства Читалишта фабричког прионуо је прикупљању књига; за две године књижни фонд досегао је 350 томова и затим даље растао, тако да се поједине књиге још и сада чувају при Фабричкој парохији.

Издавање алманаха. По схватању Димитрија П. Тирола свако учено друштво ваља да има своје гласило; због тога је настојавао да се таква гласила и издају.

Почетак је био „Банатскиј алманах”, издаван у Темишвару 1827–1829. године, чије је ово фототипско издање првога годишта пожељно тим више што је у питању прва српска књига издата у Темишвару и што је постала реткост доступна само у појединим великим библиотекама.

X

Живећи у Београду, 1837. и 1838. године уређивао је алманах „Уранију” при Књажеско-Србској књигопечатњи. Настављајући традицију „Забавника” Димитрија Давидовића, алманах „Уранија” је означио корак даље у преображавању српских годишњака из годишњих збирки преведених дела у годишње књижевно периодично гласило, окренуто највише неговању и објављивању оригиналних радова Срба књижевних стваралаца. „Уранија” је такође доживела фототипско издање у Новом Саду при Матици српској 1960. године.

Под крај живота засновавши Друштво читалишта фабричког, Димитрије П. Тирол је поново био побуђен да у вези са друштвом издаје годишњак. Насловљена „Тамишварскиј календар”, та публикација је излазила почев од 1854. године. По свом садржају „Тамишварскиј календар” наставио је традицију алманаха које је Димитрије П. Тирол претходно уређивао. Али иако му је и даље као уреднику припадао лављи део посла, садржај је разноврснији, а укључени су и тадањи српски књижевници, између осталих Анка Обреновић, Бранко Радичевић, па и Вила Фрушкогорска Милица Стојадиновић Српкиња са једним ироничносаркастичним написом на рачун војвођанске

српске интелигенције. Као посебна занимљивост, „Тамишварскиј календар” издржао је једно годиште и после смрти Димитрија П. Тирола; издат је и 1858, додуше с прилагођеним табацима из 1857. године. Пошто су и ови календари права реткост, неко будуће фототипско издање биће веома добродошло.

Књижевна делатност. Као и већина српских књижевника у првој половини XIX века, Димитрије П. Тирол је писац у најширем смислу речи, списатељ који бавио се белетристиком у оригиналу и у преводима (владао је српским, румунским и немачким језиком, служио се грчким и латинским), али такође објављивањем историјске грађе, те историјом Словена и црквеном историјом, географијом, науком о језику и практичним питањима српскога књижевног језика и правописа, историјом књижевности и паметодостојностима (кратким популарним написима који би се савременим речником могли назвати занимљивостима), састављањем уџбеника, уређивањем периодичних публикација и сарадњом у периодици, у којој се није клонио ни полемике.

Разнородност његовога дела најбоље ће се очитовати навођењем библиографије.

1. Монографске публикације[10]

1.1. Ода на тезоименије благопочтено-роднаго господара Димитрија Антоновича в знак јему искрене љубови приношена и посвјашчена Д*** Т***. – У Темишвару. В Будимје. Писмени крал[евскаго] всеуч[илишта] Пештанског. 1817. Стр. 4. 8⁰.

**Библиографска јединица унета и ауторство приписано према Стојану Новаковићу*.

1.2. Привјетствователнаја книжица за премилу и прељубезну сербску јуност. Димитријем П. Тиролом произведена. – У Будиму. Писмени Краљ[евскаго] Всеучил[ишча] Пешчанскаго. 1818. Стр. [4] + 160 с вињетама. М. 8⁰.

1.3. Банатскиј алманах за годину 1827. Димитријем П. Тиролом састављен. Прва година. – У Темишвару. <Писмени Краљевског Универзитета Пештанског>. [1826]. Стр. [4] + 178 с вињетама + 25 + 2 планше. М. 8⁰.

**Прва српска књига издата у Темишвару*.

---

[10] Библиографија прилагођена по методологији Народне библиотеке Србије у: *Српска библиографија. Књиге 1868–1944*, с тим што се најчешће своди на главни опис. Као и у целом напису, српски текст је пренет савременим писмом а готица латиницом.

1.4. Славенска граматика први ред на Српском језику изјасњена Димитријем П. Тиролом. Трошком Г[осподина] Аћима Балана, краљ[евскога] университетског књигопродавца и Темишварскога књиговесца. Прва свеска. – У Бечу, у ттампарији [!] Јерменскога манастира. 1827. Стр. 54 + [2]. М. 8^0.

**Прва српска књига штампана Вуковом азбуком и правописом.*

1.5. Банатскиј алманах за годину 1828. Димитријем П. Тиролом састављен. Друга година. – У Темишвару. <Печатан у Будиму словима Кр[аљевскога] университета пештанског. 1827>. Стр. [2] + 234 с виньетама + [28] + 1 мапа. 8^0.

1.6. Димитриј П. Тирол. Отговор Господину Милану Љубиправдићу. – [Будим. Словима Краљевскога университета пештанског]. <1827>. Стр. [1]. 8^0.

**Разјашњење да је Димитрије П. Тирол, преводилац на немачки Вукове књиге* Kleine Serbische Grammatik *објављене у Лајпцигу и Берлину 1824, за коју је Јакоб Грим написао предговор* .

1.7. Банатскиј алманах за годину 1829. Димитријем П. Тиролом састављен. – <Печатан> у Будиму. Словима Кр[аљевскога]

университета пештанског. [1828]. Стр. [1] + 234 + [28] + 1 мапа. М. 8^0.

1.8. Немачка граматика за употребленије србске младежи. Димитријем П. Тиролом изјасњена. Serbisch und Deutsche Grammatik. – У Будиму. Словима Краљев[ског] Пештанског Универзитета. 1830. Стр. XIV + 366. 8^0.

1.9. Политическо земљеописаније за употребленије србске младежи. Од Димитрија П. Тирола. – У Београду. У Књажеско-Србској Књигопечатњи. 1832. Стр. [3] + 175 + [16] с виньетама. 8^0.

1.10. Начертаније Устава Ученога Србскога Друштва. Од Димитрија П. Тирола. – У Београду. При Књажеско-Србској Типографији. 1835. Стр. [3] + VI + 20 + [2] с виньетама. М. 8^0.

1.11. Сила пријатељства или Дон Жуан и Дона Теодора. Шпанска повјест из Ле-Сажеви књига. Превео Димитриј П. Тирол. – У Београду. Словима Књажеско-Србске Типографије. 1835. Стр. [3] + 132 + [3]. М. 8^0.

1.12. Уранија за годину 1837. – У Бјеограду. У Књажеско-Србској Књигопечатњи. [1836]. Стр. [2] + II + IV + [16] + XIV + [2] + 285 + [11] са украсним заглављима + 1 лист. 16^0.

1.13. Уранија за годину 1838. – У Београду. Издао Димитриј П. Тирол, воспитатељ сијателне фамилије. Словима Књажеско-Србске Књигопечатње. [1837]. Стр. IV + [16] + XIV + 297 + [17] са украсним заглављима. М. 8^0.

1.14. <Димитриј П. Тирол>. Мњеније о употребљенију страдателне частице *се*. – У Београду. При Књажеско-Србској Књигопечатњи. 1837. Стр. [3] + 8 с вињетама. М. 8^0.

1.15. [Димитрије П. Тирол]. Ситнице из правописанија од Петра Поповића. – Одеса. Словима Градске типографије. 1840. Стр. 17. 8^0.

**Стара је тврдња изречена у некрологу („Гласник Дружства србске словесности", бр. IX/1857) да се под именом Петра Поповића скрива Димитрија П. Тирола*.

1.16. Возсајединеније унијата с Православном црквом у Руској Империји. Преведено с Руског. – Москва. У типографији С. Селивановскога. 1841. Стр. [2] + 90. М. 8^0.

**Превео Димитрије П. Тирол*.

1.17. Доказивање да су славјански народи примили христијанство јошт пре Кирила и Методија. С руског по Венелину од Димитрија П. Тирола Дјејствителнога Члена Одескога Обштества Историје и Древно-

стиј. – У Београду. Словима Правитељствене Типографије. 1841. Стр. [1] + 24 с виньетама. 8^0.

**Превод из Другог тома Венелиновог дела.*

1.18. Одривак из Венелинове Историје о Словенима. Преведено Димитријем П. Тиролом Дјејствителним Членом Одескога Обштества Историје и Древностиј. – Београд. Словима Типографије Књажества Сербије. 1841. Стр. [4] + 96 с виньетама. 8^0.

**Превод из Другог тома Венелиновог дела.*

1.19. Подвиги Димитрија Максимовића Кнежевића попечитеља Одескога Ученога округа и президента Одескога Обштества Историје и Древностиј. Од Димитрија П. Тирола дјејствителнога члена Одескога Обштества Историје и Древности. – Београд. Словима Типографије Књажества Сербије. 1841. Стр. 13 + [1]. 8^0.

1.20. Преглед војеног живота и подвига графа Михаила Андрејевића Милорадова. С рускога по Теодор[у] Глинки од Димитрија П. Тирола дјејствителнога члена Одескога Обштества Историје и Древности. – У Београду. Словима Типографије Књажества Сербије. 1841. Стр. 23 с виньетама. 8^0.

1.21. Њескољко слов о том Пишут ли Серби буквами својего изобретенија. – У Одеси. 1841.

**Библиографска јединица унета према некрологу из „Гласника Дружства србске словесности", бр. IX/1857.*

1.22. Kleine Grammatik der serbischen Sprache für Deutsche. – У Новом Саду. 1841.

**Библиографска јединица унета према некрологу из „Гласника Дружства србске словесности", бр. IX/1857.*

1.23. <Тирол>. Писмо Надеждиново с малим коментаром. – <Београд. 1842>. Стр. 8. 4^0.

1.24. Казивање стари Требјешана и Архива сердара Малише и капетана Бошка Буђића-Никшића. – У Београду. Словима Правитељствене типографије. 1842. Стр. [2] + 318 + [2] с виньетама. 8^0.

**Приредио Димитрије П. Тирол.*

1.25. Обштеупотребитељниј правопис србског језика за употребленије учеће се србске младежи. Написао Димитриј П. Тирол, Професор Србског језика и литературе, мјестниј Директор и член више учени Дружства. – У Темишвару. Словима Бајхелове типографије. 1852. Стр. 20. М. 8^0.

1.26. [Димитриј П. Тирол]. Statuten für den Leseverein in der Temesvarer Vorstadt Fabrik – Устави Дружства читалишта у Темишварском предградију Фабрики. Temesvar. Buchdruckerei von Beichels Erben. 1852. Стр. 15. 8^0.

**Упоредни немачки текст на парним стр. Статут одобрило Градско начелништво 6. новембра 1851.*

1.27. Тамишварскиј календар за годину 1854. – [Тамишвар]. Брзотиском Бајхелових насљедника. [1853]. Стр. XXIV + 80 с виньетама. 8^0.

**Уредник: Димитрије П. Тирол.*

1.28. [Димитриј П. Тирол]. Списак Чланова Дружства Читалишта фабричког у Темишвару. – [Темишвар]. Брзотиском Бајхелових насљедника. [1854]. Стр. [8]. 8^0.

**Ауторство приписано.*

1.29. Тамишварскиј календар за просту годину 1855. – [Тамишвар]. Брзотиском Бајхелових насљедника. [1854]. Стр. XVIII + 78 с виньетама. 8^0.

**Уредник: Димитрије П. Тирол.*

1.30. <Димитриј П. Тирол>. Високоблагородној Госпођи Екатерини Вуковићки од

Берексова за знак искрене благодарности и признатељности посвећује Учредник. – <У Тамишвару. 1854>. Стр. [3]. 8^0.

**Уз захвалност за дар Дружству Читалишта фабричког шаљу примерак* Тамишварског календара за просту годину 1855.

1.31. Тамишварскиј календар за преступну годину 1856. III Година. – [Тамишвар]. Брзотиском Бајхелових насљедника. [1855]. Стр. 88 с вињетама. 8^0.

**Уредник овога годишта био је Стеван Георгијевић. Димитрије П. Тирол је већ побољевао; претпоставка је ипак да је имао удела у састављању тома.*

1.32. [*Димитрије П. Тирол*]. Огледи српског књижества за гимназијалну младеж. – [Тамишвар]. Брзотиском Бајхелових насљедника. 1855. Стр. 24. М. 8^0.

**Виђени примерци непотпуни; недостају стр. после 24.*

1.33. Тамишварскиј календар за просту годину 1857. IV Година. Трошком Г[осподе] Г[осподе] Димитрија Ристића и Георгија Љоте. – У Тамишвару. Брзотиском М. Хазаја и сина Вилхелма. [1856]. Стр. XXIV + 58 с вињетама. 8^0.

**Уредник Димитрије П. Тирол.*

1.34. Тамишварскиј календар за просту годину 1858. V Година. – У Тамишвару. Брзотиском М. Хазаја и сина Вилхелма. [1857]. Стр. XXXVI + 58 с виньетама. 8^0.

**За стр. 1–58. преузети табаци Тамишварскога календара за годину 1857*; *према томе и овде има доприноса Димитрија П. Тирола*.

1.35. Тамишварскиј календар за просту годину 1858. V Година. – У Тамишвару. Брзотиском М. Хазаја и сина Вилхелма. [1857]. Стр. XXXX. 8^0.

* *Посебни тираж без табака преузетих из претходнога годишта*.

1.36. Казивање стари Требјешана и Архива сердара Малише и капетана Бошка Буђића-Никшића. Фототипско издање. Припремио Бранко Павићевић. – Никшић-Београд. Заједница културних установа – „Научно дело”. 1973. Стр. LXVIII + [3] + 318 + [2]. 8^0.

2. Прилози у периодици

Према непотпуним сазнањима, сем својих публикација Димитрије П. Тирол је сарађивао написима у периодицима: „Одескиј вјестник” „Новиј сербскиј љетопис” и „Световид”.

3. Рукописи (библиографске јединице унете према сумарним подацима наведеним у тексту некролога из „Гласника Дружства српске словесности”, бр. IX/1857).

3.1. Сачувани рукописи

3.1.1. Споменик чрезвичајни мужева народа нашег

3.1.2. Политичка историја Баната

3.1.3. Немачка граматика за употребленије Сербске младежи прерађена и умножена

3.1.4. Historische Übersicht Serbiens neuerer Zeit

3.1.5. Исторички преглед Србије нашега времена.

3.1.6. Житије Звекана Јове, забатаљеног Полковника

3.1.7. Основне черте повјестнице Србске

3.2. Изгубљени и уништени рукописи

3.2.1. Историја Крме Татарске по Мурзакевићу

3.2.2. Система нарави. С немачког

3.2.3. Друга Свеска славенске Граматике

3.2.4. Благовонај Садиј. Образованија ради Србске младежи.

4. Пробрана литература о Димитрију П. Тиролу

У објављеним документима: Славица Илић, Миле Станић, *Водич кроз Архив Друштва српске словесности (1842, 1845–1864. године)*, Београд 1999: 8–9, 25, 64–65, 67, 79, 84, 137–138, 145–148, 159–160, 192, 223, 229.

У лексиконима: *Энциклопедический словарь*, Санкт Петербург 1890–1904; *Enciklopedija Jugoslavije. 1–8,* Zagreb 1955–1971; *Jugoslovenski književni leksikon*, Novi Sad 1984; Љубомир Никић, Гордана Жујовић, Гордана Радојчић-Костић, *Грађа за биографски речник чланова Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије*, Београд 2008; *Enciclopedia Banatului. I. Literatura,* Timişoara 2015; Стеван Бугарски, Живко Милин, *Лексикон Срба књижевника са данашње територије Румуније 1705–2015*, Темишвар 2016.

У књигама: Милан Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба*, Београд 1888: 713–714; *Споменица посвећена 130-годишњици живота и рада Библиотеке Српске академије наука*

и уметности, Београд 1974: 135–136; Љубивоје Церовић, *Ходољубља Димитрија Тирола*, Нови Сад 1995; Миодраг Матицки, *Летопис српског народа. Три века алманаха и календара*, Београд 1997: 289–295, 423–434; Стеван Бугарски, Љубомир Степанов, *Димитрије П. Тирол. Живот и дело*, Темишвар 2007; Стеван Бугарски, *Српска периодика на тлу данашње Румуније. Преглед и библиографија*, Нови Сад 2014: 24–37, 431–433.

У периодицима: Ј. Хаџић, *Словенска граматика Д. Тирола*, „Летопис Матице српске“ 1830, књ. 21: 128–129; Н. Мурзакевич, *Д. Тирол. Српски споменици*, „Летопис Матице српске“ 1841, књ. 54: 112–114; С. Јосифовић, *О Банатском алманаху Д. Тирола*, „Зборник Матице српске за друштвене науке“ 1952, бр. 4: 56–63.

У зеници потомства после више од века и по. Димитрије П. Тирол се поиграо судбином. Да је остао у Чакову, могао је бити, као отац му, угледан трговац, црквени добротвор, можда и одборник или бар скупштинар, могао је живети пристојно без већих брига и невоља. Сангвиник по темпераменту, млад и амбициозан, он је дао

птицу из руке за врапца са гране: распродавши очевину, дошао је у Темишвар. У граду су тада живели племићи са грбовницама и сигурним приходима са поседа, високи интелектуалци школовани у Пешти и Бечу, трговци на велико и на мало са знатним капиталом; војника у касарнама било је двапут више него грађана. Сам Димитрије беше млад, недошколован, неискусан; трговина му, изгледа, није лежала (или није ишла, што није једно те исто, а води истом исходу), ситна државна служба га није привлачила; имао је у власништву кућу у самом срцу Града, с господским салоном у којем је супруга свирала на клавиру, покушавао је да се држи отмено, а ипак није могао продрти у сам врх друштва, где су били темишварски епископи, манастирски архимандрити, окружни протопрезвитери, лекари, генерали, градски капетани, потомци чувених Ђуричка, Маленица, Муцула, Дука, Текелија, Остојића, Дамаскина, Којића, Николића, Калиновића и других. По својим неким склоностима окренуо се тадањем књижевству, српским књижевним и културним токовима.

Некако симболично по тој његовој одлуци српска књижевност није остала без Чаковаца; Доситеј беше умро 1811, а

Димитрије П. Тирол је 1813. још у Чакову објавио намеру да изда *Повест краковске принцезе Ванде*, и непосредно по доласку у Темишвар, 1817. објавио *Оду*. То његово ступање у књижевне кругове није било спектакуларно, што би се рекло: на велика врата; ушао је скромно и остао скроман, углавном у сенки других, које се, додуше, није ни клонио. Његово одржавање у тим круговима темељило се на вредноћи, на мукотрпном, корисном раду, на самоодрицању, на пожртвовању, на стрпљењу, на спремности да ћути и када има шта да каже, на виспреност да не пренагли, да се не замери, да се држи златне средине у усијаној атмосфери спора око књижевнога језика и правописа. У том спору био је близак обема странама, увек је остављао довољно простора за сарадњу са сваком, а сам је оформио неки свој пут, без искључивости, без надмености, темељећи се, по својој сопственој процени, на најзначајнијим остварењима српских умова тога доба.

И што је у Темишвару примио Вука и Ану с двоје деце и држао их затим у својој кући читаве две године, било је с његове стране настојање да се приближи гласовитим културним посленицима у Српству и да буде од њих запажен.

XXVI

Материјалне користи од тих веза није имао, више је свога жртвовао него ли што се општим окористио. Значајније добити од пренумерације на српске књиге и од продаје књига и алманаха ни тада није било, особито што је Димитрије П. Тирол, да би угодио књижевницима које је поштовао, понекада слао читаве спискове назови-пренумераната, а после морао да из свога џепа сноси трошкове. Због тога му се, ваљда, може прогледати кроз прсте афера с продајом, такорећи испод жита, двеју или трију књижевних старина (две румунске, једна бугарска) Јернеју Копитару, особито када се има у виду да су у исто време ини скупљали на велико књиге и рукописе по српским црквама и манастирима и читаве сандуке слали на продају то Немцима, то Русима.

Породици је био одан: из Темишвара је отишао у Београд тек по мајчиној смрти,[11] некретнине је куповао на име супруге, по њеној смрти одрекао се права на наследство да би се испоштовала њена последња воља изражена у Тестаменту,

[11] Магдалина је умрла 16. маја 1830 (ТЖСНАР, Фонд Православна српска парохија Темишвар (Град), бр. 9, Матични протокол умрлих 1825–1841, упис 356/16.05.1830).

својски се заузео да изведе на пут синовца Димитрија Г. Тирола, оно мало што је у старости још имао завештао је њему и синовицама итд.

Као књижевник био је, у крајњем, начелно близак Доситеју: где год је мислио да би штогод било на ползу српском народу, настојао је да преузме, по потреби преведе и објави; разликовао се од Доситеја по раштрканости интересовања, по занесењаштву, по ужурбаном и понекада исхитреном, непробирљивом прихватању источника до каквих је долазио. Отуда су и његови историјски написи поуздани и непоуздани колико и извори по којима су израђени; због тога је на једном месту писао да су Ћирило и Методије за Србе превели *Свето писмо* и установили писменост, а на другом – да су Словени примили Хришћанство много пре доласка Солунске браће; због тога је, исправљајући Гризелинија у погледу редоследа православних владика на Темишварском престолу, уместо његове тврдње да је „за Исаијом Ђаковићем дошао у истом достојанству Викентије Јовановић", навео следеће: „био је владика Викентиј Јовановић, коме је у равном достојинству Исаиј Ђаковић посљедовао"! А у ствари, од смрти Исаије до устоличења Викентија прошло је

пола века, и за то време у Темишвару су столовала још четири епископа, од којих Димитрије П. Тирол и сам, на другом месту, помиње Георгија (Поповића).

У погледу језика и правописа особито је похвално његово настојање да дефинише *обштеупотребитељност* – оно што се „у народу и књижеству прими, и сви по правилама тога [...] пишу”.

У сваком погледу Димитрије П. Тирол је учинио много, и у многим правцима је међу првима расветљавао видике и перспективе. Отварао се постепено од роднога Баната ка Српству уопште и ка васцелом Словенству, појмивши најзад да је посла и ширине несагледиво много, а да се негде, ипак, мора стати. Професорски посао у Темишвару био му је предах пред смирај.

Личност Димитрија П. Тирола целовито ће се сагледати тек када се потпуно истражи његово деловање у свим периодима и свим срединама у којима се икада нашао.

Ово је само летимични, касни поглед с банатске стране.

Стеван Бугарски

БАНАТСКІЙ АЛМАНАХЪ

Приступ. У целокупној плодној књижевној делатности вреднога посленика Димитрија П. Тирола значајно место заузима уређивање и издавање годишњака-алманаха. То је, изгледа, радио с посебним задовољством, као узгред, напоредо с писањем и издавањем иних књига, током целога живота.

Посао није био лак, јер је требало обезбедити нарочиту грађу, доступну и занимљиву широким читалачким слојевима (у ствари, читалишту које је тек требало оформити), затим наћи средства (а то је обично ишло преко пренумерације, која је на неком месту названа просјачењем), трудити се око разашиљања и распродаје тиража и на крају трпети примедбе, укоре и пребацивања. Значи, издавање алманаха у оно време није био искључиво књижевни, него и предузимачки посао. А о значају тога двоструког подухвата за српску културу речено је ово:

Међу старијим српским периодичним издањима заузимају годишњаци или алманаси,

календари са забавним и поучним штивом, нарочит положај. Пресађени у нашу културу из страних литература, нарочито немачке и мађарске, […] ти су алманаси за нас важни не само као огледало свог доба и његових прилика, већ и зато што су они, чинећи један прелазни ступањ ка литерарним творевинама у правом смислу те речи, задовољавали у извесном смислу потребе своје публике и могли стога рачунати на приличну прођу.[12]

Алманаси као појам разликовали су се од књижевних часописа. Они су били годишњаци, календари са мање-више устаљеном структуром: календарски део, астрономски изгледи за дотичну годину, статистички подаци, занимљивости, практични савети, поучна морална штива, тек затимм белетристички и разонодни прилози.

Kod Srba se među prve almanahe ubraja Zabavnik *Dimitrija Davidovića, koji je izlazio u Beču 1815–1816. i 1819–1821, a potom u Kragujevcu 1833–1836. Ubrzo posle* Zabavnika *pojavila se u Beču Vukova* Danica*, koja je izlazila 1826–1829. i 1834.*

---

[12] Стеван Јосифовић, *О Банатском алманаху Димитрија Тирола*, „Зборник Матице српске. Серија друштвених наука", год. III, бр. 4/1952: 56.

Iz ovog vremena poznati su još sledeći almanasi: Banatski almanah, *Temišvar, 1827–1829;* Srbska pčela, *Budim, 1830–1834;* Uranija, *Beograd, 1837–1838;* Golubica, *Beograd, 1839–1844*.[13]

Од шест набројаних алманаха из прве половине XIX века, два је уређивао, односно издавао Димитрије П. Тирол, велики радник на пољу припреме и писаца и читалаца за прелаз ка литератури у садашњем смислу те речи. Отпочео је с „Банатским алманахом”.

Предрадње и најаве. У једном писму крајем 1825. године Димитрије П. Тирол је писао Вуку Караџићу:

Молим одпишите ми шта се код Јерменски калуђера за један табак плаћа, што се штампа.[14]

Није нам познато шта му је и да ли му је Вук одговорио, тек почетком наредне године поново му је писао:

---

[13] *Jugoslovenski književni leksikon*, Novi Sad 1984: 18.

[14] *Сабрана дела Вука Караџића. Књига двадесет прва. Преписка II 1822–1825*, Београд 1988, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 16.10.1825, бр. 385: 676–677.

XXXII

Молим Вас љубезно да ми с првом приликом пишете пошто се код Јерменски калуђера 1.000 књ[ига] у онаковом формату као што су Ваши Забавници, *заједно с артијом и са свим, штампа. Мени је ово нужно знати. [...] На пролеће намеравам и ја штогођ објавити.*[15]

То су, изгледа, први наговештаји „Банатскога алманаха".

Зацело, о пролећу 1826. Димитрије П. Тирол је одржао реч и приступио остваривању своје намере. Вуку Караџићу је писао:

Шаљем Вам Објавленије *о моме* Алманаху, *молећи Вас да га родољубцима сообштите и с пренумерацијом и понудите.* Алманах *ће овај, осим назначени предмета, и више важни ствари садржавати.*[16]

А у *Објављенију* је стојало:

Препочитајемом сербском роду објављујем с овим да ће се у Будиму Банатскиј алманах *за годину 1827. печатати и до среде месеца августа ове године јошт свуда,*

---

[15] *Сабрана дела Вука Караџића. Књига двадесет друга. Преписка III 1826–1828*, Београд 1989, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 16.01.1826, бр. 14: 51–55.

[16] *Исто,* Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 14.04.1826, бр. 66: 150–151.

откуд пренумеранта буде, разаслан бити. [...] Цена је једној књизи 1 форинт сребра опредељена и може се код сваког љубитеља књижества нашег до конца маја ове године пренумерирати; а по истеченију тога времена биће млого скупља, јер ће бити велика и на лепом папиру печатана. Скупитеље пак учтиво молим да би ми имена г. г. Пренумеранта, заједно с новци, до реченог термина послати благоизволели.[17]

Објављеније је датирано у Темишвару 6. марта 1826.

Можда не тачно средином августа, али под крај године „Банатскиј алманах" Димитрија П. Тирола, један од првих у српској књижевности, изашао је из штампе.

„Мој је Алманах готов", писао је срећни издавач Вуку Караџићу.[18]

Уредник, седиште и штампарија. За сво време излажења „Банатскиј алманах" је штампан у Будиму у Штампарији Пештан-

---

[17] Димитриј П. Тирол, *Објављеније*, Темишвар, 06.03.1826 у: *Објављенија Библиотеке Матице српске 1791–1866*, Нови Сад 2008, бр. 56.

[18] *Сабрана дела Вука Караџића. Књига двадесет друга. Преписка III 1826–1828*, Београд 1989, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Пешти 09.11.1826, бр. 158: 314–315.

ског краљевског универзитета, али на насловној страници првих двају годишта крупно је, некако поносито, означено: „Димитријем П. Тиролом састављен. У Темишвару”. Дакле, уредник публикације био је Димитрије П. Тирол, а седиште у Темишвару, и то највероватније испрва у кући уредникове мајке у кварту Граду, која је у катастарским књигама убележена под бројем 97/97/98 (садања адреса је Улица Василе Александри бр. 8), а када је та кућа 1826. године продата – свакако у једној од кућа у приградском насељу Мајуревима (од 1896. градски кварт Елисабетин), где се куће катастарски број 107/133/121. и 134/166/152. воде као власништво Димитријеве супруге Христине до године 1827, када су такође продате.[19] Треће годиште уређено је, изгледа, изван Темишвара, па на насловној страници остаје само назнака: „Димитријем П. Тиролом састављен”.

Сарадници. Као и други издавачи алманаха у то време, Димитрије П. Тирол је био у

[19] Тамишка жупанијска служба Националнога архива Румуније, Темишвар, Фонд Катастарске књиге, Темишвар (Град), бр. 1/1859. и 2/1859, односно Темишвар (Елисабетин), бр. 1/1859.

(не)прилици да скоро сам напише целу грађу за свој алманах. Отуда, уз преводе, преовлађују прилози из домена којима се он највише занимао: историјски, географски и статистички.

У годишту за 1827. објављен је напис о лековитим водама у Бузјашу, један од најранијих чланака из области хигијене на српском језику; уз чланак се помиње име градског физикуса др Георгија Чокрљана, касније бањског лекара у Бузјашу крај Темишвара, и он сигурно има удела у том напису, само што га има и уредник, јер не слови да је напис др Георгија Чокрљана, него „по г. др Чокрљану". У истом годишту код логогрифа јавља се ауторски иницијал: Б.

То је све.

Програмски напис. Програмске намере у погледу „Банатског алманаха" изложио је Димитрије П. Тирол у самом *Објављенију*:

Алманах ће овај садржавати: Календар и наш и римски, мене погоде, назначеније вашара, родословије не само царева и краљева, него и свију јединодржавни государа европејски, статистичке предмете, Историческо описаније Баната, неколико нравоучителни приповедка, досетке и више

мали приповедчица стајаће у њему са два образа и једном мапом.[20]

По томе се види да је циљао бити нешто више од забавника, али да је шаренилом настојао остати близак широком броју читалаца као приручна информативна и поучна лектира.

Овакво програмско опредељење постало је трајно. И наредно годиште слично је најављено:

Банатскиј алманах за годину 1828. биће до среде месеца Августа или о Пештанском вашару Св. Јоана јамачно печатан. Садржаније његово познато је от прошастог: Календар и наш и Римскиј, мене погоде, назначеније вашара, Родословије Европејски Владетеља, Знатнога чина људи слободне и краљевске вароши Темишвара, Статистически предмети, продуженије Историческог описанија Баната, отмене и географическе достопаметности, неколико нравоучителни приповедака, досетке и више мали приповедчица стајаће у њему са два образа и једном мапом.[21]

---

[20] Димитриј П. Тирол, *Објављеније*, Темишвар, 06.03.1826, у: *Објављенија Библиотеке Матице српске 1791–1866*, Нови Сад 2008, бр. 56.

[21] Димитриј П. Тирол, *Објављеније*, Темишвар, 16.03.1827, у: *Објављенија Библиотеке Матице српске 1791–1866*, Нови Сад, 2008 бр. 62.

Темишварски уредник је пошао за замамним вилинским зовом штампане речи, а за то је могао имати и допунску мотивацију: пошто је редовно, осмишљавајући научна и књижевна друштва, свагда предвиђао и издавање часописа, можда је овај алманах намерио да буде гласило Содружества љубитеља књижества српског у Темишвару, које се управо тада, уз његово велико залагање, почело оснивати.

За сваку је пак похвалу његова систематичност и благовременост: као и код првога годишта, публикацију за 1828. годину припремао је већ марта 1827, а процењивао њено штампање августа исте године.

Садржај и позни одјек. Мада је библиографски целовито описан код Стојана Новаковића,[22] „Банатскиј алманах" је дуго био пренебрегаван, занемариван; није поменут у неким капиталним делима која су пописала српску културу: ни у *Историји нове српске књижевности* Јована Скерлића, ни у *Енциклопедији Срба, Хрвата и Словенаца* Станоја Станојевића. Побудио је

[22] Стојан Новаковић, *Српска библиографија за новију књижевност 1741–1867*, Београд 1869: 144, 149, 155.

значајније интересовање књижевних критичара и историчара тек у другој половини XX века.

Најопширније и најпотпуније га је представио др Стеван Јосифовић. Он је зналачки установио да су узор „Банатском алманаху“ били немачки алманаси: „Frauentaschenbuch” (излазио 1815–1831), „Urania” (излазио 1810–1838), „Vergissmeinnicht” (од 1819) и календар „Vaterländischer Pilger” (за 1825).

Тако и овај алманах садржава све ове обавезне делове које и други алманаси, али исцрпније, богатије и опширније но иједан други алманах. Тај део обухвата 82 стр. у првој години, а 94 стр. у другој. Ту се налази прво календар, па преглед колико је година прошло од ког знаменитог историског догађаја, затим претсказивање времена, „родословије садашњи владетеља у Европи”, „виша духовна достоинства восточне цркве”, списак вашара („тргова”), хронолошка табела српских владара од великог жупана Војислава до кнеза Милоша, „статистика австријскога царства”, статистички преглед народа и држава у свету, „преглед у Русији живећег народа” и „Преглед славенског народа у Европи живећег.

[…] Од чланака заузима највећи простор Историческо описаније Баната *[…] по немачком спису Франца Гризелинија*.

Остали део Алманаха *сачињавају приче, писма знаменитих људи и краћи поучни чланци, већином моралистичког и дидактичког карактера […] у стилу „моралних повјести” Доситејевих […]*.

На крају и прве и друге књиге алманаха налазе се Смесице *[…]. Тирол, који се и иначе бавио географијом […], испунио је ове* Смесице *већином географским подацима*.[23]

У свом прегледу садржаја, посебно *Смесица*, др Стеван Јосифовић није поменуо шараде и логогрифе (нешто као загонетка, ребус и анаграм, па још у стиху). Пишући после њега о *Банатском алманаху*, Јован Деретић је од четири странице текста две целе потрошио на објашњавање и навођење шарада и логогрифа.[24]

Белетристички прилози у годишту за 1827. углавном су прозни, стихова има мало, као навод у оквиру текста; у годишту за 1828. годину већ има нешто стихова,

---

[23] Стеван Јосифовић, *наведено дело*: 57–58.

[24] Јован Деретић, *Алманаси Вуковог доба*, Београд 1979, стр. 36–40.

оригиналних и преведених, али је све прожето наглашеним патријархално-моралистичком настројеношћу и модним сентиментализмом.

Тиме се углавном угађало читаоцима.

У то време мушка читалачка публика је тражила моралистичке, поучне и особито историјске текстове, а женска – сентименталистичке повести о трајним срећним и несрећним љубавима, о поштеним налазачима изгубљеног блага, о спасавању од опасности у последњи час, ма то захтевало и мало фантастике итд. И Димитрије П. Тирол је морао текстовима из својих алманаха удовољавати скромним потребама и укусима већине својих читалаца; другог начина да их придобије није било.

Из годишта за 1828. и др Стеван Јосифовић,[25] и Јован Деретић,[26] и Миодраг Матицки,[27] и Спасоје Граховац,[28] истичу

---

[25] Стеван Јосифовић, *наведено дело* и стр.

[26] Јован Деретић, *наведено дело* и стр.

[27] Миодраг Матицки је више пута писао о алманасима Димитрија П. Тирола, које посебно, које у оквиру разних синтеза; у књизи *Летопис српског народа*, Београд 1997, Тиролово име се помиње на тридесетак страница.

[28] Спасоје Граховац, *Српска периодика у XIX веку на тлу данашње Румуније*, Нови Сад 1993: 27–28.

„паметодостојна писма” разних аутора. Писама има више, али посебно је значајно писмо Александра Шишкова, председника Руске академије, упућено архимандриту Павлу (Кенгелцу) поводом његових књига *Јестествословије* (Будим 1811) и *Всемирнаго сбитијасловија част 1* (Будим 1821).

Такође сви они истичу као собито „паметодостојна” два написа објављена под заједничким насловом: *Књижество србско*: један из пера рускога академика а Вуковог пријатеља Петра Ивановича Кепена[29] (преузет из часописа „Библиографическије листи”[30] за 1825. годину), други из пера рускога историчара Николаја Алексејевича Пољевоја[31] (преузет из „Московског телеграфа”[32] за 1827. годину).[33] Оба написа су посвећена српској књижевности, и слично

[29] Петар Иванович Кепен (1793–1864), руски научник у области статистике, географије и етнографије.

[30] „Библиографическије листи”, руски часопис за библиографију и књижевну критику; излазио у Санкт Петербургу.

[31] Николај Алексејевич Пољевој (1796–1846), руски новинар, писац, историчар.

[32] „Московскиј телеграф”, руски научно-књижевни часопис; излазио у Москви.

[33] Јован Деретић, *наведено дело*, вели да су у питању написи А. Шишкова и Н. А. Пољевоја, што не одговара стварности.

оба веома похвално говоре о Вуку Караџићу и његовом раду на сакупљању народних песама.

Постоји и тврдња да је оба чланка сам Вук Караџић преписао из руских периодика и послао Димитрију П. Тиролу да их објави, можда као утук на писање „Летописа Матице српске", а и неких руских часописа.[34] По Тироловој преписци с Вуком може се о томе потврдно закључити.

Рецензија из „Библиографически листова" и из „Московскога телеграфа" пасирале су већ цензуру, и друге недеље почеће се штампати. А онај предговор ставио сам онако, као што сте ми га Ви написали, јер је то врло добро, нити би знао шта би више могао рећи.[35]

Али ће овај темишварски годишњак остати знаменит и значајан у српској култури по много-чему, изненађујуће много.

Банатскиј алманах *заслужује пажњу због још једне чињенице. У њему налазимо један од најранијих помена Шекспира и*

---

[34] Стеван Јосифовић, *наведено дело*: 60.

[35] *Сабрана дела Вука Караџића. Књига двадесет друга. Преписка III 1826–1828*, Београд 1989, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Пешти 13.10.1827, бр. 297: 543–545.

навода из његових дела у нашој књижевности. Навод је дат у чланку Ласкателство*: „Зато и доводим овде речи из Шекспира: Може се који смешити и свагда смешити, и при свем том безделник бити”. Те речи су узете из* Хамлета.[36]

Др Стеван Јосифовић је упозорио на загонетну чињеницу да у „Банатском алманаху” нема Доситеја, а постојали су разлози да га буде: био је познат, можда најпознатији међу „српским списатељима”, његови текстови били су приступачни, по поучности и дидактичности сасвим прикладни тону који је преовладавао у алманасима, а приде је био Чаковац, као и сам „учредник” алманаха. Прозревши намере и настојања, он је дао и одговарајуће објашњење:

Тирол је био велики пријатељ Вука, који се није увек најповољније изражавао о Доситеју (чему је свакако био узрок Вукова суревњивост, јер се већ тада постављало питање о оснивачу наше новије литературе, који је положај Вук себи виндицирао), те стога није хтео да се Вуку замери.[37]

---

[36] Јован Деретић, *наведено дело*: 40, с позивом на: Снежана Кићовић-Пејаковић, *Енглеска књижевност у Срба у XVIII–XIX веку*, Београд 1973: 95.
[37] Стеван Јосифовић, *наведено дело*: 60.

Престанак излажења. Зачуђује чињеница да др Стеван Јосифовић, који је тако исцрпно и тако добро анализирао „Банатскиј алманах”, изриком тврди да су „изашла два годишта: за 1827. и 1828. годину”, односно да је „после друге године престао да излази”, с обзиром да је скоро век пре њега Стојан Новаковић конкретно записао и треће годиште.[38]

Чињеница је да треће годиште, за 1829, није, као два претходна, најављивано, али је ипак изашло.

Такође је истина да „Банатскиј алманах за годину 1829” има сопствене само 24 странице, које обухватају календарски део, астрономски део и *Године паметодостојни прикљученија*; недостају му стр. 25. и 26, а од стр. 27. понавља се без икакве измене и објашњења садржај алманаха за 1828. годину.

Како се то и зашто догодило није још потпуно разјашњено.

Године 1829. Димитрије П. Тирол се увелико припремао за пресељење у Србију. Можда није стигао да састави нов садржај, а ипак је желео да не престане са издавањем алманаха.

---

[38] Стојан Новаковић, *наведено дело*: 155.

Спасоје Граховац тврди: „Треће годиште објавио је са новим календаром[39] и са већ штампаним додатком у претходној години",[40] што би значило да му је остало непродатих примерака, па их је просто употребио.

Миодраг Матицки означава да је у питању „Поновљено издање алманаха за 1828. годину"[41], а технички је мишљења да је пре реч о „доштампавању но прештампавању другог годишта као алманаха за 1829. годину".[42]

Јован Деретић се позива на Миодрага Матицког али је изричит: „Последња књига је прештампана у Будиму 1829".[43]

Чињеница је, ипак, да је у питању доштампавање календарско-астрономског дела, односно коришћење већ штампаних табака из 1828. године за наративни део

---

[39] Овде треба подразумети новоштампани календарски део, за дотичну годину, а не такозвани *нови*, то јест Григоријански календар, који је у употреби у Католичкој цркви.

[40] Спасоје Граховац, *наведено дело*: 18.

[41] Миодраг Матицки, *Библиографија српских алманаха и календара*, I, Београд 1986: 178.

[42] Миодраг Матицки, *Летопис српског народа*, Београд 1997: 426.

[43] Јован Деретић, *наведено дело*: 36.

алманаха. Иначе се не би могло објаснити ни зашто у трећем годишту недостају стр. 25–26. А осим тих двеју страница, спискови пренумераната у свескама за годину 1828. и 1829. не само да заузимају исти простор на истим страницама ([3–26]), него су идентични и графички идентично приказани; идентичне су и странице с погрешкама у тексту које треба исправити. Све то поуздано наводи на закључак да је у питању поновна, импровизована употреба непродатих табака, а не поновно штампање целе књиге.[44]

С друге пак стране, откуд непродати табаци?

„Банатскиј алманах за 1828. годину" је, истина, продаван у Пешти код Јосифа Миловука и у Темишвару код Јоакима Балана[45], али је издаван поглавито с пренумерацијом. Пренумерација је стизала из Алибунара, Арада, Баје, Београда, Беча,

---

[44] У књизи *Српска периодика на тлу данашње Румуније. Преглед и библиографија*, Нови Сад 2014: 33–35. то сам наслутио али се нисам усудио тврдити изриком, пошто се није могло доћи до примерка *Банатског алманаха за годину 1829*; сада је то омогућила Библиотека Матице српске набавком и тога трећег годишта.

[45] *Literarische Nachricht*, у: *Објављенија Библиотеке Матице српске 1791–1866*, Нови Сад 2008, бр. 58.

Будима, Велике Кикинде, Великог Бечкерека, Великог Гаја, Великог Семиклуша, Вршца, Вуковара, Грабца, Даља, Земуна, Карловца, манастира Крушедола, Липова, Лугожа, Крагујевца, Митровице, Новог Сада, Пакраца, Панчева, Пањове, Петриње, Пеште, Сегедина, Сомбора, Старог Бечеја, Темишвара, Трста, Чакова, Шабца. Међу пренумерантима се срећу прва имена оновремене српске словесности: Антоније Хаџић, Платон (Атанацковић), Михајло Витковић, Герасим (Зелић), Лаза Зубан, Сава Текелија, Димитрије Владисављевић, Димитрије Фрушић, Павле (Кенгелац), Павле Трифунац, Јован Берић, Јован Стејић, Јернеј Копитар, Вук Караџић, и иначе све имена часних људи, племића, свештених лица, лекара, адвоката, државних чиновника, трговаца и занатлија, од којих се не би очекивало да откажу пренумерацију. Свеска за 1827. имала је 291 пренумеранта на 409 примерака, следеће годиште – 433 пренумеранта на 484 примерка,[46] што се, за ондашње прилике, узима да је био добро примљен. Хоће ли бити да је Димитрије П. Тирол штампао много више табака за 1828.

[46] Подаци према бројању са публикације; у литератури се срећу различите бројке.

него што је пренумерацијом и продајом могао да растури, па их накнадно искористио 1829? Не би се рекло. Могуће је нешто друго: да оних више стотина пренумераната и није било стварно претплаћено, него да им је уредник, можда и у договору с неким скупљачима преплате, одштампао имена, надајући се да ће у том случају свакако преузети примерке, па му се очекивања бар делимично нису остварила.[47]

Али крај свих тих невоља с трећим годиштем, остаје чињеница да „већ прва иницијална слова у делу фронтисписа указују на уредникову жељу да публикација буде узорно технички и богато садржински опремљена књига; у том погледу Тирол је у потпуности успео“.[48] Такође је устврђено: „Битно је да овај алманах не заостаје за

[47] То се у оно време радило, а радио је тако и сам Димитрије П. Тирол као скупљач пренумераната у другим приликама. Када 1825. није смогао добити ниједног пренумеранта на „Даницу” Вука Караџића, послао је, ипак, насумце списак са 60 назови-пренумераната, пошто је, како пише, мислио да ће „моћи с тим књиге лакше раздати”, а затим је морао све сам исплатити (*Сабрана дела Вука Караџића*. *Књига двадесет друга*. *Преписка III 1826–1828*, Београд 1989, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 16.01.1826, бр. 14: 51–55).

[48] Спасоје Граховац, *наведено дело*: 18.

најбољим годишњацима из првих деценија XIX века”.[49]

Поглед с временског одстојања. Не рачунајући месецослове, Тиролова темишварска публикација је, хронолошки узето, један од првих алманаха и у васколиком Српству.[50] Поређивањем садржаја са програмским најавама у *Објављенијама*, запажа се озбиљност којом је „Банатскиј алманах” и осмишљен, и заснован, и вођен.

У доба излажења „Банатскога алманаха” био је у јеку рат (тако је устаљено да се назива сукоб) између представника двају наизглед непомирљивих праваца у српској књижевности: традиционалнога, који је заступала Матица српска са својим „Летописом”, и новога, који је предводио Вук Караџић са својом „Даницом”.

Тирол је са својим Банатским алманахом *пошао новим, трећим, и то средњим путем. Он, истина, не прекида потпуно са традицијом и пише старим правописом, али стоји на Вуковој страни и заузима према њему наклоњен став. Очевидно, Тиролов*

---

[49] Миодраг Матицки, *наведено дело*: 423.

[50] Миодраг Матицки, *Библиографија српских алманаха и календара*, I, Београд 1986: 24.

алманах има да истицањем Вукових заслуга и његових радова припреми терен за продирање Вукових принципа.[51]

Знајући добро Вукову нарав, Димитрије П. Тирол као да страхује шта ће му рећи о алманаху, те му се некако унапред с предострожношћу извињава:

Мило ми је да Вам се мој Алманах *допада; али ја опет зато знам да он није по језику онакав, као што би требало да буде. Ја се надам да ће ми овај други мало бољи бити*.[52]

И поново:

Молим да ми с првом приликом јавите како су ту мој Алманах *примили*.[53]

Друго је што ће се он позније предомислити и постати носилац језичких ставова и гледишта која су се битно разликовала од Вукових; у време „Банатскога алманаха" још увек је уз Вука без икаквога сумњичења или устручавања. То би био један од

---

[51] Стеван Јосифовић, *наведено дело*: 60.

[52] *Сабрана дела Вука Караџића. Књига двадесет друга. Преписка III 1826–1828*, Београд 1989, Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 25.12.1826, бр. 184: 358–359.

[53] *Исто,* Писмо Димитрија П. Тирола Вуку Караџићу писано у Темишвару 23.02.1827, бр. 213: 407–408.

суштинских значаја овога периодика; не и једини. Постоји и други, крупнији, а за Темишвар од непроцењиве вредности:

Дотадања периодична издања и већина српских књига изашла су углавном у Бечу и Пешти, нешто и у Млецима, дакле у једној страној средини. […] Тирол пак први преноси центар своје издавачке делатности из туђинске средине у Банат, на територију Војводине, у Темишвар.[54]

Са годином 1827. отвара се раздобље издавања српских књига у Темишвару; јер је Банатскиј алманах *„уједно и прва публикација објављена у Темишвару на српском језику”*,[55] на коју *„ће се после надовезати обилна и разноврска издавачка делатност на народном језику у књигама и повременим списима на домаћем тлу, на територији саме Војводине”*.[56]

Стеван Бугарски

[54] Стеван Јосифовић, *наведено дело*: 61–62.
[55] Миодраг Матицки, *наведено дело*: 423.
[56] Стеван Јосифовић, *наведено дело:* 60–61.

САДРЖАЈ

Банатскиј алманах за годину 1827. (пренет фототипијом) / 1–204

Додатак / I–LI

Димитрије П. Тирол / III–XXVIII

Банатскій алманахъ / XXIX–LI

www.dbsr.ro